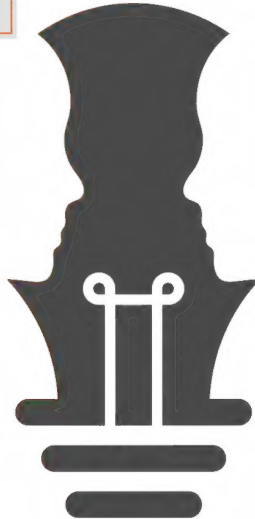

A CONVERSATION
WITH MY FATHER

گفتوگوزیہ ک لہ گل بابم دا

شہرِ علی باپیر

1442-2021

www.alibapir.com

ثاماده کردنی: شه‌ریف عه‌لی با‌پیر
خه‌ت: نه‌وزاد کۆ‌یی
دیزاین: جمعه صدیق کاکه
چاپی یه‌که‌م ۱۴۴۲ ک - ۲۰۲۱ ز

له بهر یوه رایه تی گشتی کتیبخانه گشتیه کان/ هه ری می کوردستان
ژماره سپاردنی (٤١٠) ی سالی ٢٠٢١ پندراوه

www.alibapir.com

نهم کتیبه و چهنډ قسه یه کی کورت

الحمد لله حق حمده والصلاة والسلام على عبده محمد وآله
السائرين على دربه.

خويندې به پير!

نهم کتیبې به رده ست یه که مین به ره می ناماده کراوی کاک
شهریفی کوږمه، پیکهاتووه له بیست و پینج (۲۵) ته وەر،
بناغې هه موو ته وهره کان بریتیه له و گفتوگويانه ی نیوانمان،
که له شهواني مانگی رهمه زانی سالی رابردوودا و دواتریش،
نه جامدران. له پال بوچوونه کانی خویدا، بو هر ته وهریک
پرسیاری گرنګ و عاقلانه ی ثاراسته کردووم و، هیوداریشم له
قهدهر حال و بوار وهلامی باشیشیان درابنه وه.

دهستخویشیش له کاک شهریف ده کهم، هم بو ناماده کردنی
نهم کتیبه "که داهینانی خو ی بوو"، هم بو رهنج و

ماندووبونه‌ک‌ی که به تایپ‌کردن و هه‌له‌چنیسی و، چاوپیدا
گیرانه‌وی چند جاری گفتوگو و کورته وتاره‌کان، کی‌شایه‌تی.

هه‌لبه‌ته منیش له‌سه‌ر پێشنیاری كاك شه‌ریف، به‌ وردیی پێیدا چوومه‌وه‌و، هیوادارم مایه‌ی به‌رچاروونی و هۆشیاری بی، بۆ گه‌نج و لاو و تازه‌ پێگه‌یشتوانمان به‌ خوشک و براوه‌، بیه‌سته‌ هۆکاری زیاتر تیگه‌یشتن و پێگه‌یشتیان.

سبحانک اللہم وبحمدک، أشهد أن لا إله إلا أنت،
أستغفرک وأتوب إلیک.

عہلی باپیر

ز ۲۰۲۱ / ۳ / ۲۷

۱۴ شعبان ۱۴۴۲ ک

هه و لیر

[illegible]

پیشه کی

به ناوی خوی به به زهیی به خشنده

سوپاس و ستایش بۆ خوی په روهر دگار، خاوه نی جوانترین و بهرترین سیفه ته ییسنووره کان؛ به ئەندازه ی نزیکیمان لیه وه، له سیفه ته هره بهرز و جوانه کانی به هره مه ند ده بین به و ئەندازه یی بۆ مروّف گونجاوه.

خوینهری سه نگین!

ئه م کتیه به له سه ره تادا کۆمه لیک پرسیاری بهنده و وه لامی جهابی بابم بوون، که له لای خۆم تۆمارم کردبوون، هه ولدراوه ته و گرفت و کیشه فیکری و پروو حیانه ی له م سه رده مه دا زه ق و گرننگن، لیره دا تیشکیان به خینه سه ر و، چاره سه ری راست و دروستیان بۆ به خینه روو. سه ره تای ده ستی پیکردنیش له مانگی (۳) ی (۲۰۲۰) بوو، ئەوه نده ی ده رفه ت بۆ بابم په خسابی و

منیش سه رقالي ئیش و خویندن نه بووم، به پچرپچری وانه کان تو مارکراون که تا کو مانگی (۱۱) ی (۲۰۲۰) ی خایه ند. دواى به دوا داچوونم بو ئه م ته وهره هه ستیارانه و له ژیر پو شنایی وه لامه کانی جه نابى بابم، که خو م تیدا زور سوو دمه ند بووم، به پيوستم زانی بیانخه مه دوو تو یی کتیبیکه وه و ئوه ی به پزیش لی سوو دمه ندبن. بو هه ر باسیک بو چوونی خو م به گوشراوی خستوته پروو، له سه ر هه مان باسیش بو ده له مه ند کردنی بابه ته کان، بو چوونی جه نابى بابم وهرگرتوه.

ئه و باسانه ی له کتیبه که دا هه لمبژاردوون، زور به گرنگ زانیون بو ئه م پوژگارهی ئیستا، ته وهره کانی ئه م کتیبه بو من زور زیاترن له گفتوگو، به لکو ریگاچاره و، کللی ده رگای داخرا و، چاره سه ری زور گرێکویره ی فیکری و پروو حی ئه م سه رده مه ن. زور جار بینومه چو ن خه لکی تووشی چه ندان نه خو شی ده روونی و جه سته یی بوون، بو وینه: چو ن که سانیك له (توره کو مه لایه تییه کان) دا که سایه تی خویان لی وون ده بی و به شیوه یه ک خویان پشان ده دن که خو شیان ده زانن ئه و که سه نین. ههروه ها با سم له هاوړیه تی و خو شه ویستی و هاو سه رگیری نیوان ئافره ت و پیاو کردووه. یان زور جار بینومه که سیك شتیك ده زانی به لام ناتوانی ئه زمونی بکات، چو ن یه کیك ئیراده ی به هیز بکات؟ چو ن که سیك جله وی نه فسی سه رکیش بخاته ژیر رکیفیه وه؟ یان چو ن ئیمان به هیز تر

و، دل بۆ گرفتار قایمتر و، عهقل و فیکیریش له دنیادا تیرتر دهبن؟ مه به ستم ته ویه، ته وەر و باسه کان رهنګدانه وې بیرکردنه و قوناغی پرووحی و ټیګه یشتنی خو من، نه که وک حیکایه تی بهر ئاگردان دانیشتم، بلیم با بابه تی جوان و زیره کانه دابنیم!

کتیبه که له (۲۵) ته وەر پیکدیت، هه ر ته وهری باس و خواسیکی جیاوازه، ریزیه ندیی ته وهره کانی کتیبه که م وادناوه له سه ره تای ژیا نه وه دهستیپیکات به ره و کو تایی، به پله پله یی. بۆ وینه: (ته وهری یه که م) باس له بوونی مروّف و حقیقه تی ژیا ن ده کات. (ته وهری دووهم) باس له وه ده کات مروّف له ژیا نیدا به گشتی و به تایبه تی له چیدا شاره زایی کو بکاته وه؟ (ته وهری بیست و پینج) که کو تا ته وهره، ده رباره ی مردن و کو تایی ژیا نی دنیایه.

ئومیدم وایه هه ر که سیك، له هه ر قوناغیکی فکیری و پرووحی و که لته ووری دابی، ته گه ر کتیبه که به باشیی و به پرووحی وهر گرتن بخوینته وه و هه زم بکات، ان شاء الله، گو رانکاری پیشه یی له ژیا نیدا دروست ببی.

له کۆتاييښدا،

زور ههولمدا به جوړيک له جوړه کان سوپاسگوزاريي خوځم بؤ
دايک و بابم دهر بېرېم، به لام ته وې دهنووسې پښمده کړده و،
چونکه هيچ دهر بېرېنک له لام نه گه ښته شايسته ي ته وان. تنها
دووعا ده کم خوي پهره درگار لوتف و به زه يېم له گه ل بنويښ،
وام ليېکا شايسته ي ته وېم زياتر هيدايه تم بدات و بېمه جيگاي
بارسووکيې و سهر فرازيې بؤ دايک و بابم له دونيا و قيامه تدا.
ته گهر هره گوناخي کم کرد، خوايه ته وان باشتريې و چاکتريې
شته کانيان فير کردوم و له خراپه ي خوځمه. ته گهر چاکه يه کيشم
هه بوو، سهر چاوه که ي له وانه وديه، خوايه گيان پاداشته که ي بهر
له وې بؤ خوځم بې، با بؤ ته وان پروا. تامين.

شريف علي بابير

له زوره کيښودل: پښتنيکي له کيښودل

دې هکتم تر مياض ايوائل ۱۳۸۵م

علي بابير AliBapir

علي بابير AliBapir

کتابي

راځه يادلي: هکته ي مياضه علي بابير

راځه يادلي: هکته ي مياضه علي بابير

www.alibapir.com

سوپاس و پېژانين

له ژير پوښنایي فەرمووده‌ی: **{ لَا يَشْكُرُ اللَّهُ مَنْ لَا يَشْكُرُ النَّاسَ }**.^(۱) (ئەو‌ه‌ی بەرانبەر بە خە‌ڵک سوپاس‌گوزار نە‌ب‌ی، سوپاس‌ی خ‌و‌ای نە‌کردووه‌) بە پ‌ی‌و‌یستی دە‌زانم زو‌ر سوپاس‌ی هە‌موو ئە‌و بە‌ر‌پ‌یزانه‌ ب‌که‌م که یارمە‌تیدەر بوون له‌ به‌ چاپ گە‌یان‌دنی ک‌ت‌یبه‌ که، به‌ تایبه‌تی کاک حاجی حە‌یدەر موزە‌ف‌ه‌ر. خ‌و‌ای پە‌روه‌رد‌گار به‌ باشت‌رین شی‌وه‌ پاداشتیان بداته‌وه‌ و منیش چاکه‌ی ئە‌وانم له‌به‌رچاوه‌. به‌ دەر‌فە‌تیکی گون‌جا‌وی دە‌زانم خ‌وشە‌و‌یستی و پ‌ی‌زان‌ینم ب‌و هە‌ردوو مام‌و‌ستا و برای د‌ل‌سو‌ز و دانام دەر‌ب‌ېرم، کاک حاجی ئ‌یح‌سان مه‌لا خ‌الید و کاک عە‌دنان مه‌لا خ‌الید. خ‌و‌ای ب‌ی و‌ینه‌ ساغ و سه‌لامە‌ت و سه‌ر‌که‌وت‌و‌ویان ب‌کات.

(۱) أخرجه أحمد برقم (۷۹۲۶)، وأبو داود برقم (۴۸۱۱)، وابن حبان برقم (۳۴۰۷)، وأبو نعيم في الحلية (۱۶۵/۷)، والبيهقي برقم (۱۱۸۱۲). وأخرجه أيضاً: البخاري في الأدب المفرد برقم (۲۱۸)، والبيهقي في شعب الإيمان برقم (۹۱۱۷).

AliBapir

Google Play App Store

AliBapir

archive.org/details/@alibapir

AliBapir

www.alibapir.com

Facebook

YouTube

Telegram

WhatsApp

Instagram

AliBapir

archive.org/details/@alibapir

AliBapir

www.alibapir.com

Facebook

YouTube

Telegram

WhatsApp

Instagram

حەقىقەتى ئەم ژیانە چىيە؟

شەرىف: مەرۇف تا بە راستىي و دروستىي لە شتىك حالى نەبى، ناتوانى مامەلەيە كى تەندروستى لە گەلدا بكات. مەرۇف بۆ ئەوئە باش بژى، دەبى باش لە مانا و ئامانجى بوون و ژيان تىبگات. زۆر جار لادان و ھەلخلىسكانى خەلكى لە ژياندا، ھۆكارى تىنە گەشتىيانە لە حەقىقەت و ئامانجى بوونى ئەم ژیانە. بۆ وئە: ئەوئە ژيانى دونيا وەك خانوچكە قورپىنەيە كى مندا لان نەبىنى لە پرووى ماددىيە، لەبەر خورما ئاگاي لە خوا نامىنى. يان دەبىنى يە كىك ھىچ ھەست بە ئەرك و بەرپرسىيارىيەتتە كانى ژيان ناكات، يان كەسانىكى تر لەسەر ھىسابى لايەنە كانى دىكەي ژيان ھەر خەرىكى پارە كۆكردنەو و خۆدەوئە مەند كەردن و چىژوەر گرتەن لە خۆشە كاتىيە كان، خۆيان سەرقالى شتە گچكە كانى

ژيان كړدوو، بياځا لهوه كه هه ژاره راسته قينه كان ئه
كه سانهن هيچيان نيه پاره نه بى. بويه پيوسته مروښ
بزاني حهقيقه تى ئه م ژيانه چيه، بو هاتوته ژيان و ده بى
چيكا، ئامانجى دروستبوونى چيه و بهرپرسياريه تى
چيه له ژياندا؟ چونكه كه سيك كه دوورينه و بهردهام
قيامت ده بى، قهت ره تل نابا و قولت و ليژيه كانى
ژيانى دونيا به پروونى ده بى، به لام كه سيكى
كورتبين، كه بهس ژيانى گچكه لهى دونيا ده بى،
جارى وايه به سووكه گرتي ك دونياى ليديته وه يه!
به بى تيگه يشتنيكى راست و دروست بو ژيان، مروښ
ناتوانى ژيانىكى راست و پيك بوى.

بابه گيان، بوچوونى جه نابت چيه دهراره ي حهقيقه تى
ژيان، ژيان چيه و چو ن مامه لهيه كى دروستى له گه لدا
بكرى؟

بابم:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شهریف گیان!

ته مشه و بۆت باسی ته وه ده کهم که مروف چۆن ده بی
له گهل ژیا نی دنیادا مامه له بکات و، چۆن ته ماشای ژیا نی
دو نیا بکات. دیاره خوی په روهردگار له قورئاندا له زور شوینان
باسی ژیا نی دو نیا ده کات، ده شو بهی نی به یاری و گه مه ی
مندالان، بۆ نمونه له سوور هتی (الحدید) دا ده فهرمو ی:

﴿اعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهُمْ زِينَةٌ وَتَفَاخُرٌ بَيْنَكُمْ وَتَكَاثُرٌ فِي
الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ كَمَثَلِ غَيْثٍ أَعْجَبَ الْكُفَّارَ نَبَاهُهُ ثُمَّ يَهيجُ فَتَرْدُهُ مُصْفَرًّا
ثُمَّ يَكُونُ حُطَمًا فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَغْفِرَةٌ مِّنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٌ وَمَا
الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتْنَعُ الْغُرُورِ﴾ (الحدید)

واته: [بیگو مان ژیا نی دو نیا یاری و گه مه یه، خورازاد نه وه و
خوبه سه ربادانه و، پاشان زورکردنی مال و سامان و کوران،
وهك باران (تاویك كه له ئاسمان دیته خواری دوا یی سه ر زوی
پی دهروی) و جوتیاره كان پی سه رسام دهن به و کشتو کاله ی
لی رواوه، دوا یی گه شه ده کات، دوا یی به زه رده ه لگه پراوی

دهيښنې، پاشان دهېټه پووش و په لاشيکي ټيکشکاو، له رږږي
دوايشدا سزايه کي سخت ههيه له گهل ليښووردي خوا و
رهزامه نديي خوا، ژياني دونياش بهس رابواردنيکي فريودهه).

﴿وَمَا الْحَيَوةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ﴾ واته: [ژياني دونيا ته نيا
رابواردنيکي فريودهه]. ته مه هه مووی له ږوه ماديه کيه وه
وايه، دنا ژياني دونيا زور شتيکي جدييه. خوي پروهردگار
تهم هه مووی پيغه مبهري ناردوون (عليهم الصلاة والسلام) له
(موسنه دي تيمام ته حمده) دا هاتووه: ژماره يان (۱۲۴۰۰۰)،
(۳۱۳) ره سولن و خوا (۱۰۴) کتيبي دابه زاندووه، هه مووی
بوچي؟ بو چاککردني تهم ژياني دونيايه، که واته: ژياني
دونيا له ږوه ماديه کيه وه ته گهر ته ماشاي بکين، وه کو
گه مهی مندالانه. چون مندال خانوچکيه کي دروست ده کات،
شتيک دروست ده کات، دوايي تيکي ده داته وه، ژياني دونياش
يارييه، ديټ و ده چي له ږوه ماديه کيه وه، ده خافي،
هه رته و ونده ده زاني سهری ناوا دهي و کوټايي پي دي. به لام
له ږوه مه عنه وييه کيه وه، ژياني دونيا زور گه وړه و گرنگه،
ژياني ته به ديي له بهه شت يان دوزخ (خوا په نامان دات)
به ستراو ته وه به ژياني دونيا وه. بويه ش خوي پروهردگار
پيغه مبه راني ناردوون (عليهم الصلاة والسلام) ژياني دونيا چاک
بکين، ريکي بکين و واي ليکين که به که لکي مروف بيت

و له مروّث بوهشيته وه. جا ئيمه پيوسته ئاوا سهيري ژيانى
 دونيا بکهين، له رووه ماديه کوه ته وښه گرنګي و بايه خي
 پيښه ګه موحاجي دهستي خه لک نه بين و چاومان له دهستي
 خه لک نه بي، دهست له خه لک پان نه کهينه وه، به عيزرته وه بژين و
 لوقمه ګه لال پيدا بکهين و لوقمه ګه لاليش خواي
 په روهر دگار ناوي ناوه: فزل و به خششي خوي، وهک
 ده فهرمووي:

﴿يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَى
 ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١﴾ فَإِذَا قُضِيَتِ
 الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا
 لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿١٠﴾﴾ الجمعة.

يانى: [تهى بر وادارينه! ته گهر له روژي جومعه دا بانگ
 کران بو نويز، واز له کرين و فروشتن بين و بهره و يادى خوا
 بچن (واته: تا بانگي جومعه ش ددرى بو ت ههيه خه ريکي
 کرين و فروشتن و کار و کاسبى بي) دوايي ده فهرمووي:
 هر کاتي نويز ته و او بوو، به زه ويدا بلا و بينه وه و داواي
 به خششي خوا بکهين، تهو بژيوه خه لاله ي پيدا ده کري نا و نراوه:
 ﴿فَضْلُ اللَّهِ﴾ به خششي خوا. ﴿وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا﴾ زوريش

يادی خوا بکهن، (له گهرمه‌ی کار و که‌سابه‌تدا) به‌لکو
سهر فرازين].

چونکه نه‌گهر ټينسان يادی خوا بکات له گهرمه‌ی کار و
کاسبیدا، له هر ډام و قول‌برینی خه‌لک و غه‌ش و خيانه‌ت و
خراپه به‌دوور ده‌بی. که‌واته: ژيانی دونيا ده‌بی نه‌وه‌نده‌ی بایه‌خ
پېده‌ين که بیهیښی، ناگات لی‌بی له ږوه مادیه‌ی که‌یه‌وه چاوت
له ده‌ستی خه‌لک نه‌بی، ټنجا ته‌ماشاش ده‌کین هه‌ندی له
فه‌رزه‌کانی ټیسلام به‌هه‌بوونی ټیمکانیات جبه‌جی ده‌بن،
زه‌کاتدان به‌ټينسانی ده‌وله‌م‌ند ده‌کړی، حج به‌ټينسانی هه‌بوو
ده‌کړی، کاتی خو‌ی جهاد ته‌گهر که‌سی توانای نه‌بووی،
چه‌ک و تفاق و ولاخ و شتی تری نه‌بووی، جه‌نگ و جهادی
بو‌نه‌کراوه، که‌واته هه‌ندی له فه‌رزه‌کان به‌ټينسانی هه‌بوو و
ده‌ستر‌و‌یش‌توو ده‌کړین، یانی: نه‌داریی و نه‌بوونی خوش‌یسترو
نین، پیغه‌م‌بر (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ده‌فرمووی: {اللَّهُمَّ إِنِّي
أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكُفْرِ وَالْفَقْرِ وَعَذَابِ الْقَبْرِ} ^(۱) واته: [نه‌ی خوايه
په‌نات پیده‌گرم له بی‌پروایی و هه‌ژاری و سزای گور]. یانی
هه‌ژاری و نه‌داریی به‌لایه و ده‌بی په‌نای لی به‌خوا بگرین،
نه‌وه‌ش که به‌ناوی پیغه‌م‌بر (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) گوتراوه:

(۱) أخرجه النسائي: رقم (۵۴۸۵)، والحاكم برقم (۱۹۵۰) وقال: صحيح
الإسناد. وأخرجه أيضاً: ابن حبان برقم (۱۰۲۶).

"هه ڌاري شانازي منه" راست نيه، به ڳالھ به ته ٽڪيد گوريس
 له بن دنيا ڀاڃستن و ڪرڻيه ٿا مانج و، زياد له وهی که دهيهيني
 گرنگي پيدري، ٽيه پانڊنه، نه وهی ديكهش، که پشت له دنيا
 بکهي و، چاوت له دهستي خه لکي بي نه وهش که مته رخه ميه،
 (نه به حامدي غه زاليي) نمونه يه کي جوان ديني ته وه، دهلي
 "ڌياني دنيا وه ڪوچان وايه، ڪوچان ته گهر به دهسته وه
 نه بي، زور شت به وي جي به ده بن، به ڳالھ ته گهر له باوه شي
 بگري، به ڪه ڪا نيهت، ده بي به دهسته وه بي و له خوتي به دور
 بگري و به ڪاري بيني". له نمونه يه کي ديكه دا دهلي "ڌياني
 دنيا وه ڪا گر، يا خود وه ڪو سوبه وايه، ته گهر ليي دور بي
 سه رمات ده بي و ته گهر ليي نزيڪ بي، ده تسووتيني، ده بي ليي
 نزيڪ که وي به ڳالھ بايي نه وهنده نا که بسووتيني، نه وهندهش
 دور نا که ليي به هره مه ند نه بي".

من بوخوم له ڌياني دنيا دا هه وڻمداوه له ڀڙي شهر عي و
 هه ڳالهه شتي ڪم به دهسته وه به بي، که پيداويستيه ڪاني خومي
 پي جي به ڪم، به ڳالھ هه رگيز بيرم له وه نه ڪردو ته وه که خوم
 ده وه مه ند بکهم و ڀاره وه سه ريه ڪنان و نهو شتانه، گرنگه ٿينسان
 چاوي له دهستي که س نه بي، نه ڪا چاوت له دهستي که س نه بي،
 به لکو ته گهر دهستي ڪيش ڀروي لينا ي، بتواني هاو ڪاري
 بکهي و دهستي گرو بي بکهي، چونکه خوي پهرو ڊگار له

قورځانی به پېژدا زور باسی ټو که سانه ده کات که مال و سامانی خوځان دبه خشن ﴿وَأَنْفَقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾ واته: [بیه خشن له پړی خوادا]. دستگرتنی خه لک، هاوکاری خه لک یه کیکه له سیفه ته زور په سنده کان، دبه ټینسان وه گوتم له مامه له ی له گه ل ژيانی دنیادا، ناگای له ټپه پرانندن و بهزایه دان بی، ټپه پرانندن ټوویه که ژيانی دنیا بکه ی به ټامانج و گوریسی له بن رابخه ی، وه ټو خه لکه که دهیبنی، ټو خه لکه دنیاییه، که مته رخه مییش ټوویه که ټو ژيانی دنیا پشت گوی بخه ی له پرووه مادییه که یه وه و گوی پینه ده ی و په کت بکه وی و چاوت له دهستی خه لک بی، هه لویستی هاوسه نگ ټوویه که ژيانی دنیا به ټه ندازه ی ټوویه که دهیبنی ټاگات لی بی، به لام نه یکه ی به ټامانج، ټامانج ټوویه که خوی په روه ردگار لیټ رازی یټ، به لکو ټو ژيانی دنیاییه که هه ته بیکه ی به ټامرازیک بو رازیکردنی خوی په روه ردگار، وه قهومی قاروون، که قاروون بوخوی له بهنی ټیسپرائیل بوو لیان هه لکه راپه وه:

﴿إِنَّ قُلُوفَ كَانَتْ مِنْ قَوْمِ مُوسَى فَبَغَى عَلَيْهِمْ﴾ القصص: ۷۶

واته: [لیان یاخی بوو که شریکه دزبوو له گه ل فیرعه ون].

قهومي قاروون واته به نوئيسر ائيل پي ده لږين: ﴿وَابْتَغِ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ﴾ القصص: ۷۷.

واته: [تهوهي خوا پيداوي، بيكه به ئامراز بو به ده ست هيناني ژياني روژي دوايي (مه نلگاي کو تايي)].

ژياني دنيا خوي ئامانج نيه و ئامراز و وه سيله يه، ئنجا ئا ته وه هه لويستي راست و دروسته، له به رانه ر ژياني دنيا دا، خوا يار مه تيمان بدات له هه موو شتي کدا ميان په وين، تينه په رښين و کورت نه هينين، نه له شرع به ولا و تر بچين، نه به جي بمينين، تهوهي که خوا فهرموويه تي: ﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا﴾ البقرة: ۱۴۳.

واته: [تيوه مان گيراوه به کو مه ليکي ميان په] هاوسه نگي و خه تي نيوه راست گرتن له هه موو شتي کدا، ئامانج به ئينسان ده پيکي.

وصلی الله علی محمد وعلی آله وصحبه وسلم

لە چیدا خۆم شارەزا بکەم؟

شەریف: ھەر لە سەردەمی ئادەم و ھەواو (سەلامی خویان لیبی) خوای پەرودەگار ئەمەری فەرموو بە فێربوون و تێپەرمان و خۆشارەزاکردن. چونکە بەبێ شارەزایی و زانیاری، مەرووف لە دۆنیای مەعەنەویدا کوێرە. وەك گوتراوە: جیاوازی نیه لە نیوان کەسیك کە خوێندەواری ھەیه و ناخوێنتەو، ھەر و ھا کەسیك کە خوێندەواری نیه. زانین و شارەزایی دوو بەرپرسیارییەتی قورس و زۆرجار زانینی راستییەکان، پێگر دەبێ لەوێ مەرووف چێژ لە خۆشییە سواقدرارەکانی ژیان بپینێ، پەنگە زۆربەیی خەلکی وایان پێخۆش بێ خۆیان لە ھەقیقەتەکانی ژیان بپێگا بکەن، تا بتوانن کەمە چێژێک لە شتەکان وەرگیرن بەلام لە راستییدا چێژ و تامی راستەقینە لە زانین و شارەزابوودنایە. شارەزابوون

چه‌نده گرنګه، له‌چیدا خو‌شاره‌زا‌کردن، دوو هی‌نده
گرنګتره، له‌سهر ئه‌م باسه پرسیارم له بابم کرد:

بابه گیان! زوړ جار ملی ری‌ګایه‌ك ده‌گرم، ده‌ست ده‌ده‌مه
باسی‌ك، به‌لام له‌خو‌م ده‌پرسم: ئایا پی‌ویست ده‌كات له‌و
باسه‌دا شاره‌زایم و کاتی بو‌ ته‌رخان بکه‌م؟ ئه‌وه‌ی
ده‌مه‌وئ لیت پرسم، پیت باشه له‌ چیدا به‌گشتی و له
کام شته‌دا به‌ تاییه‌تی خو‌م شاره‌زا بکه‌م؟

بابم:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كاك شه‌ریف گیان!

ئه‌مشه‌و ۱۷ی ر‌ه‌مه‌زانی ۱۴۴۱ی كو‌چیه‌، به‌رام‌به‌ر
۱۰.۹.۲۰۲۰ من له‌ هه‌ولیر‌ه‌وه قسه‌ت له‌گه‌لدا ده‌كه‌م.

له‌و باره‌وه كه‌ ئایا واباشه‌ مرو‌ف له‌ چیدا به‌ تاییه‌ت زوړ
شاره‌زاییت و، به‌گشتی له‌ چیدا خو‌ی رو‌شن‌بیر بکات و
شاره‌زایکات؟

زانایان له‌ پیناسه‌ی مرو‌فی رو‌شن‌بیردا (مثقف) گوتوویانه
ئه‌و كه‌سه‌یه كه‌ له‌ هه‌ر شتی‌كدا شتی‌ك بزانی‌ت و، له‌ شتی‌كیش

هەموو شتيك بزاني. چونكه ناگونجى مروڤ له هەموو شتيك زور بزاني، بەلام دەگونجى له هەر شتيك، شتيك بزاني.

ئەگەر تەماشای ميژووی زانايانی خۆمان بکەین، تەماشای ژياننامەکانیان بکەین، زانايانی پيشی (مەوسووعی) بوون، واتا زانیاری فراوانیان هەبوو، لە بارەى کۆمەڵى شت، هەلبەتە ئیستا زانست زور لقی لى بۆتەو، مروڤ وەك جارێ ناگونجى له هەموو شتيكدا بگاتە ئەوپەرى، وەختى خۆى زانايان توانیویانە زور بە وردەکاریى ئەو زانستانەى كە لە سەردەمى ئەواندا بابوون، بە وردەکارییه كانیاندا بچنە خوارى، بەلام ئیستا زانست زور فراوان بوو، هەر زانستىك كە كاتى خۆى يەك زانیاریى بوو، دە لقی لى بۆتەو، هەر لقەش دە لقی لى بوونەو. پۆڤ بە پۆڤیش زانیاری مروڤ پەرش و بلاو دەيیت، دەچیتەو نێو وردەکارییانەو. دکتۆرى ئیستا پيیان گوتوو: "سەد هەكیم بە قەت دەردەدارىك نازانن".

ئەو كات يەك كەس شارەزابوو، لە هەموو شتيكدا، بەشيكى لى زانیو، بۆ نموونە: (ابن سينا) كتيبيكى هەيه بەناوى (القانون فى الطب) كە لە ئەوروپا ئەو كتيبه وەرگێردراو، زور كەس سوودیانی لى بینیو. بەلام ئیستا تەمەشا دەكەین زانستى پزیشكییگەرى، زانستى ئىسقان جيايه، زانستى فەقەرەت

جیایه، برگه کانى پشت جیایه، هى برگه کانى مل جیایه، چاۋ،
گوئ، ههتا کۆتایی. ئەو له پرووی زانستى پزىشکىیه،
ههروههها له پرووی پرووهک ناسییه، له پرووی زهوى ناسییه،
له پرووی گهردوون ناسییه، بۆ وینه: فیزیا ههیه، کیمیا
ههیه...هتد.

ئىنجا من ئامۆزگارىت دهکهم کورپى خۆم!

لهم پۆزگارهدا واباشه له ههر کامیکيان سه ره دهريک بکهى،
بهلايه نى کهم که گوتيان: (فیزیا) بزانی چیه، ئە گهر
گوتيان: زانایارى جهر، گهردوون ناسی، شتیکی لى بزانی.
ئە گهر گوتيان: زهوى ناسی، میژوو، جوگرافیا، میژووی
دهسهلاتی ئیسلامی، میژووی مسولمانان، میژووی پۆژئاوا،
میژووی یابان، چین، ئەوروپا، پۆژههلات، پۆژئاوا، ههر شته
شتیکی لى بزانی.

له يادمه جارێک يه کێک له کورپهکان، يان دوو سییهکتان
بوون، گوتتان: بابە! فلان مامۆستا وتارى دهدا دهیگوت شارى
يابان فلان شتهى ههیه. گوتتان: ئەو مامۆستایه ههچ شارهزای
جوگرافیاى نیه، وادهزانیت يابان ههمووی شارێکه، نازانیت
چه ندين شارى گه وره ی تیدايه! جا مرووف دهیت له جوگرافیا
شتیکی لى بزانی، له بواری ناسینی گووى زهوییه، ئەم
دونیایه چهند کیشور و قارهیه، ههروهها له باره ی ئەم

گەردوونەو ە كە تىيدا دەژين، مروڤ سەرە دەريكى لىبكات. ەروەها لە ميژوو شتيكى لى بزائيت، فيزيا شتيكى لى بزائيت، لە بارەى زانستى پزىشكويه شتيكى لى بزائيت. لە بارەى زانستى لوژيك و مەتيق و، شيوى قسە كردنەو، شتيكى لى بزائى، ئەو ەك زانستەكان بە گشتى.

ئەمما من پيم چاكە ئەگەر تو داوام لى دەكەى لە چيدا خۆم شارەزا بكەم؟ ەويلدە لە قورئاندا زۆر شارەزائيت، كورى خۆم. چونكە (كتاب الله) ەموو شتيكى تىدايە، ئەگەر مروڤ شارەزاي قورئان ييت، قورئان بناغەى ديندارىي مسولمانانە و فەرمايشتى خوايە، لە راستييدا كۆكەرەو ەى تايين و بەرنامەى خوايە، ەر بۆيە من ئەو كتيبەى لە زينداندا نووسيو ە: (الاسلام كما يتجلى فى كتاب الله) واتە: (ئىسلام ەك لە كتيبى خوادا دەدرەوشيئەو). كە لە چاپى دوو ەميدا لە دوازدە (۱۲) كتيبدا چاپكراو، ەمووى لەبەر پۆشنايى قورئاندا. كتيبى يەكەم تەرخانكردو ە بو بونناسيى، گەردوون چيە؟ خوا كيە؟ ژيانى دونيا چيە؟ مروڤ چيە و بۆچى دروست بوو. ەروەها يازدە (۱۱) كتيبەكەى ديكەش بو خستەرووى ئىسلام بە گشتى و بە ەموو بوارەكانىيەو.

بەلام ئاموژگار ييت دەكەم: قورئان خویندەو ە و چۆنيەتيى خویندنى، چەندە گرنگە، چەند ئەو ەندە گرنگە لە قورئان

تېڭىگە، چۈنكى ئىستا ھەندىك لەوانەى بە چۈنەتتى
خويندەنەۋەى قورئاندا قوللەۋەنەۋە، توۋشى تېپەپاندىن بوۋن لەسەر
جىسابى لىتېگەشتىنى و كارپىكردىنى! ھەر زانىارىيەك تۆ
بتەۋىت بگەيە ئەۋپەپرى، ئەگەر ھەموو تەمەنى خۆتى لى
سەپ بگەى، ناگەيە ئەۋ سەرى. ۋەك گوتىم، كاتى خۆى
زانستەكان سادەبوۋن، بەلام ئىستالق و پۇپيان لى بۆتەۋە، ئىستا
زانستى (تجويد) بتەۋى بگەيە ئەۋپەپرى، ھەموو تەمەنى
خۆتى لى سەپ بگەى، ئىستا ناگەيە ئەۋپەپرى. زانستى
رېزىمانىيىش ھەروايەۋ زانستى رەۋانىيىرىى و... ھتەد. ھەموۋى ھەر
ۋايە.

ئىنجا لە راستىيدا، ھەروەك خويندەنەۋەى قورئان بۆ ئەۋەيە
چاك قورئان بخوينەۋە، چاك خويندەنەۋەى قورئانىش بۆ چاك
لىتېگەشتىنەتى، چاك لىتېگەشتىش بۆ چاك كارپىكردىنەتى.
ئىنجا دەپت مروف وريا يىت و ھاۋسەنگىي رابگىرت لە نىۋان
زانستەكاندا، ئەۋ زانىارىيەنەى كە زانىارىيى ئالىيان پى دەللىن و
ئامرازىن. بايى ئەۋە خۆيان پىۋە ماندوۋوبكات، بايەخيان پىدات،
كە ۋەك ئامرازىك بەكارىان يىنى.

دکتور موسته فا زهلمی (بهرحمهت بی) شتیکی خوشی بو
گیرامهوه، گوتی:

"جاریک که له سهرسیان له گوندی سهرسیان مهلا بووم،
حاجی رهسول ئاغا هه بوو، پیاویکی زور شارهزا بوو، نیمچه
مهلا بوو، ههرکات دههاته (حوجره) گوئی دهگرت که من
دهرسم به فهقیکان دهگوت. پوژیک گوتی: کاکه مهلا! ئه
عیلمه ی تو فیری ئه فهقیانیه دهکهی دهزانی وهک چیم دیته
پیش چاؤ؟ گوتم: ناوهلا. گوتی: وهک ئه وه وایه کهسیک ههر
بیهویت خوئی فیری تفهنگ چیهتیی بکات، بهلام دوایی
نهچیته راوی، به تفهنگه کهی هیچ نهکات. تو ئیستا ئه
عیلمهت فیرکردن بهلام ناچن پیی له قورئان و هه دیس
تیبگهن!"

گوتی قسه کهی زور جوان بوو.

جا مرووف دهبی وربایی، ئه زانیاریانیه فیریان دهبی،
پیویسته خزمهتی قورئان و سوننه تیان پی بکات. خولاسهی
قسه کهم ئه وهیه، ههولیده له ههر شته، شتیکی بزانی، بهلام وانهبی
به باریکه رییه کدا برۆی و هه موو توانای خوئی تیدا سهرف
بکهی، ئیستا ماموستای زانکو ههیه، له پسپورییه کهی خویدا
زور شارهزایه، بهلام سهبارهت به ههلسوکهوت له گهله کوومه لگا،

له گهل ڄرمان، له گهل دراوسى، له بهرومه جليسا، له وانهيه
هيچي لى نه زانى! گرنگه مروڦ روشنير بى و فيكري
فراوان بى و له شتيكيشدا زور بزاني، ٽه و شتهش بريتيه له
قورٺان و سونهت.

ٽه مه ٺاموڙگاريي ٽه مشهوم بوو، خوا پشتيوان بى سوودت
لى بينوه.

والسلام عليكم ورحمة الله

بۆچى خواپەرسىتىى گىرنگە؟

شەرىف: خۋاى پەرۋەردگار پەرسىتىنى خۋى لەسەر فەرەز كىرەۋىن، چۈنكى بۇ خۇمان باشە، دەنا خۋاى پەرۋەردگار بى نىازە لە ھەموو كەسك و شىك. بەلام خواپەرسىتىى بۆچى پىۋىستە، يان بۆچى باشە؟ مەرۇف بەر لەۋەى پىكھاتەيە كى جەستەبى و ماددىى بى، تىكەلەيە كى رۋوحى و مەنەۋىيە، لايەنى رۋوحى و مەنەۋىيەش تەنيا بە نىكبوونەۋە لە خۋاى بالادەست، گەشە دەكات. ھەموو مەرۇفكى بىرۋادار و بىرۋا دەزانى ئەم ژيانە گەشتىكى كاتىيە، تاكو خۋاى پەرۋەردگار نە كىتە خولگە و چەقى ئامانج، مەرۇف نازانى بۆچى چاكە بىكات يان بۇ خۋى لە خراپە بەدۋور بگرى؟ چۈنكى ھىچ پالەنەر و ھىك نابى رى بۇ رۋشن بىكات و كەمەندكىشى بىكات. ئەۋانەى لە خواپەرسىتىى دۋورن لايەنى رۋوحىيان سىس و لاۋاز دەبى، تۋوشى چەندان

باب ۴:

زور باشه،

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله، وصلى الله تبارك وسلم على رسول الله محمد
واله وصحبه المهتدين بهداه.

کاک شہرِ یف!

تہ مشہو بؤت باسی خواپہ رستی (العبادة) دہ کہم. خوا
(سبحانہ وتعالیٰ) لہ سوو رہتی (الذاریات) دا دہ فہ رمووی:

(وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٥٦﴾) الذاريات

واته: [جند و مروؤم ته نیا بو ئه وه دروستکردوون که بمپه رستن (واته به ندایه تیمم بو بکهن)].

ٽئينجا پيشيَ با بزائين عيادەت و خواپەرستي يانی چي؟

عبادهت له (عَبَدَ، يَعْبُدُ، عِبَادَةٌ) هاتووه. واته: په‌رستی،
دده‌په‌رستی، په‌رستن.

(پەرستىن) يانى چى؟

يانى ئەوپەرى مىلكەچىنى نواندىن و، ئەوپەرى بە گەورە و بەرزگرتن و، ئەوپەرى خۆشويستىن و، سام و ھەيبەت لىي كىردن و، پشت پىي بەستىن، بۇ خوا.

زانايان دەلىن: دەبى ئەم پىنج شتە پىكەو ە كۆبىنەو ە ئىنجا بە عىبادەت ە قەلەم دەرىن: ۱. ئەوپەرى مىل بۇ كەچكىردن ۲. ە گەل ئەوپەرى خۆشويستىن ۳. ە گەل ئەوپەرى سام و ھەيبەت بەرامبەر ەبوون ۴. ە گەل ئەوپەرى بە گەورە گرتن ۵. ە گەل ئەوپەرى پشت پىي بەستىن. ئەگەر ئەمانەت ەبوو بۇ خوا، ئەوجار ماناي ئەويە تۇ خوى پەرورد گارت پەرستوۋە. بەلام ئەگەر ەركام لەوانەت بۇ غەيرى خوا يىت، ئەوا ئەو غەيرەت پەرستوۋە، ئىنجا عىبادەت راستەوخۇ ئە ئىمانەو ە ەلدەقولى، ەەر كەسىك برۋادار يىت بە خوا، خوا پەرستىش دەيىت، بە ئەندازەي ئەو ە ئىمانەكەي دامەزراو و مەحكەم دەيىت، ئىمانەكەش چاك دەيىت. ەروەك چۈن ئەگەر درەختىك بەراستىي درەختى بەردار يىت، دەبى بەر و ميوە دەربكات، ەروەھا كانىيەك ئاوى تىدايىت، ئاوەكەي لىي ەلدەقولى و جۇگەلەي لىي ەلدەستى، عىبادەتىش ئاوىكى سازگارە ە كانىاوى ئىمانەو ە ەلدەقولى، ئىنجا يە كىك دەپرسى: خوا

(سبحانه و تعالی) بۆچی به نندایه تییکردن بۆخوی، له سههر
مرۆقه کان پیویست کردووه؟

خوا (سبحانه و تعالی) دهفه رمووی:

﴿مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ

تَرْجَعُونَ﴾ (۱۶) الجاثية.

واته: [ههر که سیك چاکه بکات سووده که ی بۆ خۆیه تی،
ههروهها ههر که سیك خراپه بکات زیانه که ی بۆ خۆیه تی،
دواییش بۆلای پهروهرد گارتان ده گیردرینهوه].

که واته: خوا بۆیه به نندایه تییکردنی بۆخوی، له سههر
مرۆقه کان پیویست کردووه، چونکه مرۆقه کان پیویستیان به وه
ههیه، ئه گه رنا به ته ئکید خوا له دروستکراوه کانی بی نیازه.
به دلیلییه وه خوا بی نیاز و بی ئیحتیاجه له هه موو جیهانیان،
وه که له سووره تی (فاطر) دا دهفه رمووی:

﴿إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ﴾ (۱۷) وَمَا ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ

﴿۱۷﴾ فاطر.

واته: [ئه ی خه لکینه ئیوه هه ژار و ئاتاجن بۆ لای خوا و،
خوا بی نیازه له هه موو جیهانیان، خوا بهس خۆی بی نیازی

ستایششکراوه، ئە گەر بیهوی ئیوه لادەباو دروستکراوانیکی دیکه دینێ و، ئەوەش لەسەر خوا قورس و زەحمەت نییه].

کەواتە! کورێ خۆم! گەرنگە ئیمە ئەو بەزانین کە خوای پەروردگار بۆیە پەرستنی خۆی لەسەر ئیمە پێویستکردوووە چونکە خۆمان پێویستیمان بەو هەیه، پێویستییه کە چیه؟ پێویستییه کە ئەو هیه:

یه کەم: خوا شایستهی پەرسترانه و، بۆ ئەو هیه ئیمە سێله و بی وهفا نهیین.

دووهم: ئەبەر ئەو هیه ئە گەر ئیمە خوا نەپەرستین، مەرفۆف ناتوانی بەبی پەرستراو بیێ و، شتیکی دیکه دەپەرستین. ئەو هیه خوا نەپەرستی، شەیتان دەپەرستی، هەوا و ئارەزوو دەپەرستی، ڕژیمیکی کافر، حیزیکی کافر، تاغوتیک، بەلایەنی کەمەو ئەفسانەیهک، هەواو ئارەزوویک دەپەرستی. هیچ گومانی تێدا نییه ئینسان بەبی پەرستراو نایێ، یان دەبی خوا پەرستی کە پەرستراوی راستەقینه و پەرستراوی شایسته تەنیا خوایه، یان دەبی جگە ئە خوا پەرستی، ئینجا دار و بەرده، مەرفۆف، حیزبه، شتیکی مەعنەوییه، شتیکی ماددییه، شتیکی ئەفسانەیییه، یان شتیکی بوونیکی راستەقینهی هەبیێ. گەرنگ ئەو هیه شتیکی هەر دەپەرستی.

سییم: به هوی به ندایه تییکرنده وه بۆ خوا، ئیمه کۆمه لیک سیفه تی په سند و بهرز و خهسله تی چاکمان تیدا پهیدا دهبن، وهك ئازایه تی، ئازادی، ویزدان، سهبر و خۆراگری، پشوو درژی، بهرچا ورونی له دونیادا، پشت به خواجه ستن و پشت قایم بوون به خوا، پراوه ستاوی و دامه زراوی. کۆمه لیک سیفه تی بهرز (فضائل) له ئیمه دا پهیدا دهبن به هوی به ندایه تییکردن بۆ خوا و به هوی په رستنی خواوه، ئینسان ته گهر خوا نه په رستی، له جی ئه و سیفه ته بهرزانه سیفه تی نزم پهیدا دهکات، وهك ترسنوکی، رهزیلی و چرووکی، لهرزوکی و بیسه بری، بهرچا و لیلی. ئنجا په رستنی خوی پهره رد گاریش کۆمه لیک درووشمی هه ن که هه ر که سیك ئه و درووشمانه ی تیدا بوون، دهزانی که ئه و که سه خواجه رسته، وهك شایه تمان، شاده هیان به وه حدانیه تی خوا که ته نها خوا په رستراوه و (محمد) (صَلَّى اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ) رهوانه کراوی خواجه، ئینجا پینج نوێره فره زه کان (بهیانی، نیوه پۆ، عه سر، شیوان، خه و تنان)، پاشان پۆژووی مانگی ره مه زان، ئنجا زه کاتدان و، حج و، عه مره و زیگری خوا کردن. به لام ئه وانه ته نیا دروشمه کانی خواجه رستین، ته گه رنا خواجه رستی

چەمكە كەي زۆر فراوانە و ھەموو كايە كانى ژيان دەگريتهو، لە حەقىقەتدا دەبى ھەموو خانە كانى مروڤ مۆرى خواپەرستيان پيوە بندرى، لە ھەموو كايە كانى ژياندا مروڤ خواپەرست بىت، نەك تەنيا لە مزگەوتدا خوا پەرست بىت، لە بازار و لە دائىرە و لەملاولا شتىكى دىكە بپەرستى! دەبى خۆشەويستىر و گەورەترين و بەرزترين و مل بۆكەچكراوترين كەس و، پشت پى بەستراوترين لە ژيانيدا، تەنيا خوا بىت.

ئەو قسەي ئەمشەومان بوو لەبارەي خواپەرستىي: گرنگىي و بەرھەمەكەي، خوا بە لوتف و كەرەمى خۆي ئيمە لەو كەسانە بگيرى، كە ھەم درووشمە كانى خوا پەرستىي لە خۆماندا بينينهدي، ھەم بە واتاي گشتىي خواپەرستىي، بۆ خوا پەرستەر (عابد) بين.

وصلی الله على محمد و على اله اجمعين

زىكر و يادى خوا

شەرىف: لەم سەردەمەدا زۆر كار لەسەر ئەو دەكرى پروو و
وێژدان، خواپەرستى و يادى خوا، دابىرپن لە تاك و
كۆمەلگا، خەلكى سەرقالىن بە گەدە و ژىرگەدەيان،
نەپەرژىنە سەر بابەتى پرووحيى و فيكرى، چونكە
دەسلەلات و حكومرانه كان خەلكى وريا و زىندوويان
ناوى، ئەوان راوچى خراپن و تەنيا لە ئاوى لىلدا راويان
بۆ دەكرى. بەلام وەك چۆن جەستەى مەرؤف بەبى
وهرزش پىكردن و خواردنى تەندروست و خەوى پىويست،
دەپووكتەو و لاواز دەبى و تووشى نەخۆشى دەبى،
پروو و لاينى مەعنەويش لەخۆدە گەشە ناكات و بەهيز
نابى ئەگەر كارى لەسەر نەكرى. هەروەها زۆرىك لەو
نەخۆشيه جەستەيانەى تووشمان دەبن، بەهۆى لاوازى
لاينى مەعنەويى و پرووحيەو، بۆ وینە: دەبينى
يەكێك تووشى خەمۆكى و بەدخۆراكى دەبى، چونكە

بلا و کراوه کانی له تۆرپه کۆمه لایه تییه کان بینهری
 که میان ههیه، که سیکی خواپهرستیش به لایه کی زۆر
 گه وره ی به سه رده ی و ده لای: خواپه ناشوکر نابم و ده زانم
 به تاقیکردنه وه به سه رتکردوومه وه. زیکر و یادی خوا
 داینه مۆی کارکردن و ووزه ی رووح و خواپهرستین و،
 باشتین خواپهرستیش مروقی مسوولمان بیکات،
 زیکرکردنه. بۆیه پرسیارم له بابم کرد مانای (ذکر)
 چیه، چۆن ده کری، کاریگه ریه کانی چین؟

بابم:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

کاک شریف!

ئه مشهو به کورتیی بۆت باسی (ذکر) ده کهم:

چه مک و واتایه که ی چیه؟

چۆنیه ته که ی چۆنه؟

کاریگه ریه کانی چین؟

١: به نسبته چه مڪ و واتای (ذكر): وشهيه كى عهړه بيه و راغيى ته صفه هانيى بهم شيويه پيناسه ي كرووه "بريتيه له هينانه وه بير خوى شتيك كه له بيرت بووه به لام له بيرت چووته وه (نسيتُ الشيء الفلاني فذكرتُه) واته: فلانه شتم له بيرچوو دواتر به بيرم هاته وه". نه مه واتايه كى زيكر، واته: هاتنه وه بير، هاتنه وه ياد.

واتای دووه مى (ذكر) نه وه يه: تو شتيك باس بكه ي و به سه ر زمانتى داينى، واته؛ مه رج نيه دواى له بيرچوونه وه بيت به لكو شتيكه كه باسى ده كه ي (ذكر فلان فلانا بخير) واته فلانكه س فلانكه سى به خير باس كرد (وه سفى به چاكه كرد).

(ذكر) نه دو واتايه ي هه: هينانه وه ي شتيك كه بيرت چووته وه يان لى بيا گابوى و ده پينيته وه بيرى خوت، كه نه مه ياد كړنه وه ي پى ده لى، يان كه شتيك باس ده كه ي.

نجا به هه ردوو واتايه كه زيكرى خوا نه وه يه كه تو خواى بى ويته به پينيته وه يادى خوت، هه روه ها كه ناو و سيفه ته كاني خوا باس بكه ي. يانى كه ئيمه ده لى: (لا اله الا لله)، (الحمد لله)، (استغفر لله)، (سبحان الله)، (الله اكبر) ... نه مانه

همه موویان بریتین له باس کردنی ناو و سیفته کانی خوا. ئەمه چه مک و واتای زیکر.

۲: شیوازی زیکر و میکانیزمه کە، ده گونجی مرؤف ته‌ن‌ها له دلی خویدا ییت، به‌بی به‌سەر زماندا هی‌ن‌انی، وه‌ک خ‌وای به‌رز و مه‌زن ده‌فه‌رم‌و‌ی.

﴿وَأَذْكُرْ رَبَّكَ فِي نَفْسِكَ تَضَرُّعًا وَخِيفَةً وَدُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ وَلَا تَكُنْ مِنَ الْغَافِلِينَ﴾ الأعراف.

واته: (یادی خوا بکه له دلی خوتدا، به کپروزانه‌وه و به ترس و له‌رزوه‌وه، به‌بی ده‌نگ به‌رز‌کردنه‌وه به‌یانیان و ئی‌واران و، له بی‌تا‌گیان مه‌به!).

ئه‌وه شیوازی یه‌که‌مه، ناوی په‌روه‌رد‌گار له دل و ده‌روونی خوتدا بی‌نی.

شیوازی دوهم: ئه‌وه‌یه و‌پ‌رای به‌دل‌دا هی‌ن‌ان، به‌سەر زمان‌یش‌ت‌دا به‌ی‌ه‌نی، ئه‌مه‌ش وه‌ک له زی‌کره‌کانی به‌یانیان و ئی‌واران و پ‌یش نان‌خ‌واردن و د‌وای نان‌خ‌واردن و ک‌اتی چ‌و‌ونه‌مال و خ‌ه‌وتن و له‌خ‌ه‌وه‌ل‌سان و... ئه‌مانه‌ه‌مو‌ویان و‌پ‌رای ئه‌وه‌ی که به‌دل‌ن، به‌سەر زمان‌ی خ‌و‌شت‌یان‌دا به‌ی‌نی، ئه‌وه‌ش شیوازی‌کی دی‌که‌ی زی‌کر.

شیوازیکی دیکه ی زیکر ئهویه که به تهنه یادی خوا
بکه ی، یان ده کری به دهسته جه معیی بیت، که هاوۀ لان (خوایان
لی رازی بیت) هندیك جار به کو مه ل یادی خوایان کردووه و
له همدیسی سه حیحدا هاتووه و هندیك جاریش به تاك.

شیوازیکی دیکه ی زیکر و له پرویه کی دیکه وه: ده گونجی
زیکر هم به دهنگی بهرز بی، هم به دهنگی نرم، به ناشکرا بی،
یان به پهنه نیی بی، ئه مهش شیوازه کانی زیکر.

۳: گرنگی و به ره می زیکر له ژیا نی مړوۀ دا، خوی
میهره بان زور به پروونی ده فهرمو ی:

﴿أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ﴾ (۲۸) الرعد.

واته: [ناگادار بن! به یادی خوا دلان نارام ده گرن].

له راستیدا، زیکر وه چو ن پروه کیك که تیشکی خوړ لیی
دهدات و پرؤسه ی پو شنه پیکه اتن ئه نجامده دات، یاخو د ئاو
دهدریت، خوړاك به په گه کانی له زهوی وهرده گریت، یان تیشکی
خوړ به هو ی گه لا کانی هوه وهرده گریت، پروهك هم به وهرگرتنی
تیشکی خوړ که له ئه نجامی تیشکه که دا خوړاك دروست
دهکات و دینیریت بو په گ و به شه کانی دیکه ی، په گیش ئه و

خۇراكەى ئە زەوى ۋەرىگرتوۋە دەينىرى بۇ سەرۋە واتە: قەد و پۆپ و گەلا، كەۋاتە: پۈۋەك ھەم بە رەگ و ھەم بە گەلاكانى خۇراك ۋەردە گرىت. ئىنجا ۋەك چۆن پۈۋەك و درەخت ئە ئەنجامى ئەو خۇراكەى كە ۋەرىدەگرن، گەشە دەكەن و جوان دەبن و بەرھەميان دەبى، مەرۋقىش لە ئەنجامى ئەو يادى پەرۋەردگاريدا دلى ئاۋەدان دەيت.

بۆيە لە ھەدىسى پىغەمبەردا (عليه الصلاة والسلام) ھاتوۋە:

{ مَثَلُ الَّذِي يَذْكُرُ رَبَّهُ وَالَّذِي لَا يَذْكُرُ رَبَّهُ مَثَلُ الْحَيِّ وَالْمَيِّتِ }^(۱).

ۋاتە: [ئەۋەى يادى خوا دەكات و ئەۋەى يادى خوا ناكات، ۋەك مردوۋ و زىندوۋ وان].

جۆرەكانى زىكر:

زىكر جۆرى زۆر زۆرن. بەلام گەۋرەترىن جۆرى زىكر، برىتييە لە قورئان خويندن و يەكيك لە ئاۋەكانى قورئان برىتييە لە زىكر:

﴿ إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ ﴾^(۱) الحجر.

خوای پەرۋەردگار چوار ناۋى بۇ قورئان دانائە. يەكيان: (قرآن) (خويندراۋە). دوۋەم: (كتاب) (نووسراۋ). سىيەم (ذكر)

(۱) أخرجه البخاري برقم: (۶۰۴۴).

(یاد کردن)، چواره میش (فرقان) (جیا که ره وه). له قورئاندا ئەم چوار ناوه بۆ قورئان به کارهاتوون.

که واته: قورئان گه وهترین جوړی زیکر و یادی خوایه، ههروهها له هه دیسی پیغه مبهەر (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) دا هاتووه:

{أَفْضَلُ الذِّكْرِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ} ^(۱) واته: [لا اله الا لله گه وهترین زیکره].

ههروهها هه دیسی دیکه ههیه که دهه رمووی: {أَحَبُّ الْكَلَامِ إِلَى اللَّهِ أَرْبَعُ سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ لَا يَضُرُّكَ بِأَيِّهِنَّ بَدَأْتَ} ^(۲) واته: [گه وهترین زیکر ئەو چوار وشهیهن: سبحان لله، والحمد لله، ولا اله الا لله، لله اکبر، بهه رکامیان دهست پیبکهی زهره ری نییه]

زیکر هه لده گری زۆر به تیروته سه لیبی قسه ی لیبکهین، به لام گرنگی زیکر له وه دایه که تو هه میشه دلت ته پ و تازه ده بی. ئنجا وه گوتم: باشتین جوړی زیکر ئەو هیه هه به دل بی و

(۱) أخرجه الترمذي برقم: (۳۳۸۳) وقال: حسن غريب، والنسائي في الكبرى برقم (۱۰۶۶۷)، وابن ماجه برقم (۳۸۰۰)، وابن حبان برقم (۸۴۶)، والحاكم برقم (۱۸۳۴) وقال: صحيح الإسناد. وأخرجه أيضاً: الديلمي برقم (۱۴۱۴).

(۲) أخرجه أحمد برقم: (۲۰۱۱۹)، ومسلم برقم: (۲۱۳۷)، وابن حبان برقم: (۸۳۵).

هەم بەزمان، بەلام جارى واهىيە كە شوينە كە ناگونجى و تۆ ناتوانى بەزمان بىكەى، ئەوا بەدل دەبى هەر هەبى.

هەلبەت يادى خوا كەردنىك كە دلى لەگەلدا نەبىت، هىچ نىيە و، بەرهەمىكى واى نىيە، هەر وەك پارانەو و زىكرو قورئان خوئندنىش هەروان، ئەگەر بەدلدا نەبەت و بىرى لىنەكەيەو، سوودىكى واى نىيە.

بەلام هەندىك لە زانايان دەلن: ئەگەر هەرچوئىك بى مروف دلەكەشى بۆ ئامادە نەكرى، بەس بە زمانىش يادى خوا بكا، خىرو پاداشتى هەر هەيە. دەبىنى ئەو هەوكارى دەبى كە دواى بىگوازىتەو بۆ دلشى.

ئەو هەش كورتەيەك بوو لەسەر زىكر و گرنگى لە ژيانى مروفدا.

تېگەيشتن و كارپيكردى قورئان

شەرىف: قورئان باشتىن دىيارى خوى پەرودىر دىگارە بۆ
مىرۇقايەتتى، چونكى دەلامى ھەموو پىرسىيارە بىنچىنەيى و
ھىللە گىشتىيە فىكىرى و مەنەوييەكان و، باسى رابىردو
و داھاتووى تىددايە، بۆيە لە ھەموو سەردەمەكاندا بەبى
دووبارەبوونەو، زانايانى شارەزا لە قورئان، تېگەيشتنى
جىاوازيان ھەبوو بۆ ئايەتەكان؛ كە ھەموويان بە رېژەيى
راستن بەلام ھەريەكە بۆ قۇناغ و ئاستى گەشەسەندى
ئەو سەردەمەي تىددا ژياو. قورئان دەريايەكى بى بنە و
لەگەل ھەموو سەردەمە و كۆمەلگا و كەسەيكا
دەگونجى، ەك چۆن ھەموو ئامپىرك كەتەلۆگ و
رېنمايى لەگەلدايە تا بزانى چۆن بەكاردى! كەتەلۆگ
و رېنمايى ئەم ژيانەش بىرئىيە لە قورئان، نەوەك قورئان
لە پەرۋى سەوز وەرپىچىن و تۆزى لەسەر بىشى،

پېرۆزی و پېزی قورټان له کارپېکردنیدایه، فهرماشت و
 ئایه ته کانی خوی په ورو د گار کاتیک کاری خویان
 به ته وایی ده کهن، نه گهر ئاو یت ته ی ژیا نی تاك و کو مه لگا
 بکړن. هر بویه ش هاوه لآن (خوا لیان رازی بی)،
 کاتیک قورټانیان له بهر ده کرد، تا ئایه ټیکیان جیه جی
 نه کرد بایه، ئایه ټیکی دیکه یان له بهر نه ده کرد، به لام
 به داخه وه زۆرینه ی مسولمانان وهك پیوست به هره و سوود
 له قورټان وهرنا گرن.

بابه گیان! مسولمان پیوسته تا چهند خوی سه رگه رمی
 قورټان بکات و کاریگه ریه کانی قورټان چین؟

بابم:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

کوپری خۆشه‌ویستم!

ئه‌مشه‌و بۆت باسی قورپان و کاریگه‌ریی قورپان ده‌که‌م له
ژیانی مروڤدا، له‌چه‌ند خاڵێکدا:

یه‌که‌م: بێگومان قورپان دوایین نسخه‌ی هیدایه‌تی خواجه
که‌ بو‌ مروڤایه‌تی ناردوه‌، دوایین فره‌مایشتی خۆیه‌تی که‌
له‌ گه‌ل مروڤایه‌تییدا کردویه‌تی، دیاره‌ به‌ درێژایی میژووی
به‌شه‌ر، خوای به‌به‌زه‌یی له‌ رێگای پیغه‌مبه‌رانه‌وه‌ (عليهم الصلاة
والسلام) مروڤه‌کانی دواندوون، که‌ خوا پێی خۆشه‌ مروڤه‌کان
چۆن ژیا‌نی سه‌ر زه‌وی بگوزهرێنن و، دوا په‌یامی خۆی که‌
ناردویه‌تی به‌ پیغه‌مبه‌ر (محمد)دا (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ئه‌ویش
له‌ رێگه‌ی جو‌بريله‌وه‌ (عليه السلام) بریتیه‌ له‌ قورپان و، له‌ زۆر
شوێندا، خوای زانا باسی قورپان ده‌کات که‌ بیره‌ره‌وه‌یه‌ و په‌ند
و ئاموژگارییه‌ بو‌ هه‌موو جیهانیان:

بۆ نموونه ده‌فهرمووی:

أ. ﴿إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ﴾ (۲۷) التکویر.

واته: [ئهم (قورئان)ه هیچ شتێک نییه ته‌ن‌ها یاد‌خستنه‌وه و په‌ندو ئاموژ‌گارییه بۆ تیک‌رای خه‌لکی له هه‌موو جیهاندا بۆ ئه‌وه‌ی په‌ند و ئاموژ‌گاریی لی و‌ه‌ر‌ب‌گ‌رن].
هه‌روه‌ها ده‌فهرمووی:

ب. ﴿لِمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَسْتَقِيمَ﴾ (۲۸) التکویر.

واته: [بۆ هه‌ر که‌سیک له ئێوه که‌ ویستی راست بی و هیدایه‌ت و دامه‌زراوی و جی‌گیری هه‌یه‌ت].
دیسان هه‌ر له‌ باره‌ی قورئانه‌وه که‌ بیر‌خه‌ره‌وه‌یه و ئاموژ‌گارییه و شیفایه بۆ به‌شه‌ریه‌ت، خوا ده‌فهرمووی:

ج. ﴿يَأْتِيهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَتْكُمْ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَشِفَاءٌ لِمَا فِي الصُّدُورِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ﴾ (۵۷) یونس.

واته: [ئه‌ی خه‌لکینه! به‌راستی ئێوه ئاموژ‌گارییه‌کی گه‌وره و گرنگ‌تان له‌ لایه‌ن په‌روه‌رد‌گارتانه‌وه بۆ هاتوه (که‌ قورئانه) شیفای و چاره‌سه‌ریشه بۆ نه‌خو‌شیی دڵ و ده‌روونه‌کان و، پێ نیشانده‌ رو‌ په‌حمه‌تیشه بۆ ئیمانداران].

که واته: قورئان دوا فره‌مايشتی خواجه، بو هه‌موو
مروقه‌کان، به‌دريژايی زهمان و به پانایی زهمین.

دوهم: ئەم قورئانه به دوو شیوه به ئیمه گه‌یشتوو: یه‌که‌م:
به نووسین، دوهم: به زاره‌کیی، هه‌ر بۆیه خوا ناوی له قورئان
ناوه (کتاب):

﴿الرَّ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ وَقُرْآنٍ مُبِينٍ﴾ الحجر.

هه‌روه‌ها ناویشی لێناوه (قرآن)

﴿الرَّ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ وَقُرْآنٍ مُبِينٍ﴾ الحجر.

بۆیه‌ش قورئان ناوی لێناوه: (کتاب)، چونکه به نووسراوی
به ئیمه گه‌یشتوو، له‌سه‌رده‌می پیغه‌مبه‌ردا (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
له‌لایه‌ن ژماره‌یه‌ك له هاوه‌لانی متمانه‌پێکراویه‌وه له‌سه‌ر به‌ردی
ته‌نك و پێست، ئەو سوورپه‌تانه‌یان هه‌موو نووسیون، وه‌ك پیغه‌مبه‌ر
(صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) پێی گوتون.

هه‌روه‌ها وی‌پرای نووسین (کتابه‌)، به زاره‌کیش (شفها)یش
پیمان گه‌یشتوو، بۆیه وه‌ك چۆن ناوی (کتاب) له قورئان نراوه،
واته (نووسراو) به‌هه‌مان شیوه‌ش ناوی (قرآن)یشی لێناوه، واته
(خوینراو، خوینراوه)، که هه‌زاران له هاوه‌لان له پیاوان و ئافه‌تان

هه موو قورئانیان له بهر کردوووه له سینه یاندا تو ماریان کردوووه به شیوهی (تواتر) به ئیمه گه یشتوووه.

که واته: هیچ دوودلی و گومانیک نییه له قورئاندا له و کاتهی دابه زیوه تا ئهم کاته، بو سهر سینهی موباره کی پیغه مبه (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وه خوا که له سووره تی (الشعراء) دا ده فهرمووی:

﴿وَلَنَزَّلُ الرَّبُّ الْقُرْآنَ لَنُبَيِّنَ لَكَ بِهِ اٰیٰتِهٖ ۝۱۳۱ نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْاَمِينُ ۝۱۳۲ عَلٰی قَلْبِكَ لِتَكُوْنَ مِنَ الْمُنْذِرِيْنَ ۝۱۳۳ بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُّبِيْنٍ ۝۱۳۴﴾ الشعراء.

واته: [ئهو (کتیب)ه دابه زیترای په روهرد گاری جیهانیانه، جوهره یلی ئه مین هینایه خوارئ بو سهر دلی تو، بو ئه وهی له ترسینه ران بی به زمانیکی عه ره بیی روون و رهوان].

به بی هیچ گومان و دوودلیهک، لهو رۆژه وهی خوا قورئانی بو سهر سینهی پیغه مبه (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) دابه زاندوووه، تا ئهم له حزهیه، دوو مسوولمانی موخته بهر له زانیان کیشه و دوودلیان نییه له باره ی وشهیه کی قورئان، به لکو له باره ی پیتیکیه وه.

ئه وهیه که قورئان جیا ده کاته وه له هه موو کتیه کانی دیکه که ده درینه پال خوا ی کار به جی، که ئه وانیش کاتی خوی ریگ و راست و چاک بوون، به لام مروّف دهستکاری کردوون.

به لّام خوا خوی قورئانی پاراستووه، دهستکاری نه کری،
وهك له سوورپهتی (الحجر) دا دهفهرمووی:

﴿ إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ ﴿۱﴾ ﴾ الحجر.

واته: [بیگومان هه ر ئیمه قورئانمان ناردوته خواروه و
بهراستی هه ر ئیمهش دهپاریژین].

شتیک که خوا بیپاریژیت، دهپاریژیت.

ئجنا ئه گه ر یه کیك بلی: بۆ خوا کتیبه کانی دیکه ی
نه پاراستوون؟

وه لّام: چونکه خوی مه زن کتیبه کانی دیکه ی بۆ
قوناغیکی تاییه تی ژیا نی به شه ر و، بۆ کۆمه لگایه کی
دیارییکرا و کاتیکی دیارییکرا و ناردوون، به لّام قورئان بۆ
هه موو مروّقایه تی، بۆ پانای زه مین و به درژایی زه مان
هاتووه.

بۆیه کتیبه کانی دیکه که بۆ کۆمه لگا و عه شیره تی و بۆ
کاتیکی دیارییکرا و نێردرا و، ئه گه ر بشگۆردرین، زیانی نه بووه،
چونکه له دوا ی ئه و کتیبه، کتیبیکی دیکه هاتووه و، له دوا ی
ئه ویش کتیبیکی دیکه هاتووه.

به لّام قورئان بۆیه خوا رپی نه داوه دهستکاری بکری و
بگۆردریت، چونکه خۆ له دوا ی قورئان کتیبیکی دیکه نایه ت

بۆ ئەوێ هەلە کانی راست بکاتەووە بۆ: فلان شوینی
گۆردراوه.

خوای کارزان لە سوورەتی (النمل) دا دەفەرمووی:

﴿إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَفُصُّ عَلَىٰ بَنِي إِسْرَءِيلَ أَكْثَرَ الَّذِي هُمْ فِيهِ
يَخْتَلِفُونَ﴾ النمل.

واتە: [بەراستی ئەم قورئانە دەگێڕێتەووە بۆ ئەوێ ئیسرائیل
زۆربەێ ئەو مەسەلانەێ کە ئەوان تییدا جیاوازن].

کەواتە: ئیستا (تەورات و ئینجیل و زەبور) کە دەستکاری
کراون، قورئان پیمان دەلی: کۆیان دەستکاری کراوه، بەلام
ئەگەر قورئان دەستکاریکراو، لە دوا قورئان کتییکی
دیکە نەدەهات، بۆیە خوای پەروردار قورئانی بۆ خۆی
پاراستوو، بۆیە پارێزراوه، بەلام پاراستنی کتیبەکانی دیکە
عایدی موقوفەکان کردوون، وەک لە سوورەتی (المائدة) دا
دەفەرمووی:

﴿بِمَا أَسْتَحْفِظُوا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ﴾ المائدة: ۴۴.

واتە: [پەربانی و ھەبیریەکان، کە فەرمانیان پێکراو
(لەلایەن پیغەمبەرانیانەووە) کە کتیبی خوا پاریژن (و ئاشکرای
بکەن و نەشارنەووە، کاری پێکەن و، خەلکی فێر بکەن و

دهستکاری نه کهن و نه یگورن).].

ئنجا شتیک مروف بیپاریژیت، ئاوا بو ی دهپاریژیت، شتیک خواش بیپاریژیت، به تهوایی پاریژراو دهیت.

سییه م: خالیکی دیکه له باره ی قورئانه وه ئه وهیه، که قورئان بو ئیمه هه مووی دیاره: (۱۱۴) سوورپه ته و، (۶۲۳۶) ئایه ته، له سه ر پای به هیژی زانیان و، (۷۷۱۹۰) وشهیه و پیته کانی (۳۲۱۴۳۹) ن، ئه مه ش هه مووی دیاره.

چواره م: خالیکی دیکه ش ئه وهیه، که ئه م قورئانه، رۆله گیان! ئینسان تا کو زیاتر لئی نزیک ییت، زیاتر له نه ئینییه کانی تیده گات، قورئان وه ک ژماره وایه، سه ره تای ههیه، به لام کو تایی نییه، خوی بی هاوتا ده فهرمووی:

﴿ قُلْ أَنْزَلَهُ الَّذِي يَعْلَمُ الْإِنْتَرَفِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ كَانَ غَفُورًا

رَحِيمًا ﴿ ٦ ﴾ الفرقان.

واته: [ئهی محمد (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)! بلی زاتی ناردوو به ته خواری که هه موو نه ئینی ئاسمانه کان و زهوی ده زانیت، به راستی ئه و (خوا) لیبورده ی میهره بانه].

بویه‌ش ئینسان ده‌توانی نه‌ییتی ئاسمانه‌کان و زه‌وی له قورئاندا ببینیته‌وه: قورئان باسی سه‌ره‌تای ژیان ده‌کات و، باسی سه‌ره‌تای گه‌ردوون و کو‌تایی گه‌ردوون ده‌کات، له سووره‌تی (الأنبیاء) دا ده‌فه‌رمووی:

﴿أَوَلَمْ يَرِ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ كَانَا رَتْقًا

فَفَنَقْنَهُمَا وَجَعَلْنَاهُمَا مَنَ الْمَاءِ كُلِّ شَيْءٍ حَيٍّ أَفَلَا يُؤْمِنُونَ﴾ (الأنبیاء).

واته: [ئایا بی‌پروایان نه‌یاندی (نه‌یان زانیوه) که ئاسمانه‌کان و زه‌وی هه‌ردووکیان پیکه‌وه لکابوون (یه‌ک پارچه‌ بوون) ئنجا له یه‌کدیمان جیا‌کردنه‌وه و، فه‌راهه‌ممان هینا له ئاو هه‌موو شتیکی زیندوو، ئنجا ئایا ئه‌وانه هه‌ر بر‌وا ناهین؟].

ئهم تاکه ئایه‌ته باسی سه‌ره‌تای گه‌ردوون و سه‌ره‌تای ژیان ده‌کات، ئیستا نو‌یترین بیردۆزی زانستی له باره‌ی په‌یدا‌بوونی گه‌ردوونه‌وه، ئه‌وه‌یه که پێی ده‌گوتری (The Big Bang Theory) واته: بیردۆزی ته‌قینه‌وه‌ی گه‌وره، که ده‌لین: سه‌ره‌تای ئهم گه‌ردوونه (۱۳.۷۰۰.۰۰۰.۰۰۰) له شتیکی زۆر بچوو‌که‌وه که پێی ده‌لین: هیلکه‌ی گه‌ردوونی (البیضة الكونية - Singularity - سینگولاریتی) دروست بووه.

گرنگترين ئامانچ

شەرىف: بەبى ھەبوونى ئامانچ و ئومىدئىكى مەزن لە ژياندا، مەرۇف وەك چۆلەكەيەكى نىو گەردەلوول، دىت و دەچى، بەنىو ھەندى بازنى گچكەدا دەخولیتتەو. بەرھەم و سەرمايەى لە دونيا و قىامەتدا ديار نابى. زۆر پىويستە بۆ بەردەوامبوونت لە ژياندا، ئامانچ و گەرەترين ئومىدى ژيانت دياربى، ئاراستەيەك بەرەو پرووى ھەنگاوبىنى، ھىوايەك بەيانيان لە خەو ھەلتستىنى، ئامانجىك بەردەوام لە مېشكتدا بى و ووزەت پى بېخەشى، گرنگترين ئامانجىش: خواى پەرەردگار لەخو رازىکردنە، چونكە ئەو تەنھا ھۆكارى دروستبوونى مەرۇفە. ھەر ئامانجىكى دونياىى كە دايدەنى، لە ماويەكدا پى دەگەى و دەبىنى شتەكە ئەوئەندە جى بايەخ نەبوو كە لىت دەروانى. بەلام گرنگترين ئامانچ مەرۇف لە ژياندا دايبىنى بەدەستەينانى رەزامەندىى خواى پەرەردگارە، ئەمەش

تاكه ئامانجه ھەموو پوژيكت ھەست دەكەي پي دەگەي
و، بۇ پوژي داھاتوو دتەوي زورتري لي وەدەست ييني،
تاكه شتە مروفت لي ييزار نابي و خالي كوتايي و
وەرەزبونى نيه. بە ئامانجکردنى رەزامەندىي خوي
پەرەردگار، ھەولددەي ھەموو ئەو شتەنە بکەي باش و
چاکن و، خوت بەدوور دەگري لە ھەموو خراپە و
پيسيهک، ئەو کات ھەموو لايەنەکانى دیکەي ژيانە
بۇخويان راستەري دەبن.

بابە گيان! پيت باشە زورتري گرنگي بەچي بدری و
گەرەتري ئامانج و ئاواتي مروفت چي بي لەم ژيانەدا؟

The banner is a horizontal strip with a light blue and white background. In the center is a portrait of a woman wearing a white headscarf. To the left of the portrait, there is a Facebook icon and a YouTube icon, both with the text 'AliBapir' next to them. Below these icons are two QR codes. To the right of the portrait, there is a Facebook icon and a YouTube icon, both with the text 'AliBapir' next to them. Below these icons are two QR codes. The text 'AliBapir.com' is written in various languages and scripts across the banner, including English, Arabic, and Persian. At the bottom, there is a URL 'www.alibapir.com'.

بابم: زوړ باشه، شهريف گيان!

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله، وصلى الله تعالى وسلم وبارك على رسول الله
محمد وآله المهتدين بهداه.

کاک شهريف گيان!

ته مشهو له بهر روښنايي ثابته تيك له سوږه تي (الزمر) دا بوټ
باسي ته وه ده كه م كه چوڼ مروږ كاتي ك سهر كه وتوو ده بيت له
ژيانيدا، كه يه ك ثامانچ و مهبه ستي هه بي، هه موو توانا كاني
خوي له سهر چر بكا ته وه. چونكه زاناياني د هروونزان ده لين:
كه ساني بليمه ت و سهر كه وتوو ته وانهن كه بتوانن زيهن و فيكر
و بير و دلي خويان له سهر شتيك چر بكه نه وه. به لام ته وانه ي
فيكريان بلاوه، به ملاو به ولادا ده چي و هك چوڼ تاويك كه زوړ
بلاو ده بي به عه رزيډا، قوولا يي نيه و، ناگونجي ته و
كاريگه ريه ي هه بي، به هه مان شي وه مروږ كه فيكري زوړ
بلاو بوو، جاريك ليرو جاريك له وي، شتيك ليرو شتيك له ولا،
ژياني بلاو ده بي.

جا خوی پوره ردگار له سوورتهی (الزمر) دا دهفه رمووی:

﴿ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلًا فِيهِ شُرَكَاءُ مُتَشَكِّسُونَ وَرَجُلًا سَلَمًا لِرَجُلٍ هَلْ

يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ﴾ (الزمر).

واته: (خوا وینهیه کی هیناوتهوه: پیاویک چهند هاوبه شیکی
تیدا به شدارن که چهند که سن (چهند خاوه نن) و پیکه وهش
ناکوکن، پیاویکیش که تایهت بهردهستی و هاوکاری پیاویک
بکات، خزمهتی بکات، کارهکانی بو راپه پیننی ﴿هَلْ يَسْتَوِيَانِ
مَثَلًا﴾ نایا حالیان وهک یه که؟ دواپی دهفه رمووی: ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ
أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ﴾ ستایش بو خوا بهلکو زۆریه یان نازان).

کورپی خۆم! ئهوه خوی پوره ردگار وینه دینیتتهوه بو بابای
هاوبهش بو خوادانه، موشریک و، بابای خاوبهیه کگر، (مُوحَد).
ئهو کهسهی هاوبهش بو خوا دادینیت، هاوبهشیکی، دووان، سیان،
ئهوه وهک ئهوه کهسه وایه که چهند خاوهنیکی هه بی و،
خاوهنهکانی پیکهوه ناکوک بن، هه کامیکیان کاریکی
پیسپیژی دژی کارهکهی دیکه، که بیگومان سهری
لیدهشیوی، ئهوهی دیکه که خواپهرسته خوی بو خوا یه کلایی
کردوتهوه، وهک کهسیک وایه که کارهکانی کهسیک رادهپه پیننی
و هاوکاری یه کهسه دهکات و خزمهتی یه کهسه دهکا،
ئینسان له ژیانیدا ئهگه خوا په رسته بی، به تهئکید ناییت

له و باره وه فره مايشتيكي پيغهمبريش ههيه (عليه الصلاة والسلام) كه زور باش تيشك دهخاته سهر ئه و ئايه ته موباره كه،
 ئه و ئايه ته ي له سوورپه تي (الزمر)، كه پيغهمبر ده فره رموي:
 { مَنْ جَعَلَ الْهُمُومَ هَمًّا وَاحِدًا ؛ هَمَّ الْمَعَادِ، كَفَاهُ اللَّهُ هَمَّ دُنْيَاهُ، وَمَنْ تَشَعَّبَتْ بِهِ الْهُمُومُ فِي أَحْوَالِ الدُّنْيَا لَمْ يَبَالِ اللَّهُ فِي أَيِّ أَوْدِيَّتِهِ هَلَكَ }^(۱)
 ياني: [ههركهس خه مه كاني كردنه يهك خه م، خه مي روري

www.alibapir.com

دوایی، خوا خه می دنیای له کۆل ده کاته وه، هه رکه سیکیش خه مه کانی به حال و باله کانی دنیادا بپرژین، خوا گرنگیی پینادات له کام دۆلیاندا ده فهوتی. (به لام دونیا واته: ئه و پیداوستیانه ی که ههینی نه ک وه ک ده لێن: دنیای چه رام و شوبهه دار به لام یانی خوا پیداوستییه کانی ده ره خسینی).

ئنجا کوپی خۆم! ئینسان ته گه ر قیبله ی دلی به ره و خوی په ره وردگار ییت و، ته گه ر قیبله ناکه شی بریتی ییت له رازیکردنی خوا، یانی روو بکاته خوا، به لام چ شتیك قیبله نمای ییت ته وه پرپهوی بو دیاری ده کات: رازیکردنی خوا له هه رشتیک دابوو، لای ته وه بگری، بویه خوی په ره وردگار که مه دحی هاوه لان ده کا (خوالییان رازی بی) به وه وه سفیان ده کا ده فه رمووی:

﴿مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا...﴾ (۲۱) ﴿الفتح.

واته: [موحه ممه د نێردراوی خوایه، ته وانه شی که له گه لیدان (واته: هاوه له کانی به پیاو و ئافره ته وه) له سه ر کافران توندن له کاتی رووبه روو بوونه وه دا و، له بهینی خۆیاندا به پرهم و به زهیین، هه میشه تو به کرنووشبردوویی ده یانبینی، ته وه ی که به ئاواتی ده خوازی کردوویانه به ئامانج و مه به ستیان، بریتییه له به خشش و ره زامه ندیی خوا].

زور گرنگه که ټينسان خوۍ بو ودهسته ټيناني په زامه نديي
خوا يه کلايي بکاته وه. هره وها له سوور پرتي (التوبة) دا
ده فرموي: ﴿وَرِضْوَانٌ مِّنَ اللَّهِ أَكْبَرُ﴾ واته: [په زامه نديي
خوا له هه موو شتيک گوره تره].

ټنجا نه وه نه و پرېه راسته يه که ټينسان ده پټ بېگريته بهر،
يه کم رازيېکړنډي خواي په روه ردگار بکاته قېبله نمايه ک،
بيکاته ټامانجي ژياني، دلۍ خوښي روو پي بکاته
په روه ردگار و، دهر به ستي نه وه نه پټ که خه لک ده پټ چي!

هه تا نه هلي ته سه ووف و عير فان ده پټين: يه کيک له
نېشانه کاني ته زکييه بووني نه فسي مرووف، نه وديه که قسه ي
خه لکي وه که يه پټ بوۍ، واته: له لاي گرنگ نه پي کي
مه دحي ده کات يان زه مي ده کا، نه گهر مه دحيان کرد بلۍ:
خوايه! له وه ي که گومانم پي ده بات چاکترم بکه، نه گهر
زه ميشيان کرد بلۍ: خوايه! له وه ي که ده پټين چاکم بکه و،
يارمه تيم بده وا نه بم.

ياني: ټينسان ده پي زور دهر به ستي نه وه نه پټ، که خه لک چ
ده پټ و، چ ده کا؟ به خه لکه وه زور ماندوو نه پي، خوښي
پار پټي، به لام وه گوتراوه: (رضا الناس غاية لا تدرك) ياني:
رازيي کردني خه لک ټامانجيکه، هه رگيز نايه ته دي.

ئايا مەسەلەى باب و كوپرەكەت بىستوۋە؟ باب و كوپرەك جارىك بە سەفەر دەچن، گویدریژىكىيان پى دەبى، بابەكە دەلى:

رۆلە! با ھەردووكمان سواری گویدریژەكە نەبىن و با ماندوو نەبى، كوپرەكە دەلى: باشە بابە، پیاوۋەكە سوار دەبى و كوپرەكە دەروا، كۆمەلىك دەلىن تەماشاشەو پیاوۋە دىل رەقە ناكەن، بۆ خۆى سواری ئەو گویدریژەى بوو بەلام ئەو كوپرەى بە پىيان دەروا؟ دەلى: كوپرم! با خەلك گلەيىمان لى نەكات، تۆ سواربە و من بەپىيان دەروم. دەگەنە كۆمەلىكى دى دەلىن: ئەو كوپرە دىل رەقە تەماشاشەو ناكەن! ئەو پیاوۋە پىرە بە پىيان دەروا و بۆخۆى سوار بوو؟ ئنجا دەلى: كوپرم با ھەردووكمان دابەزىن، گویدریژەكەمان پىش خۆمان دەين، دەگەنە كۆمەلىكى دى دەلىن: ئەوانە چەند بى ئەقلىن، ئەى گویدریژ بۆچىيە، بۆ سواربوونى نىيە؟ دوايى بابەكە دەلى: وەرە با ھەردووكمان سوار بىن، دىسان خەلكىكى دىكە دەلىن: تەماشاشەو پیاوۋە دىل رەق و كوپرە، بە ھەردووكيان سواری گویدریژىك بوون، دوايى دەلى وەرە رۆلە! چۆن بە بەرژەوۋەندى دەزانىن با وابكەين و، گوى بە قسەى ئەم و ئەو نەدەين.

ھەزە ئارەزووھەکان و مامەلەھەکی دروست

شەریف: ھەممو مەرۇفنىكى تەندروست بەپپى تەمەن و ئەو ژینگەھەي تېيدا گەورە دەبى، ھەزە ئارەزووى جىاوازی دەبن، ئەوھش شتىكى سروشتىيە. ئەوھى كە سروشتىيى و تەندروست نىيە ئەوھىيە كە مەرۇف نەزانى چۆن مامەلە لە گەل ئارەزوو و داواكارىيە جەستەيى و مەعنەوييە كانيدا بکات. لە پىكھاتەي جەستەي مەرۇفدا دوو حکومران ھەن: عەقل و دل. عەقل دابەش دەبى بۆ چەند بەشىك و ھەر بەشە سەرقالى شتىكە و دلش لە گەل ئەندامەکانى دىكە و پىنج ھەستەکاندا لەژىر كارىگەرىيە كتردان. مەبەستم ئەوھىيە ئەگەر مەرۇف خۆي كۆنەكەتھە و جەلھوى تەواوى دەسلەلاتى برىاردانى جەستەي نەگريتە دەست، دەبىتە بووكەلە بەدەست نەفسى خۆيەو، پەرتەوازە دەبى، ئەو قسەيەك دەكاو دل گويى بۆ

ناگری، دل شتیک دہلی و عہ قل کہلہ پرقی دہکات،
 ہر ٹہندامہ بہ لایہ کدا دہروا و مال تووشی دارمان
 دہبی۔ گرنگہ ہممو ٹہندامہ کانی جہستہ گویٹ بو
 بگرن و لہ قسہت دہرنہ چن۔ ٹہوہش پیویستی بہ
 خوراہینان و خوویوہ گرتنہ، لہ تہوہرہ کانی داہاتوودا زیاتر
 تیشکمان خستوتہ سہر ٹہم باسہ۔ بو دہولہ مہندکردنی
 بابہ تہ کہہ پرسیارم لہ بابم کرد:

بابہ گیان! چوں یہ کیک بتوانی ہز و داواکاریہ
 جہستہ بی و مہعنہ وییہ کانی بخاتہ ژیر رکیفی خویہوہ و
 جلہویان بکات؟

بابم: زور باشہ،

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

الحمد لله وصلى الله تعالى وسلم وبارك على رسول الله
 محمد وآله ومن اهتدى بهداه.

کاک شہریف گیان! ٹہمشہو بوٹ باسی ٹہوہ دہکہم کہ
 ٹینسان چوں لہ گہل ٹارہزووہ کانی خوئی، لہ گہل داخوازیہ
 غہریزہ بیہ کانی، ہہرہا داخوازیہ پرووحی و مہعنہ وییہ کانیدا
 مامہ لہ بکات۔ دیارہ خوا (سبحانہ وتعالی) ٹینسانی لہ دوو

پیکهاته‌ی سه‌ره‌کیی دروست کردووه که بریتین له ږووح و له جه‌سته. ږووح، ئیمه نازانین چیه؟ وهك خوی پهرودگار له سوورپه‌تی (الإسراء) دا ده‌فه‌رمووی:

﴿وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا﴾ (الإسراء: ۸۵)

واته: [له باره‌ی ږووحه‌وه لیټ دپرسن، بلې: ږووح له کاری پهرودردگارمه و، به نه‌ندازه‌یه کی که‌میش نه‌بی زانیاریتان پیته‌دراوه] واته: به‌و نه‌ندازه‌یه که‌مه زانیارییه‌ی که پیتان دراوه، ناتوان دهر کی حقیقه‌تی ږووحی پیبکه‌ن.

پیکهاته‌ی دووه‌می مړوف، بریتییه له جه‌سته‌ی، جه‌سته‌ش دیاره ده‌یینین و به‌رچاوه و له خاکی نه‌و زه‌وییه دروست بووه که له سه‌ری ده‌ژین، وهك ده‌فه‌رمووی: ﴿مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ﴾ له‌و خاکه دروستمان کردوون ﴿وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ﴾ جه‌سته‌که‌تان ده‌گیرینه‌وه نیو خاك، به‌لام بو ږووح ده‌فه‌رمووی: ﴿وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي﴾ (الحجر: ۲۹).

واته: له ږووحیك که دروستکراوی تایبه‌تی خو‌مه، فووم به‌به‌ردا کردووه.

داخوازي جهستهي له شهريعتي ئيسلامدا دڙايه تي نه کراوه و، شهريعت داني به ودها هيناوه که ئينسان بو وينه: پي خو شه مال و ساماني هبي، پي خو شه مال و خيڙاني هبي، پي خو شه جوان و ږيک يي، پي خو شه موحتاجي خه لک نه بي، پي خو شه به يڙ يي، پي خو شه زانياري هبي، پي خو شه بهرگ و پوښاکي جواني هبي، پي خو شه له ش ساغ يي، ته وانه هه مووي نايه تي خوي پهره دگار، يان فره مايشتي پيغه مبهريان له سه ره (عليه الصلاة والسلام) نه ک هه ر ته و نه ده ش به لکو خوا (سبحانه وتعالی) له قورئاندا فره ماني کردووه که ده بي بخوين و بخوينه وه و، به وه که ده بي مروقه کان هاوسه رگيري بکن و، به وه که ده بي بهرگ و پوښاکي جوانمان هبي و، به وه که ده يي ته و شتانه ي که سوو دبه خش و پاک و چاکن، لپيان به هره مه ند بين، هه ره شه شي کردووه له وانه ي شتانيک که خوا هه لالی کردوون، قه ده غه يان ده کهن، له سوو ره تي (المائدة) دا خوا ده فره مووي:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَحْرِمُوا طَيِّبَاتِ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَقْتَدُوا

إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ﴾ (٨٧) المائدة.

واته: [تهي ته وانه ي پرواتان هيناوه! ته و شته پاک و چاكانه ي خوا بو ي ره وا کردوون، قه ده غه يان مه کهن و، سنوور شيکيني مه کهن، ينگومان خوا سنوور شيکيناني

خۇشناوئەت] واتە: ئەوانەى نىعمەتەكانى خوا لە خۇيان يان لەخەلكى قەدەغە دەكەن، سنوورشكىنن!

ئەو ئايەتەش لەو بارەوہ ھاتە خوار: كاتىك كۆمەلىك لە ھاوہلان جارىك لە سەفەرىك بوون، بە شويىكى مىرگ و كانى و كانياودا تىپەرىن، گوتيان: ئەرى بۆ لىرە نەمىنەوہ، لەو سەركانى و كانياوہ بۆخۆمان بژين، واز لە مال و منداڵ و نىو كۆمەلگا يىنين، بۆ ئەوہى تووشى گوناح نەبين، ئنجا خۇشمان بخەسىنين بۆ ئەوہى پىوستمان بە ژن و منداڵ نەبى، دوايى گوتيان: چۆن وابكەين؟ با بگەريىنەوہ لای پىغەمبەر و راويىرى لەگەلدا بكەين داخۆ راى چىيە؟ چوونەوہ و پرسىيان، خواى پەروردگاريش ئەو ئايەتەى دابەزاندا كە شتى وا قەدەغەيە لە ئىسلامدا.

ھەروا بۆ بەرگ و پۆشاك خواى بەرزى مەزن دەفەرموئە:

﴿يَبْنَىْ ءَادَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ

لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ﴾ (الأعراف).

واتە: [ئەى وەچەى ئادەم! لەلای ھەر مزگەوتىك جوانىي خۇتان وەرىگرن (خۇتان برارنىنەوہ و پۆشاكى باش لەبەر بكەن) و، بخۆن و بخۆنەوہ، بەلام زىدەرپۆيى مەكەن].

ههروه‌ها له‌بارهی هاوسه‌رگرییه‌وه، خوای په‌روه‌ردگار
 ده‌فه‌رمووی: ﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا
 إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ
 يَتَفَكَّرُونَ﴾ (۸۱) الروم.

واته: [له‌نیشانه‌کانی په‌روه‌ردگاریتی خوا، ئه‌وه‌یه که له
 خۆتان هاوسه‌رانی بۆ هیناونه‌دی، بۆ ئه‌وه‌ی به‌هۆی یه‌کدییه‌وه
 سوکنایتان بی، دلتان ئارام بگری و، خۆشه‌ویستی و
 به‌زیه‌یشیی له‌نیوانتان داناوه، له‌وه‌دا نیشانه‌هه‌ن بۆ ئه‌و
 که‌سانه‌ی بیر بکه‌نه‌وه].

هه‌روه‌ها خوای په‌روه‌ردگار له‌سووره‌تی (البقرة) دا
 ده‌فه‌رمووی: ﴿هَنْ لِبَاسٍ لَكُمْ وَأَنْتُمْ لِبَاسٌ لَهُنَّ...﴾ (۱۸۷) البقرة.
 واته: [ئافره‌تان بۆ ئیوه‌ پۆشاکن و، ئیوه‌ش بۆ ئه‌وان پۆشاکن].
 واته‌عه‌یبی یه‌کدی داده‌پۆشن و، به‌که‌لکی یه‌کدی دین.

هه‌روه‌ها له‌مه‌سه‌له‌ی مال و ساماندا، خوای په‌روه‌ردگار
 ده‌فه‌رمووی: ﴿فَلَكُمْ رُءُوسُ أَمْوَالِكُمْ لَا تَظْلِمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ﴾
 البقرة. واته: [ده‌ستمایه‌کانتان بۆخۆتان، نه‌زولم بکه‌ن
 (له‌خه‌لکی) نه‌با زولم‌یشتان لیبکری (له‌رووی دارایه‌وه)].

ئەمما پيٽ خۇش بى بەرگ و پۇشاكت جوان بى، بۇنت
خۇش يىت، لەشت ساغ يىت، جى و رپىت باش يىت، ئەوانە
هېچيان ئەك شەريعت رپى لى نەگرتوون، بەلگوبە
پېچەوانەو: شەريعت فرمانيشى پى کردوون. ئىمە ئىستا دوو
فەرمان هەر لە پىنج فەرزەکان، لە پىنج پايەکانى ئىسلام، بە
ئىنسانى دەولەمەند نەبى جېبەجى نابى، يەکیان: زەکات،
زەکات لە باباى دەولەمەند دەکەوى، دووهميش: حج، کەسک

www.alibapir.com

که ئیمکانیه تی ماددی هه بی، هه جی بو ده کری و له سه ری واجب ده بی.

به لام ته وه ی که گرنگه له وه لامدانه وه ی داخوازییه جهسته ییه کاند، ته وه یه که ئینسان تینه په پرنی، خوی میهره بان ده فهرمووی: ﴿وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا...﴾ (۲۱) الاعراف. واته: [بخون و بخونه وه، به لام زیده پویی مه کهن].

ههروه ها له هه موو شته کانی دیکه شدا، بو وینه ده فهرمووی: ﴿كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ...﴾ (۵۷) البقرة. واته: [لهو شته پاک و چاکانه ی پیمان داوون بخون].

واته: خواردنی پیس مه خون، شتی خراپ به کار مه هینن، چاوت له مالی هه رام نه ییت، چاوت له تیرکردنی غه ریزه کان نه ییت به شیوه ی قه دهغه وه هه رام، ته گه رنا به شیوه ی هه لال و چاک ئاساییه، هه تا پیغه مبه ر (عليه الصلاة والسلام) فهرموویه تی:

﴿وَفِي بُضْعٍ أَحَدِكُمْ صَدَقَةٌ، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَيَّائِي أَحَدُنَا شَهْوَتُهُ وَيَكُونُ لَهُ فِيهَا أَجْرٌ قَالَ: أَرَأَيْتُمْ لَوْ وَضَعَهَا فِي حَرَامٍ أَكَانَ عَلَيْهِ فِيهَا وَزْرٌ؟ فَكَذَلِكَ إِذَا وَضَعَهَا فِي الْحَلَالِ كَانَ لَهُ أَجْرٌ﴾^(۱).

(۱) أخرجه مسلم برقم (۱۰۰۶).

واته: [یه کیکتان ده چیتته لای هاوسه ری، ئەو هوش بوئی به خیر و پاداشته، گوتیان: چۆن یه کیك له ئیمه ئاره زووی جیبه جی ده کات و پاداشتی ههیه؟ فهرمووی: ئەدی ئە گەر ئاره زووه که ی له هه پامدا دانی، گوناهی ناگات؟ (گوتیان: با)، فهرمووی: به هه مان شیوه له پڕی هه لاله وه ییت پاداشتی ههیه].

ئەوه به نسه بهت داخواییه جهسته ییه کانه وه، داخواییه پروو حیه کانیش، به حه قیقه ت ئەوه ی پروو پئی تیر ده بی و، پئی داده سه کنی و ئوقره ده گریت، ته نیا په یوه ندیی له گه ل خوادا، ئە گەر نا کابرا مال و سهروه ت و سامانی هه موو دونیای هه بی، هه ر ده لیت: با هی دیکه ش ییت، ده سه لات ی زوری هه بی، چاوی له هی زیاتره، هه ر شتیکی هه بی، چاوی له هی زیاتره. به لام ئەو دله ی ئینسان، ئەو پروو حه ی ئینسان، به یادی خوا ئارام ده گری: ﴿أَلَا يَذْكُرُ اللَّهُ تَطْمِئِنُّ الْقُلُوبُ﴾ (۲۸) الرعد. واته: [ئاگادار بن! ته نیا به یادی خوا، دلان ئارام ده گرن].

یادی خواش به س ئەوه نییه مروف دانیشیت و زیکر بکا! نا، یادی خوا یانی: په یوه ندیی له گه ل خوا، به ندایه تی بو خوا، پروو کردنه خوا، په رستنی خوا، به وه دلی ئینسان ئوخزن و ئارامیی بو دی و، به هیچ شتیکی دیکه دلی ئینسان ئاوا داناسه کنی و ئوقره ناگری.

وهڪ چوڻ جهسته له خاك پيدا بوه و به و شتانهش كه له
 خاك پيدا دهن تيردهبي، پرڻتين و ڪاربوهيدرات و شيريني و
 ڪانزاکان و فيتامينه کان و... هتد، بههه مان شيوه رووحيش له
 خواوه هاتووه و به پيهونديش له گهل خوادا، ئارام ده گري و
 ئوڙني و سوڪنايي بو ديت.

خوا بهلوتف و ڪه پهمي خوئي يارمه تيمان بدات، كه
 داخوازيه رووحيي و جهسته يه ڪانمان، له شيرازهي شهرعدا و
 له رووي شهرعهوه، تيربكهين و زيندهرپويي نه كهين و چاومان له
 هه رام و شتي خراپ نه بي.

والسلام عليكم ورحمة الله

هاوسەنگىي نىۋان پرووح و جەستە

شەرىف: ئە تەوھرەكانى پېشوو تر باسما ن ئە لايەنى مەعنەوىي و پرووحىي مەرۇف كەرد: ئە تەوھرى (جەوتەم) دا باسى جەز و ئارەزوو جەستەيى و مەعنەوىيە كانمان كەرد. لەم تەوھرەدا ھەردوو كيان بەيەكەو گەردەدەين. مەرۇف زۆر جار لاتەل دەبى، لەسەر حيسابى جەستە گەنگى بە لايەنى مەعنەوىي دەدا، يان بە پىچەوانەو. وەك عەرەبانەيەك بە لايەكدا ھاتىي و ناتوانى بجوولئ. مەرۇف شى كاتىك تووشى ئەو ناھاسەنگىيە دەبى، پەكى دەكەوى، بارى لار دەبى ئە ژياندا و ئە ناخوۋە ھەست بە نااسوودەيى و گەرت دەكات. مەرۇف بۆ بەردەوامبەو نى لە ھەر شتەكدا پىويستى بە ھاسەنگىيە، تەنھا ئەو ھەستەمەنى شتەكان زىاد دەكات.

بابە گيان! پىم خۆشە بۆم باسى ئەو بەكى چۆن مەرۇف ھاسەنگىي نىۋان پرووح و جەستە پەريزى؟

بابم:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

الحمد لله وصلى الله تعالى وسلم وبارك على رسول الله محمد وآله المهتدين بهداه من الأزواج والقربة والتابعين لهم بإحسان إلى يوم لقاء الله.

کاک شهرینی کورم! ته مشه و له ماوهی چهند دهقیه کدا بوټ باسی مهسه لهیه کی گرنګ ده کهم له ژبانی هه ر ئینسانیکدا، ته ویش بریتییه له پاراستنی هاوسه نگی له نیوان پرووح و جهسته دا، دیاره دوینئ شه ویش له و باره و شتیکم بو باسکردی به لام ته مشه و به دیارییکراوی باسی ته وه ده کهم که مروف به وه به خته وهر دهیټ و، به وه راست و دروست دهیټ که که سایه تییه کی هاوسه نگی هه یټ و، هاوسه نگی رابگریټ له نیوان داخواییه کانی پرووح و جهسته یدا. ته گهر ته ماشای میژووی مروفایه تی بکهین، دهینین که به ژوری به شه رییه ت یان به لای جهسته دا شکاوه ته وه، له سهر حسابی لایه نی پرووحی و مه عنه ویی، یان به لای پرووحا شکاوه ته وه له سهر حسابی جهسته و لایه نی ماددی. به لام بیگومان وه چون بالنده به دوو بالان نه بی، نافرئ، مروفیش خوا وای خولقاندووه له پرووح و جهسته پیک دیت و، دهیټ ناگاشی له هه ردوویان یټ، به بی پاراستنی مافی هه ردوویان، تووشی لاتهللی و لاسه نگی

دهیّت، وهك چوَن باریك كه دهیخه نه سه ر پشّتی و لاخیك، یان هه ر شتیك كه دوو لای هه بن، دهیّت ته رازوو رابگیریت، ته گه رنا به لایه كیدا ده كه ویّت، لار دهیّت و ده كه ویّت، خوای په روه ردگار له دوو ئایهت له سوورپهتی (القصص) دا، تهو راستیه مان بو به رجسته دهكات، كه باسی (قاروون) دهكهن، كه قاروون له قهومی موسا بوو، له بهنوو ئیسرائیل بووه و لییان هه لگه پراوته وه، قهومه كهی ئاموژگاریی دهكهن، وهك خوای په روه ردگار دهفه رموویت:

﴿إِنَّ قُلُوفَ كَانَ مِنْ قَوْمِ مُوسَى فَبَغَى عَلَيْهِمْ ۖ وَأَوْتَيْنَاهُ مِنَ الْكُنُوزِ مَا إِنَّ مَفَاتِحَهُ لَتَنُوءُ بِالْعُصْبَةِ أُولَى الْقُوَّةِ إِذْ قَالَ لَهُ قَوْمُهُ لَا تَفْرَحْ ۖ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْفَرِحِينَ ۖ وَابْتَغَ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ ۖ وَلَا تَنسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا وَأَحْسِنَ ۚ كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ ۖ وَلَا تَبْغِ الْفُسَادَ فِي الْأَرْضِ ۖ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ ۖ﴾ القصص.

ئهم دوو ئایهته موباره كه یهك بهرنامهی تیر و تهواویان تیدایه بو پاراستنی هاوسهنگیی له نیوان دونیا و دواپوژداو، داواکاری و داخوازییه کانی جهسته و پروو حدا، مانای ئایهته كه بهم شیویه، خوا دهفه رموویت:

[قاروون له گهلی موسا بوو لییان هه لگه پرایه وهو ستهمی لیکردن، (واته: هه ر له بهنوو ئیسرائیل بوو، بهلام دایه پال

فيرعهون له پټناو بهر ژدهندي ماددي وهك چوڼ هندیك لهو
 بازركانانې ئیستا له گهل ځوكمړانه كاندا رپكده كهن و
 له گه لیاندا دهنه شریكه دز، كاسیې ده كهن بو تهوان و بهناوی
 خوینانه وه تهواو دهیت، بو تهوهی ناوی ځوكمړانه كه بهد نهیت،
 قاروونیش یه كيك بوو لهوانه ی له پهنای دهسه لاتیکی
 خو سه پیندا، گندهلیی كرووهو سهروهت و سامانیکی زوری
 وهسهریهك ناوه). خوی پهره دگار دهفرمویت: ﴿وَأَيْنَنَهُ مِنْ
 الْكُنُوزِ مَا إِنْ مَفَاتِحَهُ لِنَنُوءَ بِالْعُصْبَةِ أُولَى الْقُوَّةِ﴾ القصص: ۷۶.

واته: [هیندهمان خه زینه دابوونی كه خه زینه كانی،
 عه مباره كانی كه زیر و زیوه كه ی تیدا هه لگرتبون، كو مه له
 پیاوړی به قوهت ماندوو دهبون تاكو هه لیان ده گرت].

ننجا دهفرمویت: ﴿إِذْ قَالَ لَهُ قَوْمُهُ لَا تَفْرَحْ﴾ القصص: ۷۶.
 [خه لكه كه ی پیان گوت: زور دلخوش مهبه] (فَرَحْ) تهوپه ری
 دلخوشییه، یانی: به مال و سامانی دنیا زور دلخوش مهبه،
 قهیناكات دلّت پی خوش ییت، به لام زور دلخوش مهبه چونكه
 تهوپه ری دلخوشی ئینسانی ئیماندار دهی به شتی مهنه ویی
 و رووحی و پاداشتی روژی دواپی ییت، چونكه دنیا شتیکی
 زوو تیپه ره.

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْفَرِحِينَ﴾ القصص: ۷۶. واته: [به دلیاییه وه
 خوا تهوانه ی خوشناویت زور دلخوش دهن و بوغرا دهن].

دوایی پیی دهلین: ﴿وَابْتَغِ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ﴾
 القصص: ۷۷ [لهوهدا که خوا پیی داوی، مهزلگای دوارپوژی
 پیی بهدهست بیئه، واته: مال و سامانه کهت بکه به ثامرازیك و
 به هوکاریک که پاداشتی خوا و بههشتی خوی پیی بهدهست
 بیئت.

﴿وَلَا تَسْكُنْ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا﴾ القصص: ۷۷ [بهشی خوشت
 له دونیادا فهراموش مه که] واته: ناگات له مافی جهسته و
 حهقی خوشت بیئت، ﴿وَأَحْسِنْ كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ﴾ القصص:
 ۷۷ چاکهش بکه وهك چون خوا چاکه ی له گه لدا کردووی،
 ﴿وَلَا تَبْغِ الْفُسَادَ فِي الْأَرْضِ﴾ القصص: ۷۷. مال و سامانه کهت بو
 تیکدان و خراپه کاری له زهویدا به کارمه هیئه، ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ
 الْمُفْسِدِينَ﴾ القصص: ۷۷. واته: [به دلنیا بیه وه خوا تیکده رانی
 خوشناوی].

پیغه مبه ریش (علیه الصلاة والسلام) یه کیك له هاو لانی (خوا
 لییان رازی بیئت) (عثمان بن مظعون) بیستبووی که شهوانه
 ناخوویت و شهو نویژ دهکات و، رپوژیش ههر به رپوژوو ده بیئت،
 ثاموژگاری کردو فهرمووی:

{إِنَّ لِعَيْنِكَ عَلَيْكَ حَقًّا، وَإِنَّ لِهَيْبِكَ عَلَيْكَ حَقًّا، وَإِنَّ لِبَدَنِكَ

عَلَيْكَ حَقًّا، وَإِنَّ لِرَوْجِكَ عَلَيْكَ حَقًّا، فَأَعْطِ كُلَّ ذِي حَقٍّ حَقَّهُ^(۱) واته: [چاوت مافی له سهرته، جهسته مافی له سهرته، مال و منالېشت مافی له سهرته، میوانېشت مافی له سهرته، هرکه سهو حه قی خوی پی بده].

نجا نه وړېگه راسته، که ټینسان هاوسه نگی رابگریټ له نیوان پړووح و جهسته دا، ته نیا به پابه نندی به شه ریعه ته وه ده کریټ، نه گهر ټینسان له قورټان و سوننه تېبگات، چونکه خوا (سبحانه و تعالی) به دیه پنه ری ټیمه یه، په روه رد گاری ټیمه یه و ده زانې که چو ن مافی جهسته و مافی پړووح، هر دوو کیان به هاوسه نگی جبه جی ده کریټ. خوی په روه رد گار یارمه تیمان بدات زیاتر له قورټان و له سوننه و، شه ریعه تېبگه ی، که قورټان، ټیسلامی به شیوه ی تیووری (نظری) تیډایه و، ری بازی پیغه مبه ریش (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) به شیوه ی به رجه سته کراوی، ټیسلامی تیډایه، بویه هه تا له قورټان رامینین و، هه تا زیاتر ثا شنابین به ری بازی پیغه مبه ر (صلى الله عیله وسلم)، به وړېگا راسته ی خوا و، به و حاله تی هاوسه نگیه، زیاتر شاره زا ده بین و، زیاتر به رچاومان پړوون ده بیټ، خوا له و که سانه مان بگریټ.

وصلی الله علی محمد

وعلی آله وصحبه أجمعین والحمد لله رب العالمین

(۱) أخرجه أبو داود برقم: (۱۳۶۹)، وأخرجه أيضاً: أحمد برقم (۲۶۳۵۱).

تافرەت و پیاو، هاورپیه‌تی و هاوسەرگیریی

شەرەف: هاوسەرگیریی یەکیکە لە گەرنەگرتن و پێویستترین
قۆناغەکانی ژيانی هەر مەروەفەکی عاقل، هەندێجار دایک
و باب زەخت لە منداڵەکیان دەکەن و پێیان وایە: ئەگەر
منداڵەکیان هاوسەرگیریی بکات، هەموو شتێک باش
دەبێ و هاوسەرگیریی چارەسەرە، بەلام پێم وایە: نە
تەمەنیکی دیاریکراو هەیە بۆ هاوسەرگیریی، نە
هاوسەرگیریی بەبێ ئامادەسازی چارەسەرە، کاتیکی
یەکیکیک بەلەبێ و هەست بە ئەرك و بەرپرسیارییه‌تی
بکات، ئامادەکاریی ڕووحیی و فیکریی و ماددی
بکات، ئەو کات تاكو زووتر هاوسەرگیریی بکات باشترە،
بەلام ئەگەر زەمینه‌سازی تەواو نەکرا، ئەو
هاوسەرگیریه‌ی، وەك مالی قەلب دەبێتە بەلا. هەرۆها

سهرنجم داوه تهو كه سانهى له هاوسه رگيرييدا سهر كه وتوو نابن، چهند جوړيكن: هه يانه تهنه له بيړى شه ودان، به لام هه موو ثاره زووييه كى جه سته يى سنوورى هه يه، ته گهر پاره ي هه موو دونيا هى تو بى، تهنه ده توانى پيژيه كى ديار يي كراو خواردن بخوى، ته گهر هه موو دونيا مولكى تو بى، پيژيه كى كه م ده توانى چيژ له دونيا وه ر بگري، چونكه تم جه سته يه ي تم، جه سته يه كى كاتيه و بو ژيان و قوناغيكي كاتيه دروستكراوه.

يان هه يه ته وهنده له ژيړ كاريگه رى پوژئاوا، يان فيلمه تور كى و ژيړانيه كانه، پي وايه ده توانى وه ژيانى نيو فيلمه كان بڅى، به لام كه ده كه ويته نيو ته مري واقع و ده ينى ژيانى راستى به پر سپاريه تى و ته ركه، تووشى پيئوميدي ده بى. زور گرنگه پياو و ثافه ت ثاماده كاري بو هاوسه رگيري بكن و، به فراوانى بير له هاوسه رگيري بكنه وه و ژيانيش بو كه س نابى به به هشت، هر كه سيكيش نيه تى باش و خيړى هه بوو، خواى په روه ردگار به رده وام كارناساني بو ده كات و ثامرازه كانى بو دهره خسينى.

به داخه وه به زوري خه لكى ئيستا، پيش هاوسه رگيري به ناوى يه كدى ناسيڼه وه، هر چى خو شه ويستى و لاواندنه وه يان هه يه سهر فى ده كهن، دواى هاوسه رگيري

ژيانيان وهك سهربازي ليدى و به قالبىكى قورسوه ژيان ده گوزهرينن. پيوسته پياو دواى هاوسه رگيرى بزاني، بهرپرسياريه تى خوټ و خيزانت له سهر توپه، دهبي زور خووى ته مهنى گهنجيت، له گهل خيزان و ژيانى ئيستاتدا، بگونجيني نهك به پيچه وانه وه. خوټ له بهرپرسياريه تى مه دزه وه، راكردن له بهرپرسياريه تى ته نها ئهركت قورستر دهكات و رپي گه پانه وهت دوورتر دهكات، خوټمه گنخينه له ئيشى نيومال، وهك چوون پيش هاوسه رگيرى چندان به لپنت به خيزانت داوه تا رازى بى، ئيستاش دهبي كرده وهكانت له جياتى خوټ قسه بكن و، ليمه گه رپي كيشه كاتيه كان زنجيرت بكن. با نزىكترين هاوپرپت خيزانه كهت بى و گرنگى پيښه، پيښه ننگى بهرترين دهنكه و، ئافرهت به پشتگوځران قهلس دهبي، ناحه قيان نيه كاتيك تو هه موو ژيانى ئهوى، گالتهى له گهل بكه و گالتهى پيمه كه، نازى بكيشه و خوښه ويستى پيشان بده، ئه گه رنا چوون بزاني هيشتا تو خوښتدهوى؟ به لام زور گرنگه بهردهوام رپز و متمان له بهينتاندا زيندو بى. حهقى خيزانه كهت بده، وانه بهى بهس بيرت لاي ههز و ئارهزووى خوټ بى، پيت

وانەبى ھەزى نىيە، بەس لەبەر ئەوەى شەرم دەكات و
بەدەنگە.

ئافرەتیش دەبى وريابى لە ھەلپژاردنى ھاوسەرى،
ئەمە ژيانى راستىيە، نەك رۆمانى فەرەنسىي و فىلمى
تووركىي، دەستبارگرين بو پياوھەكانتان و تا بكرى بە
نەرمى شتيان پى بلىن، چونكە پياو لەگەل خىزانەكەى
بە ھەستى بەزەيى و نەرموونىيانى ئاسانتەر دەجوولئى،
نەوھەك بە چەندبارە كردنەوھ و توورەبوون. دلئايان بەشيك لە
پياوان لە ئاست پيشبيني ئىوھدا نابن، لە پرووى
خوشەويستىي و مامەلە كردنەوھ، بۆيە خۆتان سەغەلت
مەكەن و پشوو درېژبن، ھىچ كەسيك فرىشتە نىيە و،
ھەموو مرقۇيەك تواناي گۆرانی ھەيە، ئەگەر ھاوکارى
ھەبى، پىتان وانەبى ژيانى ھاوسەرگيرىي بەبى
خۆماندوو كردن وەك داستانى (رۆميۆ و جوليت) دەبى -
كاتىك چاوەرپوانىي زۆرمان لە كەسيك ھەيە، مېشمان لى
دەبى بە گامېش. ھەرچەند ئەگەر ھەقىش لە لای توپى،
رېنگايەكى گونجاو بدۆزەوھ بو گەيانەنى گەلەيەكانت،
زۆر لەبن گوپى پياوان مەخوينن، دووربينانە مامەلە بكەن
و دلئايان، بابەتى زۆر گچكە كىشەى زۆر گەورە
دروست دەكات. بزەنن كىشەو ليكتىتە گەيشتەن دەبى،
ھاوړپىيە كەترين؛ دانىشن و قسە بكەن، خىرا خەلك

تیمه گه یه نن چونکه رپړز و متمان له نیوانتاندا زور کهم ده کات، ته گهر نه گه یشتنه ته نجام یه کدو و که سی لیزان و دلسوز ئاگادار بکه نه وه و، له باسکردنی کیشه کانتان به ویزدان بن، هه ولی چاککردن بدن، نهک توله کردنه وه و رق پیکر شتن.

هاوسه رگریی و خوشه ویستی، پیوستی به بارقوولی و سنگفراوانی و لیزانین و کات بو تهرخانکردنه، هیچ شتيک له شوینی خوی ناوہستی، کاتيک شتيک زيادی نه کرد، دياره کهم ده کات، تا ده توان پهيوه نديتان له گهل خوا چاک بکن، چونکه دوور که و تنه وه له خوا، سه ره تاي هه موو کيشه يه که، وهک خوي پهره ردگار ده فهرمووی: (ته وهی پشت له يادی ئيمه بکات، ژيانیکی تنگ و تاريک و نارہه تی دهی و، له قيامه تيش به کويړی ليپچينه وهی له گهل ده کهين).

سه باره ت به هاوړييه تی پيش هاوسه رگریيش، پيم وايه ثافره ت و پياو قه ت ناتوان ببن به هاوړی، وهک چون دوو پياو، يان دوو ثافره ت دهن به هاوړی، چونکه هه ردو و ره گه ز خاوهنی چندان جياوازی جهسته یی و فیکریی و هز و ئاره زوون، درهنگ يان زو و ئه هاوړييه تيه سه رده کيشی بو شتي دیکه. زوریک له خه لکی

هاورپيەتیی و خوشەويستیی بە کاردینن بو زووتر و ئاسانتر بە ھەرپامیی گەشتن بە جەستەي بەرامبەر، کە زۆر جار کارەساتی گەورەي لیدە کەوتتەو و لایەنکیان دەبی بە سووتەمەنیی دلخۆشبوونی ئەوی دیکە، پیاو دەبی ھاورپيەتیی پیاوان بکا و ئافرەتیش ھاورپيەتیی ئافرەتان، ئەو ھالەتی سروشتیی ھاورپيەتیە. ئەو سنوورشانندە کاریگەریی خراپ لەسەر ژيانی ھەردوولا بو ئیستا و داھاتوو بەجیدیلی.

بابە گیان! پیم خوشە بۆم باس بکەي ئافرەت و پیاو تا کوئ بۆیان ھەيە لە یە کتری نزیك بن؟ بۆچوونت چیە دەربارەي خوشەويستیی و ھاورپيەتی پیش ھاوسەرگیری؟

بابم:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله، وصلى الله تعالى وسلم وبارك على رسول الله
محمد وآله المهتدين بهداه

كاك شهريف گيان!

له باره دى پرسياره كه ته وه، ده ليم:

يه كه م: دياره خوا (سبحانه وتعالى) كه به شهري دروست كردووه،
به شهري به جوت دروست كردووه، واته: ئاده م و حهوا (سه لامى
خويان ليبيت)، دايك و بابى مروفايه تيين، يه كيان نير بووه و
تهوى ديكه مى بووه، به ردهوام بوونى به شهر له سهر زهوى
به ستراره ته وه بهو دووانه وه، به هردو وكيان، واته: له هردو وكيان
مروفا پيدا ده بى و به هردو وكيان ده گونجى و ده چى به شهر
له سهر زهوى به ردهوام بيت، وهك خوى په رده دگار ده فهرموويت:

﴿فَاطِرُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَمِنَ
الْأَنْعَامِ أَزْوَاجًا يَذُرُّكُمْ فِيهِ لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ
الْبَصِيرُ﴾ ۱۱ الشورى.

واتە: [خو داھىنەرى ئاسمانەكان و زەويە، ئە خۆتان و ئە ئازەللەكان جووتى دروستکردوون (ھاوسەرى دروستکردن دوو دوو) كە بەھۆى ئەووە زۆرتان دەكات، ياخود دروستتان دەكات و، وەچەتان لى وەپاش دەخا].

دووەم: بەلام پەيوەندىي نىوان پياو و ئافرەت، يان نىرو مى، ئە گەر بىت و پەيوەندىيەكى تەندروست نەبىت و لەسەر بناغەيەكى رىك و پروونى شەرىي نەبىت، بىگومان بۆ ھەردووكيان بە زىيان دەشكىتەو و، بۆ ئەو وەچەيەش كە لىيان پەيدا دەبىت و، بۆ ئەو كۆمەلگايەش كە تىيدا دەژىن، ھەر بۆيە ئىسلام زۆر گرنگى بەو داوہ كە دەبىت ئافرەت و پياو لەسەر بناغەي گرىبەستىكى پروون و پىزانراو (ئاشكراكراو) بەيەك بگەن، ئە گەر بىانەوئى ژيانى ھاوسەرىي پىكەيىن، واتە: ھەم دەبى گرىبەست (عقد) پىكەيىن، وەك ھەموو ئەو گرىبەستانە، دەبى بە ئامادەبوونى شاھىدان بىت و، دەبى بە ئاشكرايىت و، بە پروونى و بە پىخۆشبوونى ھەردووكلا بىت، نەك بە ئارەزووى لايەك و ناچاركرانى لايەك، ياخود ھەردوولا ناچار بكرىن.

سەيەم: بىگومان پياو كە ھاوسەرگىرىي دەكات و، ئافرەت كە ھاوسەرگىرىي دەكات، بە تەئكىد ئە گەر يەكدييان بەدل نەبىت و خۆشەويستىيان بۆ يەكدى نەبىت، ديارە نايكەن، ئەو

بیگومان وایه، بویہ ئه وه شتیکی ئاسایه پیاویک، کورپیک، به تاییه تی پیاو زیاتر دهستیپیشخه ربی ده کات، به ته مایه ئافره تییک بیییت، حه تمهن ده بییت دلی پیوه بییت، به لام تا چ راددهیه ک دروسته ئه و ره فاقه ت و پیکه وه بوون و هاوه لایه تییه؟! له راستیدا ئه وهی که له رپوژئاوا ههیه، له ئه ورووپا و ئه مریکا و ئه وانه دا ههیه، هه مووی لادانه له عه قل و له زگماک. چونکه بوخوت ده زانی له وی جاری واهیه ئه و کور و کچه پیکده گهن به ناشه رعیی و مندالیشیان ده بییت که جاری ئیستا ماره نه کراون! ئه وهش هه مووی لادانه له زگماک و له عه قل و له شهرع و له هه موو شتییک. بویه له ئیسلامدا رینگا دراوه که پیاو ئه و ئافره ته بیییت و، ئه و ئافره ته ئه و پیاوه بیییت و، پیغه مبه ر (علیه الصلاة والسلام) فه رموویه تی: **{فَانْظُرْ إِلَيْهَا}** واته: [ته ماشای بکه]، له و باره وه با سهیری ئه م گیرانه وهیه بکهین:

{عَنْ الْمُغِيرَةَ بْنِ شُعْبَةَ قَالَ خَطَبْتُ امْرَأَةً عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَنْظُرْتُ إِلَيْهَا؟ قُلْتُ لَا، قَالَ: فَاَنْظُرْ إِلَيْهَا، فَإِنَّهُ أَجْدَرُ أَنْ يُؤَدَمَ بَيْنَكُمَا}^(۱)

(۱) أخرجه أحمد برقم (۱۸۱۶۲)، وابن ماجه برقم (۱۸۶۶)، والدارقطني (۲/۵۲)، والطبراني برقم (۱۰۵۲)، والبيهقي برقم (۱۳۲۶۷). وأخرجه أيضاً: الترمذي برقم (۱۰۸۷) وقال: حسن. والنسائي برقم (۳۲۳۵).

واته: [موغیره ی کور ی شوعبه گوتوو یه تی: له روژگاری پیغمبهری خوادا (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ئافره تیکم خواستبوو، پیغمبهری (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فهرمووی: بینوته؟ گوتم: نه خیر، فهرمووی: تهماشای بکه، ئه وه باشره که دواپی ژیا ننتان پیکه وه بهرده وامبیت، (واته: ده بینی به دلت نابی)].

جا ئه وه بو پیاویش وایه و بو ئافره تیش وایه، بایی ئه وه نده که یه کدی بناسن و، بزنان داخو که یه کدی یان به دل، یان نا؟ له رووی سروشت و ته بیعه ته وه، له رووی ئه خلاقه وه، له رووی قه د و قیافه وه، دروسته، پیک ئاشنابن.

به لام له وه به ولا، هه دیسی پیغمبه ره (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ده فهرمووی: {يَخْلَوْنَ أَحَدُكُمْ بِامْرَأَةٍ إِلَّا مَعَ ذِي مَحْرَمٍ} (۱) واته: [یه کیک له ئیه با له گه ل ئافره تیک پیکه وه له شوئیک چو ل نه بن، مه گهر مه حره میکی له گه لدا بیت].

هه دیسیکی دیکه ش هه یه ده فهرمووی: {مَا خَلَا رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ إِلَّا كَانَ الشَّيْطَانُ ثَالِثَهُمَا} (۲) [هیچ پیاویک به ته نی له گه ل

(۱) أخرجه أحمد برقم (۱۱۴) قال الشيخ شعيب الأرنؤوط: إسناده صحيح رجاله ثقات رجال الشيخين.

(۲) أخرجه الطبراني برقم (۷۸۳۰). قال المنذري (۲۶/۳): غريب. وقال الهيثمي (۳۲۶/۴): فيه علي بن يزيد الألهاني وهو ضعيف جداً وفيه توثيق.

ئهمه ش ده قه که یه تی: {إياك والخلو بالنساء، والذي نفسي بيده ما خلا رجل بامرأة إلا دخل الشيطان}.

ئافره تېك له شوينىكى چۆل نه بووه، مه گهر سييه ميان شهيتان بووه].

ئىسلام زۆر پەرژىنى داناون، چونكه هەرچى گوناح و تاوان له وه وه دهست پىدەكات، كه پياويك و ئافره تېك پىكه وه له شوينى چۆل دهبى و، كهس چاوى لى نايى، بۆيه شهريعت دايانوه، ئەو كاتهى پياو دهيه وي ئەو ئافره ته بىنى، يان دهبى له شوينىكى قەلەبالغ بى يان دهبى له گەل مه حرەمىكى خۆيدايت، ئەگەرنا دروست نيه به تەنى پياسه بكن و يه كدى خۆشويستنىش ئەوه دياره شتىكى سروشتيه، وهك گوتم، پياو ئەگەر دللى به و ئافره ته وه نه يىت و، ئەو ئافره ته دللى به و پياو وه نه يىت، دوايى چۆن دهبه هاوسەرى يه كدى و، چۆن ژيان پىك دهينن، حەتمەن دهبى بايى ئەوه نده به يه كدى ئاشنابوون هەيىت، بهس بۆ زانبارىشت! كاتى خۆى له كوردەوارىيى خۆماندا وابووه، كابرا ژنى بۆ كوردەكهى هيناوه، يان كچه كهى به مېرد داوه، بهبى ئەوهى يه كدى خۆشويستن و شتىش بووبى، تەماشاش دهكهى ژيانىكى زۆر تەندروستيشيان بووه، هەشە به دللى خۆيشى دهيهينىت، بهلام دوايى ژيانىكى زۆر پر گيرە و كيشە و چەرمەسەريشى دهبى. به حەقيقەت پابەندى به سنووره كانى شهريعتە وه، به ئەخلاقە ئىسلاميه كانە وه، دواى ئەوهى ئەو پياو و ئافره ته دهبه قيسمەتى يه كدى، پاراستنى ئەدبه كانى شەرع

و پاراستنی مافه کانی یه کدی، رپړز له یه کدی گرتن و،
 رډه چاوی مافی یه کدی کردن زور کاریگه ریی هه یه له سهر ته وه
 که بتوانن ژيانیکي تهن دروست و رپړکیان هه بی و، له تنگ و
 چه له مه و کیشه دوور بن.

من وه کورپکی خوشه ویستی خوم ناموژگاریی تو
 ده کم: که تافرت، مایه ی تاقیکردنه وه یه کی سه خته بو پیاو،
 ه دیسی پیغه مبه ره (علیه الصلاة والسلام) ده فرمووی:

{ مَا تَرَكَتْ بَعْدِي فَتَنَةٌ أَضَرَّ عَلَى الرَّجَالِ مِنَ النِّسَاءِ }^(۱)

واته: [له دواي خوم هیچ تاقیکردنه وه یه کم سه ختر به جی
 نه هیشتوه، له تافرتان بو پیاوان].

پیاو به تافرت تاقی ده کړته وه، دیاره تافرتیش هه روا، به لام
 له بهر ته وهی پیاو زیاتر ده سپشخه ر ده بیټ بو هاوسه رگریی
 کردن، تافرت زیاتر حاله تی چاوه روانیی کردنی هه یه، پیاو
 حاله تی ده سپشخه ریی هه یه، بو یه پیغه مبه ره (علیه الصلاة
 والسلام) تاوا ده فرموویت.

ننجا تو له وباروه ده بیټ تا بوت ده کړت، وریابی، زور جار
 تافرتیک ده سپشخه ریش ده کات بو لای پیاو، به لام مه رج نیه
 وه ک پیویست بی، ده بی ئینسان وریابی عاتیفیانه بیر نه کاته وه،

(۱) أخرجه البخاري برقم (۴۸۰۸)، ومسلم برقم (۲۷۴۰).

دوايی تووشی بریاریکی هه له ببی، ئەو مه سه له یهش وه
 بریاریکی جوزئی نییه، وهك ژمه خواردنیک یاخود کراسیکی
 له بهر ده که ی، یاخود سه فەرێك ده که ی، یان شتیک ده کړی،
 دوايی به که لك نه هات، وازی لی دینی! هاوسه رگریی هه له
 پیی ده گوتړیت: هه له ی ته مه ن (غلطه العمر) به تاییه تی به
 نسبه تافره ته وه، به نسبه تپاویشه وه هه ر وایه، جاری وا هیه
 پیاویك هاوسه رگریت له گه ل تافره تیك ده کات، دوايی هه تا
 ده مړیت، به ده ستیه وه ده نالینیت و گرفتار ده بیت به ده ستیه وه، بویه
 ئینسان ده بیت زور بیریکاته وه، هه ر بویه ش له شه ریه تدا فرمان
 کراوه به هه م پیاو و، هه م به تافره ت، که به راویژر و به
 ئیستیخاره و به بهرچاو روونییه وه، بو ئەو پرۆسه یه هه نگاو
 بنین.

والسلام علیکم ورحمة الله.

AliBapir

www.alibapir.com

خۆشەويستىيى نىۋان ئافرەت و پياو

شەرىف: لە تەوہرى پېشودا باسى ئەوہمان کرد لە چوارچۆہى شەرعدا ئافرەت و پياو تا كۆي بۆيان ھەيە لىك نزيك بېنەوہ و، باسى ھاوسەرگىرىي و حالەتى پېش ھاوسەرگىرىيمان کرد، خەلكانىك لەم سەردەمەدا، ئەو خۆشەويستىيەى دەبىي دواى ھاوسەرگىرىي لە دايك بىي، زۆر جار لەلايان پېش ھاوسەرگىرىي دىتە ژيان و دەشمري، دەبىنى چەند سالىك خۆشەويستىي دەكەن، بە بيانووى ئەوہى دەيانەوى جارى يەكتر بناسن، كە ھاوسەرگىرىي دەكەن ھىچ خۆشەويستىي و رېژىك لە نىۋانىندا نەماوہ. وەك چۆن شىفا و دەرمان لە ھىچ شتىكى پىسدا نىيە، بۆيە ھەرپامە، خۆشەويستىيە كىش بە ھەرپامىي دروست بىي، ھىچ شتىكى خىرى لى پەيدا نابىي، چونكە ئەسلەكەى ھەلەيە، وەك ئەوہى يەكك

بىھەوى بىنايەك لەسەر بناغەيەكى خوار دروستبكات!
 ھەرچەند خۆى ماندوو بكات، مادام بناغەكەى فشۆل و
 خوارە، پۆژيەك دى لىي تىك دەچى. خالىكى دىكە
 ئەويە، مروف كاتىك شتىكى باش دەكات، دلى پىي
 خوش دەبى، ئەگەر شتىكى خراپىش بكات دلى
 دەگوشرى و تووشى دلەراوكى دەبى. كاتىك كەسيەك
 خوشەويستىيەكى ھەرام دەكات، بەردەوام دلى لە دەستى
 دايە و لە دوودلى و ترسدا دەرى، نەوەك ئاشكرا بى يان
 كەسى بەرامبەر دلى بگورى، ئەو جورە كەسانە قەت
 ناكرى بەراورد بكرىن بە كەسانىك كە بەرپىز و قەدرەو
 ھاوسەرى خويان خوشدەوى و، لەسەر خوشويستن و
 باشبوونيان لەگەل ھاوسەرەكانيان، پاداشتىش وەردەگرن و
 بويان بەخىر دەنوسرى.

بابە گيان! دەبى خوشەويستىي نىوان پياو و ئافرەت چۆن
 و كەى بى؟

بابم:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

کاک شریف گیان!

خوای پهروهردگار له باره‌ی په‌یوه‌ندی نیوان پیاو و
ثافره‌هوه، له قورئاندا له ثایه‌تی (۲۱) ی سوورپه‌تی (الروم) دا
ده‌فرمووی:

﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا
وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ﴾ (۱۱)
الروم.

واته: [له نیشانه‌کانی په‌روهرد‌گارییه‌تی خوا، ئه‌وه‌یه که له
خوتان هاوسه‌رانتانی بو هی‌ناونه دی (واته هر له سروشتی
خوتان) تا‌کو به‌هویانه‌وه سره‌وتن و ئارامییتان بو بی و،
خوشه‌ویستی و به‌زیی له نیوانتان داناوه، له‌وه‌دا نیشانه هه‌ن بو
که‌سانیک بیر بکه‌نه‌وه].

که‌واته: په‌یوه‌ندی راست و دروستی نیوان پیاو و ثافره‌ت
ئه‌وه‌یه که به‌زیی و خوشه‌ویستی و ئوقره به یه‌کدی گرتن
بی، ئه‌وه ئه‌سل و بناغه‌که‌یه‌تی. هه‌لبه‌ته لی‌رده‌دا مه‌به‌ست له ژن
و می‌رده، ئه‌وانه‌ی که ده‌بنه هاوسه‌ر. ئنجا ئایا ئه‌وه له که‌یه‌وه

دهسټپېټېکړي و چوڼ بي؟ يېگومان هر پياوړي که ديهوي ژن
 بيني، يان نهو ثافره ته ديهوي شوو بکات، دياره چاو و دل
 بو که سيک ده گيرې که په سندی بي و پي چاک بي، به دلي
 بي، له پرووي جهسته وه، له پرووي ناخه وه، له پرووي رهوخته وه،
 له پرووي ثاکاره وه.

يه کيک له هاوېلان ژني خواستبوو، پيغه مېر (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّم) فرموي: [ته ماشاات کرد؟ گوتي نه خير. فرموي
 ته ماشاي بکه **[فَإِنَّهُ أَحْرَى أَنْ يُؤَدَمَ بَيْنَكُمَا]**^(۱) واته: ته ماشاي بکه
 (واته يه کدي بينن و پيک ثاشنا بن) چونکه نهو شايسته تره
 تاكو په يوه نديستان باش بي].

ثنجا به نه ندازه ي نهو که مروف به به رامېره که ي ثاشنا
 ده بي، جا چ له پرووي جهسته ييه وه، له پرووي سلووک و
 رهوخته وه، له پرووي ناخيه وه، له پرووي پاشخاني فیکرييه وه،
 بايي نه وندې دروسته چ بو پياو چ بو ثافره، که پيک ثاشنا
 بن. به لام يېگومان سنووري پي ثاشنا بوون به ولاوه، هر جوړه
 مامه لږيه کي دیکه، به دلنياييه وه، قه دهغه يه، ثنجا دواي نه وې
 که پيک ثاشنا دېن، هه لېبه ته پياو زياتر داواي دهستي ثافره
 ده کات، پياو داواکاره و ثافره زياتر داواکراوه. ده بي نه وکات
 نهو پياوه ثاشنا بووي بهو ثافره ته ديهه وي بيکات به

(۱) پيشتر ته خريچ کراوه.

هاوبهشی ژبانی و دایکی مندا لانی و دهیکاته هاوسه ری، ئه و
ثا فره ته ش به هه مان شیوه، پیغه مبه ر (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) له و
باره وه ده فره مووی:

{تَنْكِحُ الْمَرْأَةَ الْأَرْبَعَ: لِمَالِهَا، وَلِحَسَبِهَا، وَلِجَمَالِهَا، وَلِدِينِهَا، فَأَظْفَرُ
بِذَاتِ الدِّينِ تَرَبَّتْ يَدَاكَ} ^(۱) واته: [ثا فره ت یان له به ر دینی، یان
له به ر مال و سامانی، یان له به ر جوانیی، یان له به ر ره چه له کی
ده خوازی. تو چاو بو خاوه ن دینه که بگی ره، ئه گه ر وانه که ی
له به ر فه قیری به زه وییه وه بنوسی].

پیغه مبه ر (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ری نمای ده کات که تو له
پیشتری به ی به دینداری. به لام مانای واش نییه که به دلت
نه بی له رووی جهسته و هه لسو که وت و ئه وانه شه وه، ئه وه
به نسبت پیاوه وه که به دوا ی ثا فره تدا ده گه ری، تا کو
هاوسه رگیری له گه لدا بکات.

به نسبت ثا فره تیشه وه، پیغه مبه ر (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
ده فره مووی: {إِذَا جَاءَكُمْ مَن تَرَضَوْنَ دِينَهُ وَخُلُقَهُ، فَرُجُوهُ، إِلَّا تَفْعَلُوا،
تَكُنْ فِتْنَةً فِي الْأَرْضِ، وَقَسَادٌ عَرِيضٌ} ^(۲) واته: [ئه گه ر که سی که هات

(۱) أخرجه البخاری برقم (۴۸۰۲)، ومسلم برقم (۱۴۶۶).

(۲) أخرجه الترمذی برقم (۱۰۸۴) وقال: هذا الحديث قد خولف عبد الحميد بن
سليمان في هذا الحديث ورواه الليث بن سعد عن ابن عجلان عن أبي هريرة

بۆ لاتان، داوای خزمایه‌تیی لیکردن، داوای ئافره‌تی لیکردن، له دینداریی و ئه‌خلاقى رازی بوون، هاوسه‌گیریی له گه‌ل بکه‌ن، پێی بده‌ن، ئه‌گه‌رنا ئاشووب و به‌لایه‌ کی فراوان له زه‌ویدا ده‌بی.

بێگومان وایه، هم بۆ پیاو و هم بۆ ئافره‌ت، ده‌بی ته‌ماشای دین و ئه‌خلاق بکات. دین په‌یوه‌ندییه له گه‌ل خوادا، ئه‌خلاق په‌یوه‌ندییه له گه‌ل خه‌لقى خوادا. له داوای ئه‌وه‌وه ئه‌وجار خۆشه‌ویستی راسته‌قینه له نیوان ئه‌و دوو هاوسه‌رده‌دا په‌یدا ده‌بی، واته‌ پێش ئه‌وه‌ی گریبه‌ستی هاوسه‌رگیریی ئه‌نجام بدری، ته‌نیا بایی ئه‌وه‌نده پێک ئاشنا بن و لێک شاره‌زا و حالیی بن، بزانه‌ن جه‌سته و حاله‌تی ده‌روون و ئاکاری یه‌کدی چۆنه، بایی ئه‌وه‌نده بۆی هه‌یه زانیاریی له‌سه‌ری هه‌بی، یاخود پێی ئاشنا بی. ئه‌وه به‌ولاوه‌ دروست نییه. ئه‌وه کورته‌یه‌ک بوو له‌سه‌ر ئه‌و باسه، ئه‌گه‌ر پرسیارێکی دیکه‌ت هه‌یه، ده‌توانی بیکه‌ی.

عن النبي (مرسلاً، قال الترمذي: قال محمد: وحديث الليث أشبه ولم يعد حديث عبد الحميد محفوظاً. وابن ماجه برقم (١٩٦٧)، والحاكم برقم (٢٦٩٥) وقال: صحيح الإسناد. وتعقبه الذهبي بأن فيه عبد الحميد بن سليمان أبا فليح، قال أبو داود: كان غير ثقة، وثيمه لا يعرف. وأخرجه أيضاً: الطبراني في الأوسط برقم (٤٤٦).

شهریږف: دهستت خوښ بڼې بابېر گيان، زور سوپاس.

هه ندى خه لك ته وه ده كهن به بيانو كه چهند مانگيك
 قسه بكه، تا يه كتر بناسن و پيك ناشنا بن، بزنان
 به يه كه وه ده گونجین يان نا؟ جا تهو چهند مانگه ی بؤ
 يه كترناسين دايدهنن، زور جار دهيت به چهند ساليك،
 هه ندى جار دواى تهو چهند سالهش، هر بؤ يه كترش
 نابن و زور جار شتى هر اميش ده كه وسته به ينيان و
 دهيتته هو كاري دروستبوونى كاره سات و كي شه، ثيا
 ئيسلام هيچ مه وداو و سنووركي كاتبي داناو بؤ تهو
 يه كترناسينى پيش هاوسه رگيرى؟

بابم: بؤ قسه كردنيان دهې مه حره ميكيان له گه ل بې،
 دهې به ته دهې شهرعي بې، بؤيان هه يه پرسيار له يه كدى
 بكه و قسه بكه. به لام بلې بؤ چهند مانگ و چهند سال،
 تهو دروست نييه و هيچ نييه، به س نه ريتى نه فامييه، ثنجا
 دوايش تهو چبوو؟ تهو به دلم نه بوو! ينگومان هه ردووكيان
 پي ده شيكن و رهوا نييه. تهو دروسته هر تهو ده كه
 مه حره ميكيان له گه ل بې و قسه ئاسايى بكه، بؤيان هه يه
 يه كتر بينن، به لام تهو كه به تهنى بينى، يان پاسه
 له گه ل بكات و بچنه دهري، تهو هه مووى ناشه رعييه و

هه مېشهش هه لسوکه وتی هه له و ناشه رعیی، ده رهنجامی وهك
خویشی به دواى خویدا دینى.

شهریف: ئەدى ئەگەر مه حره ميكيان له گهڵ نه بى، به لام بچن
بو شوينيكي كراوه كه خه لكى ليبي؟

بابم: باش نييه، به لام مادام حاله تى خه لوه نه بى، واته:
به ته نى نه بن، مه جاليكى تيدا هه يه، به لام باش نييه، چونكه
له بهر سومعهى ئافره ته كه و ده بينى بو يه ك نابن، يان
ناگونجین، بينرانى له گهڵ پياويكى نامه حره مدا قيل و قالى
له سه ر دروست ده كات.

حېكمەتى ناپەھەتتى و ناخۇشچىيەكان و مامەلەيەكى دروست

شەرىف: دەگونجى يەككى پېرسى: بۆچى ناپەھەتتى و ناخۇشچىيەكان لى ئاندا؟ خۇ دەكرا ژيان وەك بەھەشت بووبا؟ هېچ شتېك لىم گەردوونەدا بەبى ئامانج و حېكمەت نىيە. زۆرجار دواى تېپەپوونى پووداۋەكان حېكمەت و ئامانجەكەمان بۇ دەردەكەۋى. لى راستىيدا ناخۇشچىيەكان ناخۇشچىيەكان جوان دەكەن، سەختىيەكان، سەركەۋەتن لىلەي كەسانى ئازا شىرىن دەكەن، وەك چۆن ئەگەر تارىكىيى نەبووبا، كەس نەيدەزانى پووناكىيى چىيە؟ ئىمە بەھۋى ناخۇشچىيە و ناپەھەتتىيەۋەيە دەزانىن ناخۇشچىيە و سەركەۋەتن چىيە! نمونەيەكى ئىمام غەززالىم بىر كەۋەتەۋە (پەھەتتى خۋاى لىبى) دەفەرمۋى: "ژيان وەك دوورگەيەك واىە، دانىشتوانانى زەۋى لى كەشتىيەك

دان و بەلای دوورگە کەدا تێدەپەرن و تاویک لادەدەن. خاوەن کەشتی فەرمان دەکات کەم دەمێنەو و دەبی زوو برۆن، درەنگ مەکەون. کۆمەلەی یە کەم خێرا دەگەرێنەو نیو کەشتییە کە، چونکە دەزانن شتی بەنرختر و گرنگترین لەپێشە، ئەوانە ئیمانداران و خوشیی و جوانیی کەمی ئەو دوورگە یە دواي نەخستن. کۆمەلەی دوووم دلیان بە دوورگە کەدا چوو، بەلام بە پەلەپرووسکە دەگەنەو کەشتییە کە و بەجێنامین، ئەوانەش ئەو کەسانەن حەقیقەتی ژیان و قیامەت دەزانن، بەلام لە کردەو کانیاندا کرچوکال، کۆمەلەی سییەم کەسانی بیپروان، ئەوانەن لەبەر کەمێک جوانیی و خوشیی دوورگە کە، فەرمانی خاوەن کەشتییە کەیان شکاند و زۆر شتی باش و خوشیان لە دەست خۆیاندا". مەبەستم ئەوەیە کاتیەک مەرۆف ژیان وەک ئەو دوورگە یە دەبینی و، مردنیش وەک ئەو کەشتییە و هۆکاریک بۆ گەیشتن بەهەشت و خوشییە نەپراوەکان، دەزانیت ژیان و ئەوەی تێیدا یە بۆ تاقیکردنەوی مەرۆفە و ناپەرەتیە کانی ژیان زۆر کاری تێناکەن و، بەردەوام بە رووحیکی پۆلاییەنەو بەرەنگاری ژیان دەبێتەو. لە بابم بپرسی:

بابە گیان! حیکمەتی کێشەو گرفت چییە لە ژیاندا؟
چۆن مامەلە یە کی تەندروستیان لە گەلدا بکری؟

باب ۱۰:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ڪاڪ شريف گيان!

ته مشهو بوٽ باسي ته وه ده ڪم ڪه له ڙياندا، مروفِي
 مسولمان يان نامسولمان له گرفت و ڪيشه خالي نايٽ. بوٽ
 باسي حڪمه تي گرفت و ڪيشه ده ڪم له ڙيان مروفدا،
 مروفِي مسولمان ده بي چون له گهل ته و گرفت و ڪيشانه ي ڪه
 دينه رپي پرويه پروو بيته وه بو چاره سهريان. تنجا له وبار وه با
 چهند راستيه ڪ بهينه پروو:

راستي يه ڪم: خوا (سبحانه وتعالى) له سي شوين له
 قور ٿاندا ته و باسي ڀاڳه ياندوه ڪه ٿيمه ي له سر زهي داناه
 بو تاقير ڪردنه وه:

(۱) له سوڙه تي (الكهف) دا ده فهرموي:

﴿إِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى الْأَرْضِ زِينَةً لِّهَا لِنَبْلُوهُمْ أَيُّهُمْ أَحْسَنُ

عَمَلًا﴾ ۷ الكهف.

واته: [ئیمه ئه وهی له سه ر زه وی را زان دو و مانه ته وه تا کو تا قیان بکهینه وه، بزانی ن کامیان کرده وهی با شتره].

(۲) له سوورپه تی (هود) دا ده فه رموو ی:

﴿وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا﴾ هود ۷.

واته: [خوا ئه و زاته یه که ئاسمانه کان و زه وی به شه ش قو ناغ هیناونه دی و عه رشی خوا له سه ر ئاو بوو، تا کو تا قیتان بکاته وه کامه تان کرده وهی با شتره].

(۳) له سوورپه تی (الملک) دا ده فه رموو ی:

﴿الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ﴾ الملک.

واته: [خوا ئه و که سه یه ژیان و مردنی هیناونه دی، تا کو تا قیتان بکاته وه کامه تان کرده وهی با شتره].

که واته: له کو ی ئه و سی ئایه ته، سی شتمان ده ستگیر ده بن:

یه که م: ژیا نی مرؤف، ژیان و مردن بو تا قیکردنه وه ن.

دو وه م: سه ر زه وی هه موو بو تا قیکرانه وهی مرؤف را خرا وه.

سی: گهر دوون هه مووی بو خزمه تی مروّف دروستکراوه، چونکه له ئایه ته که ی سوورپه تی (هود) دا ئایه تی ژمار (۷) ده فهرموویّت: ﴿وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ﴾ که واته: گهر دوون هه مووی به سه ری و خواریه وه، بو تییدا تاقیکرانه وهی مروّف هه لخراون، سازکراون.

پاستی دووهم: با بزاین تاقیکردنه وهی مروّف به چی دهیّت؟ خوی به رزی مه زن له سوورپه تی (البقرة) دا ده فهرموویّت:

﴿وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ﴾ البقرة: ۱۵۵.

واته: [به ته ئکید تاقیتان ده کهینه وه به شتیک له ترس و به برسیتی].

﴿وَنَقْصِ مِنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالشَّرَابِ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ﴾

ههروه ها به که می مال و سامان و، که می پروحه کان، خزم و کهستان له دهست ده دن) و که می به روبومی میوه کان. هه ره له سوورپه تی (البقرة) دا له ئایه تی (۱۷۷) دا ده فهرموویّت:

﴿وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ﴾ البقرة: ۱۷۷.

واته: [ئەوانەى خۆپراگرن له کاتى ههژاریى و، له کاتى نهخۆشییى و، له کاتى ږووبهږووبونهوهدا].

له کاتى ناخۆشییى و نهخۆشییى و له کاتى ږووبهږووبونهوهى سهختیدا یان دوژمندا، کهواته ئەوانه ماددهى پیتاقیکراوهکانن. جارى وا ههیه ئینسان له زاتى خۆیدا تاقیدهکریتهوه، جارى وایه ههیه به دهوړووبهړى، جارى واههیه به مال و سامانى، جارى وایه له جهستهى دا، جارى وا له نهفسیدا، جارى وا له ئەوانهى که له دهوړووبهړین.

پاستی سییم: ئنجا مروف دهیئت چى بکا بو ئەوهى له تاقیکردنهوهکان دهرجیئت؟ که سهختیهکان بهجۆریك بگوزهریئى سهربهرزانه لیان دهبرجیئت؟

یه کهم: ئەوه که سروشتى ژيانى دنیا وهك خوى بناستی و به شیویهكى خهیاڵی تهماشای دنیا نهکات. پنی وایئت دنیا بهههشته و چاوهری بیئت که له دنیايدا بهردى سارد و گهرمى نهیهته بهر پیى، چونکه ههر کهسیك پیشینی ناخۆشییى و نارپههتیانی کرد، که کاتیك ناخۆشییى و نارپههتییهکان دهبینیئت، له بهرامبهریاندا خۆپراگر دهیئت. بهلام کهسیك وایزانیئت ههمیشه فهرشى سوورى بو پراخراوه و، پنی به گولان بو چیترراوه و، هیچ نارپههتییهكى نایهته بهرپیى، بهردى سارد و

گه‌رمی نایه‌ته بهر پیی، هه‌ر کاتی تووشی نار‌ه‌حه‌تی بو
ده‌خه‌جلی!

دووهم: بزانیِت که هه‌رچی که به‌سه‌ری دیت له‌لای خوای
په‌رو‌رد‌گاره‌وه، وه‌ک ئه‌ندازه‌گیری، ئه‌ندازه‌گیری کراوه و به
ویست و قه‌ده‌ری خوا هیچ شتیکی به‌سه‌ر نایه‌ت:

﴿قُلْ لَنْ يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا﴾ التوبة: ۵۱.

واته: [لین هیچ شتی‌کمان به‌سه‌ر نایه‌ت مه‌گه‌ر خوا تو‌وماری
کردیت].

به‌و واتایه‌ی که خوا تووشی نار‌ه‌حه‌تیانت ده‌کات، نا، به‌لام
خوا ده‌زانی چیت به‌سه‌ردی.

سییه‌م: بۆ ئه‌وه‌ی ئینسان له‌ تاقی‌کردنه‌وه‌کان ده‌ریچی، ده‌بی
دل‌نیا‌ییت که زۆربه‌ی موسیبه‌ت و به‌لایه‌کان ده‌ره‌نجام و
ده‌هاویشته‌ی هه‌له‌ و په‌له‌کانی خوینی، له‌ سووره‌تی
(الشوری) دا خوا ده‌فه‌رموویت:

﴿وَمَا أَصَابَكُمْ مِّنْ مُّصِيبَةٍ فِيمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَيَعْفُوا عَنْ

كَثِيرٍ﴾ الشوری.

واته: [هه‌ر به‌لایه‌کتان به‌سه‌ر دی، کرده‌ی ده‌ستی خو‌تانه و
خوا زۆر جاریش ده‌بو‌ریت].

واته: به هوئی هه موو که موکورییه کانتانه وه تووشی سه ختی
و ناره حه تیانتان ناکات، ههروهه له سووره تی (ال عمران) دا خوا
ده فهرمووی:

﴿أَوَلَمَّا أَصَبْتُمْ مُمْصِيَةً قَدْ أَصَبْتُمْ مِثْلَهَا قُلْنِ أِنِّي هَذَا أَقَلُّ هُوَ مِنْ
عِنْدِ أَنْفُسِكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ آله عمران.

واته: [ایا که به لایه کتان به سه هات، که ئوه دووقاتی
ئه وه تان تووشی به رامبه ره که تان کرد، گوته تان: ئه وه بوچی؟
بلی: ئه وه خه تای خو تانه].

ههروهه هه ره له سووره تی (آله عمران) دا خوا ده فهرمووی:

﴿إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا مِنْكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ إِنَّمَا اسْتَزَلَّهُمُ
الشَّيْطَانُ بِبَعْضِ مَا كَسَبُوا﴾ آله عمران: ۱۵۵.

واته: [ئه وان هه که له روژی بهیه کگه یشتنی دوو
کوومه له که دا پشتیان له دوژمن کرد]. (هه ندیک له هاوه له کان
خوا لیان رازیبت، شهیتان و نه فس زه فهری پیبردن و پشتیان له
دوژمن کرد له و ته نگانه ی جهنگی (ئوحودا) خوا
ده فهرمووی: [ئه وه شهیتان خلیسکاندن به هوئی هه ندیک له
کرده وه کانیانه وه (به هوئی هه ندیک له گوناچه کانیانه وه که پیشت
کرد بوویانن، شهیتان له و کاته ناسکه دا زه فهری پیبردن و

خلیسکاندنی و پشتیان له دوژمن کرد) ئه وهش راستیه که، که بزانی گرفت و کیسه کان دهره اویشته ی هه له و په له ی خو مانن.

چوارهم: تا کو ئینسان بتوانیت بهره نگاری گرفت و کیسه کان بکا و به سه ریاندا زالبیت و له بهریان چو ک دانه نی و نه به زی، ئه وهیه که بزانی هیچ ناره حه تییه کی به سه ر نایه ت مه گه ر خوی په روهردگار بوی ده کاته مایه ی سرانه وه له گوناچه کانی و پاکبونه وهی و، بوی ده کاته پاداشت، وه له سووره تی (التوبه) دا ده فهرمووی:

﴿ مَا كَانَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ وَمَنْ حَوْلَهُمْ مِنَ الْأَعْرَابِ أَنْ يَتَخَلَّفُوا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ وَلَا يَرْغَبُوا بِأَنْفُسِهِمْ عَنْ نَفْسِهِ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ لَا يُصِيبُهُمْ ظَمَأٌ وَلَا نَصَبٌ وَلَا مَخْمَصَةٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَطْغُونَ مَوْطِنًا يَغِيظُ الْكُفَّارَ وَلَا يَنَالُونَ مِنْ عَدُوِّ نِيْلًا إِلَّا كُنِبَ لَهُمْ بِهِ عَمَلٌ صَالِحٌ إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ﴾ (۱۲۰) التوبه.

واته: [خه لکی مه دینه و عه ره به خه له کییه کانی ده ورو به ری، بو یان نییه که له پیغه مبه ری خوا به جیبمئن له کاتی جه نگ و رو به رو بوونه و هدا و، نابج نه فسی خو یان له هی پیغه مبه ری له پیشتربیت، ئه ویش به هو ی ئه وه وه که: تینویتی و ماندوویتی و برسییه تییان له ری خوادا به سه ر نایه ت و هیچ نازاریکیان

تووش نایهت و، ناچنه هیچ شوینیک کافره کان رقیان پی
ههلبستیت و هیچ زهریک له دوژمنان نادن، مه گهر کردهوی
باشیان به هویهوه بو دهنووسری، به دلنیایی خوا پاداشتی
چاکه کاران زایه ناکات].

دوای دهفهرمووی: ﴿وَلَا يَنْفِقُونَ نَفَقَةً صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً
وَلَا يَقْطَعُونَ وَادِيًا إِلَّا كُتِبَ لَهُمْ...﴾ (۱۲۱) التوبة، واته: {هیچ
مال سهرف کردنیکی گچکه و گهوره ناکهن، هیچ دۆل و
شیوئک نابرن، مه گهر به کردهوی چاک بویان دهنووسری}.

که واته: ئه وهش شتیکی زۆر گرنگه که ئینسان بزانیته له
بهرامبهه نارهحه تییه کاند پاداشت هیه. مادام ئینسان
له بهرامبهه ریاند خوراگریته و، به چوک دانهیهت و ناشووکری
نه کات.

پینجهه: ئه وهیه که بزانیته که به هوی ئه و گرفت و
نارهحه تییه وه مروف پتهوتر دهیته، خوی پهروهردگار هه له
سووره تهی (آل عمران) دا دهفهرمووی:

﴿وَيَتَّخِذَ مِنْكُمْ شُهَدَاءَ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ﴾ (۱۶۰) آل عمران.

واته: [ئه و نارهحه تییه تان دینیته ری، بو ئه وهی ئیمانداران
بپالیوی، پالفته یان کات].

چونکه ئینسان له کاتی ناره‌حه‌تییه‌کاندا هه‌ست به که موکو‌رپییه‌کانی خو‌ی ده‌کات، ئایا سه‌بری تا چه‌نده، غیره‌تی تا چه‌نده، سه‌خواه‌تی تا چه‌نده، دان به‌خو‌دا گرتنی تا چه‌نده، یانی: ئینسان له ناره‌حه‌تییا‌ندا خو‌ی ده‌ناسیت. وه‌ک کورده‌وارپی خو‌مان ده‌لی: "له‌ بواری‌دا لاقی ره‌ش و سپی ده‌رده‌که‌و‌یت". خه‌لک که له کاتی په‌رینه‌وه له پروباردا، ده‌گه‌نه بواری، لاقیان هه‌لده‌که‌ن، ئیدی ده‌زانری: کی لاقی ره‌شه‌و کی لاقی سپیه! یانی: له ته‌نگانه‌دا ئینسان له خو‌ی حال‌ی ده‌بی. ئنجا ته‌ گهر ئینسان ته‌و پی‌نج خاله‌ بی‌نیته به‌رچاوی خو‌ی، هه‌موویان ده‌بنه‌ هاو‌کاری که به‌سه‌ر ته‌و گرفت و کیشانه‌دا زالبی. وه‌ک خوا‌ی په‌روه‌ردگار له سووره‌تی (آل عمران) دا دیسان ده‌فه‌رمو‌ی:

﴿وَكَايْنٍ مِّنْ نَّسِيٍّ قَتَلَ مَعَهُ رِيثُونَ كَثِيرٌ﴾

واته: [زۆری‌ک له پی‌غه‌مبه‌ران هه‌بوون (عليهم الصلاة والسلام) که سانیکی ره‌بانیی له خزمه‌تیان دابوون، جه‌نگیان له‌گه‌ل دو‌ژمن کرد].

﴿فَمَا وَهَنُوا لِمَا أَصَابَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَمَا ضَعُفُوا وَمَا اسْتَكَانُوا وَاللَّهُ

يُحِبُّ الضَّعِيفِينَ ﴿١٦﴾﴾ آل عمران.

واته: [نه ترسان له سهر ئه وهی که له ریگای خوادا تووشیان بوو، نه بیهیزبوون و، نه خووشیان به دهسته وهدا، (زه بوونی پیشان بدهن بهرامبهر به دوژمن) و خواش خوڤاگرانی خوش دهویت].

﴿وَمَا كَانَ قَوْلُهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا﴾.

واته: [قسهشیان ههر ئه وهبوو که گوتیان: پهروهردگارمان! له گوناچه کانمان ببووره].

﴿وَإِسْرَافَنَا فِي أَمْرِنَا﴾.

واته: [ههروهها له زیدهپووی کردنمان بمانه خشه (بههوی گوناخ و زیدهپووی خومانوه، دوژمن زهبریگمان لیده دات و به سه زماندا زال دهی)].

﴿وَكُنتُمْ أَقْدَامًا وَأَنْصَرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ﴾ ١٤٧ ﴿آل عمران.

پییه کانیشمان بچه سپینه و به سهرد دوژمنانماندا سه زمان بخه.

﴿فَقَالَتْ لَهُمُ اللَّهُ تَوَابٌ أَلَدُنَا﴾ آل عمران: ١٤٨.

واته: [خوا پاداشتی دونیایی پیدان (که سه رکه وتوووبوین)].

﴿وَحَسَنَ ثَوَابٍ الْآخِرَةِ﴾ آل عمران: ١٤٨.

ههروهها باشترین پاداشتی دواپوژیشی پیدان (که گه یشتنه به رهزامه ندیی خوا و بههشته که ی)].

ئنجای ییگومان ئینسان له ژیا نی دنیادا چ کافر بیّت، چ موسلمان بی، بی ناره‌ه‌تیی لی ناگوزهریّت. خوا ده‌فه‌رمووی:

﴿يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَىٰ رَبِّكَ كَدًّا فَلِمَ لِقِيهِ﴾ (۶) الانشقاق.

واته: [ئهی مروف تو ره‌نج ده‌دهی تا ده‌گه‌یه په‌روه‌ردگارت یانی: کافر بی یان موسولمان، هه‌ر ده‌بی ره‌نج بدات و ماندوو بی].

هه‌روه‌ها خوا فه‌رموویه‌تی: ﴿لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي كَبَدٍ﴾ (۶) البلد، واته: [ئینسانمان له ره‌نج و ناره‌ه‌تییدا دروست کردوو هه‌موو مروفیک ره‌نج و ناره‌ه‌تیی ده‌بینی].

ئنجای ئه‌وه‌ی که له‌رپی خوا‌دا ره‌نج و ناره‌ه‌تییان بیینی، پاداشتی هه‌یه و، ئه‌وه‌ش که له‌رپی خوا‌دا نه‌ییت دنیاشی ره‌نج و ناره‌ه‌تییه و، قیامه‌تیشی هه‌چی بو‌حساب نا‌کری و له‌سه‌ریشی تووشی سزا دیّت. چونکه له‌رپییه‌که‌وه ره‌نج و ناره‌ه‌تیی داوته به‌ر خو‌ی، که په‌یه‌وندیی به‌خواوه نییه و له‌به‌ر خوا نه‌بووه، هه‌م دنیایه‌که‌شی ناره‌ه‌تیی ده‌بی و، هه‌م قیامه‌ته‌که‌شی پاداشتی ناییت، ئه‌مه‌قه‌سی ئه‌م شه‌وم بوو.

www.alibapir.com

خۇپاگىرىي لە تاقىکردنەوھكاندا

شەرىف: گەورەيى مەرۇف بە ئەندازەي زۆرىي و كەمىي
نارەھەتتەيە كانييەتي، ناخۇشئىي و نارەھەتتەي مەرۇف
فەيرى زۆر شت دەكەن، ەك گوتراوۋە: ئەو شتەي
ناتكوژى بەھىزترت دەكات. سەبارەت بە خۇپاگىرىي و
دانبەخۇداگرتن لە كاتى نارەھەتتەيەدا، ەەر كەسە پەنا
دەباتە بەر دەرچە و ئارامگەيەك، باشتىنئىشان يادى خواو
قورئانە، ەك پىشتىش باسمان كەرد، مەرۇف كە
دروستكراوئىكى خواي پەرورەدگارە، تەنھا بە نزيكىي لە
خواو، ئوخژن و ئارامىي بۇ دى. ەەر ئوخژن و چىژئىك
لە شتى ترەوہ بۆت بى، كاتىيە، زۆرجار كاريگەرىي
خراپ لەدواي خۇشى بەجىدىللى. بۇ وئەنە: كەسەك
تووشى نارەھەتتەيەك ھاتووە و، پەنا دەباتە بەر دوو كەل،

يان شتيكى پيس، پي وايه به وه بيرى ده چي ته وه، به لام
 ته وه نه ك چاره سر نيه، به لكو خوي تالووده شتيكى
 زور پيس ده كات، كه هم زهره رى جه سته يي و ماددي
 هه يه، هم زهره رى مه عنه ويي. له م ته وه ردا باس له
 خوراگري ده كين له تاقيكردنه وه و نارچه تيه كاندا،
 نه وهك خوزينه وه له ريان و حه قيقه ته كانى.

بابه گيان! پيم خوشه باسى ته وه م بو بكه ي له
 نارچه تيه و ناخوشييه كاندا، په نا بوچى ببردري؟

بابم:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كوړى خوم!

ئينسان كه توشي گرفت و نارچه تيه ده بيت باشتري پي
 دهر بازبون له م گرفت و نارچه تيه، ته وه يه كه خوي بهرز و
 مه زن فهرموويه تي:

﴿وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا﴾ (۲) الطلاق.

واته: [هه ركه سيك پاريز له خوا بكات، خوا دهر ووي
 ليدنه كاته وه].

له شويښکي دیکه دا هر له سووړه تي (الطلاق) دا، خوا
ده فهرمووی: ﴿وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مِّنْ أَمْرِهِ يُسْرًا﴾.

واته: [هر کهس پاريز له خوا بکات، خوا کاری بو ئاسان
ده کات (له کاروباريدا ئاساني بو دهره خسينيت)].

ئنجا نه مه شتيځي نه زمون کراوه، نه وه نييه بهس قسه بيت،
راستي فهرمايشتي خوا، له سه داسه ده و، شتيځي نه زمون
کراو و چه سپيندراوه.

[ته قواش به ساده ترين پيناسه ي نه وه يه وه (راغبی
نه سفه هاني) ده لي: {وصار التقوى في اصطلاح الشرح حفظ
النفس عما يؤثم}. واته: [ته قوا له زاراهي شهر عدا: خو پاراستنه
له هر گوناخبار کاريك]. ئينسان به دوو شتان گوناخبار ده بيت:
قه دهغه کراوه کاني خوا بشکينيت، يان واجبه کاني بچويني].

که واته به نه ندازه ي نه وه که ئينسان پابه ند ده بي به
شهر يعه ته وه، نه رکه کان جي به جي ده کات و خو يشي له
قه دهغه کراوه کان ده پاريزيت، ئنجا به نه ندازه ي نه وه ش خوا ي
په روهر دگار درووي خيري ليده کاته وه و کاری بو ئاسان ده کات
و دلي فهر اچ ده کات. چونکه وه چو ن خوا کو مه ليک ياساي
گه ردووني داناون، که له گه رديله وه تا که هکه شانه کان
هه موويان به و ياسا و به و سيستمه خوا ييه به رپوه ده چن، له

ژیانی به شهریشدا کومه لیک یاسای داناون، که به پیی نهو یاسایانه ژیانی به شهر به ریوه ده چیت، بویه خوی زانا له قورئاندا زور باسی سوننه ده کات و باسی (سنن) ده کات که کوی سوننه ته واته: قانون، ده فهرمووی:

﴿قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ سُنَنٌ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ﴾ (۱۲۷) هَذَا بَيَانٌ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةٌ لِّلْمُتَّقِينَ ﴿۱۲۸﴾ آل عمران.

واته: [بیگومان رابورد له پیش ئیوه دا چهند ری و یاسایه (باویک) ئنجا ئیوه بگه ریڼ به زه ویدا و سه رنج بدن! ئیا چوڼ سه رنجامی بی بروایه کان چوڼ بوو. نه مه روونکردنه وهیه بو خه لک و ریڼمای و ئاموژگارییه بو پاریزکاران].

که واته: ژیانی به شهر گوته کاری نییه و فهوزا نییه، به لکو خوا سیستمی داناوه: یه کیک له یاساکان له ژیانی به شهر دا، مرووف چ وهک تاک یان وهک کومه ل، خه لکیک په یامی خوا به درو دابنن، خوا سزایان ده دات و به پیچه وانه وه: هر که سیک په یامی خوا له باوهش بگریت و، پاریز له خوا بکات، خوی به خه شهر دهرووی خیری لیده کاته وه.

بۆنمونە لە سوورەتی (الأعراف) دەفەرموویت:

﴿وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ ءَامَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ

وَالْأَرْضِ وَلَٰكِن كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُم بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾ (الأعراف).

واتە: [ئەگەر دانیشتوانی شارەکان بڕوایان بەئینایە و خۆیان پیاڕاستایە (لە قەدەغە کراوەکانی خوا) بەراستی دەرگای بەرەکاتی ئاسمان و زەویمان بۆ دەکردنەو، بەلام بڕوایان نەهینا (بە پیغەمبەرەکیان) ئنجا ئیمەش ئەوانمان گرت و سزیمان دان، بەهۆی ئەو خراپانەووە کە دەیانکرد].

ئنجا لە ئەنجامی تەقواوە، پەيوەندی راست و دروستی لەگەڵ خوا، کورم! ئینسان دلی ئاسوودە دەیت، تەماشای موسا (علیه السلام) بکە! خوا دەینیریت بۆ لای فیرەوون، لە سوورەتی (طه) دەفەرمووی:

﴿أَذْهَبَ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَىٰ﴾ (طه).

واتە: [برۆن بۆ لای فیرەوون لەبەر ئەوەی سنووری بەزاندووە (لە کوفر و تاوان و سەرکەشییکردندا)].

موسا چی گوت: ﴿قَالَ رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي﴾ (٢٥) وَبَسِّرْ لِي أَمْرِي

﴿٢٦﴾ وَاحْلُلْ عُقْدَةً مِّنْ لِّسَانِي ﴿٢٧﴾ يَقْقَهُوا قَوْلِي ﴿٢٨﴾ وَاجْعَل لِّي وَزِيرًا مِّنْ أَهْلِي ﴿٢٩﴾

هَٰؤُلَاءِ أَسْدَدُ بِهِ أَزْرِي ﴿٣٠﴾ وَأَشْرِكُهُ فِي أَمْرِي ﴿٣١﴾ كَيْ تَسْحِكَ كَثِيرًا ﴿٣٢﴾

وَنَذْرُكَ كَثِيرًا ﴿٣٤﴾ إِنَّكَ كُنتَ بِنَا بَصِيرًا﴾ (٣٥) طه.

مووسا چوار داوا له خوای پەروردد گاری ده کات:
 [پەروردد گارم! سینم فراوان بکه و، کارم ئاسان بکه و گریه ک
 له زمانم بکه وه بۆ ئه وهی له قسم تیگهن، له نزیکانی خویشم
 پالشتیکم بۆ بره خسینه، هاروونی برام، له کاریشدا به شداریی
 بکه، بۆ ئه وهی زۆر به پاکت بگرین و، زۆر یادت بکهین،
 بیگومان تۆ بینهری ئیمه ی].

ته ماشا ده که ی: له ئه نجامی ئه و ئیمان و ته قوایه دا که
 له دلی مووسادا جیگیر ده ییت، ئه و داوایانه ی له خوای
 پەروردد گاریان ده کات: سینه فراوانیی، کارئاسانیی، زمانکرانه وه
 و، هاوکار بۆ ره خساندن، دهسته به رده بن.

وه ک خوای پەروردد گار ده فهرمووی: ﴿قَالَ قَدْ أُوتِيتَ سُؤْلَكَ

يٰمُوسٰى﴾ طه.

واته: [فهرمووی: به راستیی ئه وهی داوات کرد پیت درا ئه ی
 مووسا].

ئنجا ئه وه به س بۆ مووسا (عليه السلام) نییه، بۆ هه
 که سیکی دیکه شه، که له رینگای پیغه مبه رانه وه بروات و،
 به ئه ندازی خوا پی مبه ست بوونی، خوا سه ره رشتیی ده کات و
 له گه لی ده ییت، ههروه ک گوتم، له ئه نجامی په یوه ندیی له گه ل
 خوای به به زه بییدا، ئینسان دلشی فره اح ده ییت، ئنجا هه
 که سی ک دلی فراوان بوو، کاریشی ئاسان ده ییت، چونکه به

زوريي نينسان كه دلي بچووك بوو، به دوو خه مان دلي پرېوو،
به دوو گرفت سهري دونياي ليها ته وه يه ك، فيكريشي باش
ئيش ناكات و كار ه كاني ليده ئالقين.

به لام له نه نجامي سينگ فراوان بووندا، نينسان هاوسه نكيي
تيكناچي، وهك من هه ميشه ده ليم "دلي وهك ماله ميرووله نيبه
به دلوپه ئاويك ويړان ييت". به لكو دامه زراو ده ييت و
هاوسه نكيي تيكناچي، له نه نجامي نه وه شدا عه قليشي باشر
كار دهكات و ده ستيسي باشر هو كار ه كان ده گريت. من پيم وايه
نه ساسي دهرووليكرانه وه، وهك خوا فهرموويه تي: ته قوايه، چ بو
تاك چ بو كومه لگا كانيش.

نه وه تا خواي زانا و توانا له سووړه تي (الطلاق) دا، كه رهنكه
زياتر بو تاك ييت و ده فهرمووييت:

﴿وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا ۖ وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ﴾

الطلاق.

واته: [ههركهس پاريز له خوا بكات، خوا دهرووي خيري
ليده كاته وه و به يي نه وه ي فكريشي پي بشكي رزقي بو
دهره خسينييت].

نه وه به نسبته تاكه وه، به نسبته كومه ليشه وه (كومه لگا)
خواي تاك و پاك ده فهرمووي:

﴿وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰءِ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ
وَالْأَرْضِ وَلَٰكِن كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُم بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾ (۱۱) الاعراف.

واته: [ته گهر دانیشتوانی شاره کان بروایان بهیئایه و خویمان
بپاراستایه (له قه دهغه کراوه کانی خوا) به راستیی دهرگای
به ره کاتی ناسمان و زهویمان بو ده کردنه وه، به لام بروایان نه هیئا
(به پیغه مبه ره که بیان) تنجا ئیمه ش ته وانمان گرت و سزامان دان،
به هوئی تهو خراپانه وه که دهیان کردن].

ته قواش پله پله یه، بیگومان ته قوا به پیی پابه ندیی به
شهریعه ته وه، له ژبانی تاکیدا، له ژبانی خیرانییدا، له
هه لسوکه وتی کوومه لایه تییدا، له پرووی رواله ته وه، له پرووی
دهروونییه وه، ئینسان زیاتر چاودیژی خوای په روه ردگاری به سهر
خوییه و به بینیت و، ته رکه شهرعییه کان جیبه جیبکات، خوی له
قه دهغه کراوه کان پارژیژیت، به په یژهی ته قوادا سهرده که ویت.
چونکه ته قوا یه ک پله ی نییه، به لکو پله ی زوره هه ر وه ک
ئیمانیش پله ی زوره و یه ک پله نییه، که واته: هه تا ئینسان بو
خوا پارژیژکارتر بیټ، به ته ئکید خواش زیاتر سهرپه رشتیی
ده کات و، ناگای لیده بیټ و دهرووی خیری لیده کاته وه و دهستی
ده گریټ، ته م بابه ته ده توانین زیاتریشی باس بکهین، به لام ته وه
کورته یه ک بوو دهرباره ی پرسیاره که ت، کوری خوم!

گرنگى دووعا و چۆنيھتېى كردنى

شەرىف: لە سروشتى ھەموو مەھسۇلاتىدا ھەقىقەتەىك چىندراوھ ئەویش ئەوھىھ كە ھىزىك ھەىھ دەسەلاتى بەسەر ھەموو شتەىكدا دەشكى، ھەموو شتەىك دەتوانى و دەزانى، ئەویش خەوى بەلادەستە، ھەر بۆىھ ھەموو مەھسۇلاتى لە كاتى نەرەھەتەى و تەنگەنەدا، خەرا سەر بەرز دەكاتەوھ بەرە و ئاسمان و دووعا دەكات. مەھسۇلاتى كاتەىك بەرە قەناعەت و بەرەوھە بۆى، دووعا بۆ ھەموو شتەىك بەكات، زۆر ئاسوودە و خاترجەم دەبەى، كاتەىك تووشى نەرەھەتەى دەبەى، دەزانى خەوى پەرەردگار ئاگەى لىيەتەى و داواى كارئاسانىى لە خەرا دەكات، كاتەىك شتەىك بەرە لە ژيانىدا پەرەدەت، سوپاسى خەوى پەرەردگار دەكات بۆ بەرەدەوامبەوون و زىادكردنى. تەماشەا زۆرىك لە خەلگەى

ئېستا بە ئىنگلىزى پېيان دەگوتى: (Attention Seeker) يانى: تىنوى سەرنج و گرىنگىيدانى خەلکىن، خەلک ھەيە ئامادىيە ھەموو شتىكى نامۆ بکات، شتى سەير سەير دەکەن، تەنھا بۆ ئەوئى چەند کەسک گرنگىيان پى بدەن، بەلام بۆ؟ ئەو کەسانە روحيان تىنوو، مرقى مسولمان ھەرگىز تووشى ئەو تىنووئەتتە نابى، چونکە ھەموو راز و نیاز و خوشى و ناخوشىيەكى بۆ خوى پەرودگار باس دەکات، بەردەوام ھەست بە چاودىرى و بوونى خوى پەرودگار دەکات ئە ژيانىدا، وەك خوى پەرودگار دەفەرموى: ﴿وَكَفَىٰ بِاللّٰهِ وَلِيًّا وَكَفَىٰ بِاللّٰهِ نَصِيرًا﴾ ۴۵. ئەوئى لىرەدا لە بابم دەپرسم:

بابە گيان! پىت باشە تا چەند دووعا بکرى، چۆن و، بۆ چ شتانيک و، بە چ شىوازيک دووعا بکرى؟

بابم:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَيَّ أَشْرَفِ الْخَلْقِ أَجْمَعِينَ
وَحَاتَمِ الْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ أَجْمَعِينَ.

کاک شریف گیان!

ئەمشەو لەبارەى دووعا و پارانەووە توۆزێك قسەت بۆ دەكەم.

خوای پەروەردگار گەلیک لە دووعا و پارانەوہی پیغەمبەرانی
بۆ ئیمە گیراوتەوہ، بۆ نموونە:

لە سوورەتی (إبراهيم) دا کە دووعایەکی دوور و درێژی
پیغەمبەر ئیبراھیم (علیه الصلاة والسلام) خوای بەبەزەیی نەقلی
کردووە (باسی کردۆتەوہ)، ھەروەھا دووعایەکی نوح (علیه
السلام) کە پیغەمبەر نوح دووعا لە گەلەکی دەکات، وە
خوای زال و زانا لە سوورەتی (نوح) دا دەفەرموویت:

﴿وَقَالَ نُوحٌ رَبِّ لَا تَذَرْنِي عَلَى الْأَرْضِ مِنَ الْكَافِرِينَ دَيَّارًا﴾ (٦٦) نوح.

واته: [نووحش گوتی: پەروردگارم! هیچ کام له کافران له سهر زهوی مه هیله].

هروهها پیغه مبه رانی دیکه (سه لامي خویان لیبي). لوت، عیسا، موسا، که له خوی بهرز ده پارینه وه وک خوی میهره بان له سووړه تی (یونس) دا ده فهرمویت:

﴿وَقَالَ مُوسَىٰ رَبَّنَا إِنَّكَ ءَاتَيْتَ فِرْعَوْنَ وَمَلَأَهُ زِينَةً وَأَمْوَالًا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا رَبَّنَا لِيُضِلُّوْا عَنْ سَبِيلِكَ رَبَّنَا اطْمِسْ عَلَىٰ أَمْوَالِهِمْ وَاشْدُدْ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُوْا حَتَّىٰ يَرَوْا الْعَذَابَ ۚ أَلَيْمٌ﴾ یونس.

واته: [موسا فهرموی: ئهی پەروردگارمان! به پاستی تو خشل و سامانی زورت له ژيانی دنیا به خشیوه به فیرعه ون و داروده سته که ی، ئهی پەروردگارمان! پښگای پاست به خویشیان و به نه ته وه کهیشیان چه واشه ده کهن، ده سا ئهی پەروردگارمان! مال و سامان و داراییه کهیان له نیو بهره و شوینه واریان مه هیله، دل و دهر و نیان زور قورس و رهق و ره شبکه، که هه تا سزای ئیش پیگه یه نه ر نه بینن و تووشی نه بن، بر و ناهینن].

ننجا خوی پەروردگار له سووړه تی (یونس) دا له وه لامیدا فهرموی:

﴿قَالَ قَدْ أُجِيبَتِ دَعْوَتُكُمَا﴾ یونس.

واته: [خو فەرمووی: پارانه وه که تان گیرابوو].

که واته: پیغه مبه ران (سهلامی خویان لیبی) که باشترین مرووف بوون له لای خوی پهره ردگار و له هه موو کهس زیاتر خویان ناسیوه و، باشتر تیگه یشتوون، یه کیك له خهسله ته بنه رته ییه کانیاں بریتی بووه له دووعا و پارانه وه له خوی پهره ردگار و داوالیکردنی. که واته: پارانه وه له خوا (سبحانه و تعالی) به پیی ئه وهی ته ماشای قورئانی به پیز ده کهین، دووعا یه کیکه له خهسله ته کانی ئه و به ندانه ی که له هه موو کهس چاکتر خویان ناسیوه و، نزیکتریوون له پهره ردگار. هه روه ها خوی پهره ردگار له چه ند شوینیکی قورئانی به پیزدا فەرمانی کردوه که ئیمه لیی بیاریینه وه، وه که له سوورپه تی (غافر) دا ده فەرموویت:

﴿وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ

عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ﴾ (غافر).

واته: [پهره ردگار تان فەرموویه تی: داوام لیبکه ن و لیم بیارینه وه، منیش وه لامتان ده ده مه وه، به راستیی ئه وانه ی خویان به گه وره ده زانن (که بمپه رستن) به سه رشووری و بچوویکی ده چنه دۆزه خه وه].

ئنجنا هەر لهو بارهیهوه خوی به خشنده له سوورپهتی (البقره) دا ده فەر موویت:

﴿وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِلَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ﴾ (البقرة: ۱۸۶)

واته: [هەر کاتیک به نده کانم پرسیاریان لی کردی ده باره ی من، بیگو مان من لیان نزیکم، نزای نزا کاران گیرا ده که م هەر کاتیک هاوار و نزام لی بکه ن].

ههروه ها خوی میهره بان له سوورپهتی (الأعراف) دا ده فەر موویت:

﴿ادْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ﴾ (الأعراف: ۵۵)

واته: [دووعا و نزا له پهروه رد گارتان بکه ن به زه لیلی (کرووزانه وه) و په نهانی (به نهینی)].

ئه وه شیوازیك، شیوازیکی دیکه ی دووعا ئه وه که خوی به به زه بی له سوورپهتی (الأعراف) دا ده فەر موویت:

﴿وَادْعُوهُ خَوْفًا وَطَمَعًا﴾ (الأعراف: ۵۶).

واته: [له پهروه رد گارتان پیاری نه وه به ترس و ئومید ه وه] واته: هه م ترست هه بی له سزای خوی پهروه د گار له سه ره هه له و

که موکورتیه کان، هم ئومیدیشته هه بی به ره حمهت و به زهیی
خوای په روهرد گار.

ههروه ها ئه گهر سهیری سونه تی پیغه مبه رمان (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ) بکهین، له باره ی پارانه وهه فره میشتی زۆرن، بۆ وینه:
{الدَّعَاءُ هُوَ الْعِبَادَةُ} ^(۱) واته: [پارانه وه بریتیه له
خوایه رستی].

له ریوایه تیکی دیکه دا هاتوه ده فره مویت:
(الدَّعَاءُ مَخَّ الْعِبَادَةِ) ^(۲) واته: [مۆخ و کرۆکی عبادته
دووعایه].

شیوازی دووعاش خوای به خشه ر له قورئانی بهر یزدا باسی
کردووه، وهك گوتم به کرپووزانه وه، به پنهانی و دامایی
دهر برین، بهو شیوه یی له ئایه ته کاندایه باسکراوه.

(۱) أخرجه أحمد برقم (۱۸۴۱۵)، وابن أبي شيبة برقم: (۲۹۱۶۷)، والبخاري
في الأدب المفرد برقم (۷۱۴)، وأبو داود برقم (۱۴۷۹)، والترمذي برقم
(۲۹۶۹) وقال: حسن صحيح، والنسائي في الكبرى برقم (۱۱۴۶)،
وابن ماجه برقم (۳۸۲۸)، وابن حبان برقم (۸۹۰)، والحاكم برقم (۱۸۰۲)
وقال: صحيح الإسناد. والبيهقي في شعب الإيمان برقم (۱۱۰۵) م. وأخرجه
أيضاً: الطبراني في الصغير برقم (۱۰۴۱).
(۲) أخرجه الترمذي برقم (۳۳۷۱) وقال: غريب. وأخرجه أيضاً: والحكيم
(۱۱۳/۲)، والدليمي (۲/۲۲۴، رقم ۳۰۸۷).

پیغه مبه رمان (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) له یه کیك له جهنگه كاندا لهسه فره یكدا، گویی له هاوه لانی بوو كه له خوای په روهردگار ده پارانه وه به دهنگی بهرز، پیغه مبه ریشمان فره مووی:

{رَبُّعُوا عَلٰی اَنْفُسِكُمْ، اِنَّكُمْ لَيْسَ تَدْعُونَ اَصَمَّ وَلَا غَائِبًا} ^(۱)

واته: [ئیوه ئاگاتان له خوتان یخ (واته خوتان نه زیهت مه دهن) ته وهی که ئیوه لیی ده پارینه وه، نه نادیاره و نه تهویه که گویی لیتان نه یخ (خوای میهره بان ئاگای لیتانه)].

که واته: له دلی خوشتدا له خوای په نهانزان پیاړییه وه هر پیی ئاگاداره، به لام مادام خوای په روهردگار ته و دووعایانه ی له پیغه مبه ران گپراوه نه وه، دیاره به زمان و به ئاشکرا ده ریانبریون و، پیغه مبه ری خو شمان (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) زور دووعای لی گپرداونه وه و زور له خوای به به زهیی پاراوه ته وه له زور مه قامدا.

ته ماما چوون لیی پیاړییه وه و، بوچی لیی پیاړییه وه؟ ته وه ده که ویته وه سهر خوت. به لام ته وهی زور له و مه لایانه ی (سعوودیه) ده یکن و زوریک له مه لایه کانی خو شمان ته قلیدیان ده که نه وه و چاویان لی ده کهن، ته و هم مو دووعایانه ده کهن، به نیو سه عات تاوه کو ته و اوویان ده کهن! ته وه هیچ نییه و راست

(۱) أخرجه البخاری برقم (۲۸۳۰)، ومسلم برقم (۲۷۰۴).

نییه! دووعا ئه وديه كه تهعبير بكات له حهق و پيويستيه كهی
خوټ، تهعبير بكات له ناخی خوټ، نهك تو يی له
دووعايه كدا باسی عه پش و قورپش بكهی، تو كاتيك له خوای
به خشر دهپارييهوه، دهبي چهند مه بهستیک له دلی خوټدا
دياري بكهی و بو ئه و مه بهسته ديارييكروانه له خوای
په روهردگار پيارييهوه، به لام باسی عه پش و قورپش بكهی،
باسی دونيا و دواړوژ بكهی، باسی هه موو كهس و هه موو
شتيك بكهی، به تاييه تي هه ندی جوړه دووعا، چونكه له
حه ديسی پيغه مبهردا (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) هه يه كه له
ته فسيري ئه و نايه ته دا كه ده فهرموويت:

﴿ادْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ﴾
الأعراف.

پيغه مبهردان (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ده فهرموويت:

{يَعْتَدُونَ فِي الطُّهُورِ وَالِدُّعَاءِ}.^(۱)

واته: [له ئوممه تي من كه سانیک دهبن كه له پارانه وهدا و له
پاکوخواينيیدا تي ده پهرينن (واته: تووشی وه سو ده دهبن)].

(۱) أخرجه ابن أبي شيبة برقم (۲۹۴۱۱)، وأبو داود برقم (۹۶)، وابن ماجه
برقم (۳۸۶۴)، وأحمد برقم (۱۶۸۴۲)، وابن حبان برقم (۶۷۶۳)، والحاكم
برقم (۵۷۹)، والبيهقي برقم (۹۰۰).

بۇ وىنە: وتارىپىڭ دەپارپىتەو ۋ دەلى: خوايە! ھەرچى كافرە
 بىكوڭرە، ژنيان بىوۋەرن بىكە، منداليان ھەتتو بىكە، ھەرچى
 قەرزدارە قەرزى بدەو، ھەرچى نەخۇشە چاكى بىكەو... ھتد.
 ئەو جۆرە دووعايانە بۇ زانياريت كورى خۇم! ھىچيان شەرعىي
 نىن ۋ پىغەمبەر (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قەت دووعاى ۋا گشتىي
 نە كەردو، بلى: خوايە! ھەرچى قەرزدارە قەرزى بدەو، ھەرچى
 نەخۇشە چاكى بىكەو، ھەرچى ژنى نەھىناو ژنى بۇ
 بىنە... ھتد، شتى ۋا نىيە بەلكو پىغەمبەر (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
 بۇ كەسىكى دىاريىكراو، بۇ حالەتتىكى دىاريىكراو، دووعايەكى
 دىاريىكراوى لە پەرۋەردگار كەردو. مەروڤ دەبى بزانى چۆن
 دووعا دەكات ۋ، بۇ چ شتىك لە خۇي پەرۋەردگار دەپارپىتەو،
 ئىنجا بە دلىكى پاكىش ۋ بە ئاگا لەخۇبۋونەو پىارپىتەو،
 چونكە پىغەمبەر (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) دەفەرموئىت:

{أَدْعُوا اللَّهَ وَأَنْتُمْ مُوقِنُونَ بِالْإِجَابَةِ}.^(۱)

ۋاتە: [لە خوا پىارپىتەو ۋ دلىابن ۋەلام دەدرىنەو].

(۱) أخرجه الترمذي برقم (۳۴۷۹) وقال: حديث غريب. والحاكم برقم (۱۸۱۷)،
 وقال: مستقيم الإسناد. وتعقبه الذهبي في التلخيص بأن فيه صالح المري
 متروك. وأخرجه أيضاً: ابن أبي حاتم كما في تفسير ابن كثير (۷۵/۴)،
 والطبراني في الأوسط برقم (۵۱۰۹)، وابن عدي (۶۰/۴)، ترجمة ۹۱۲ صالح
 بن بشير أبو بشر المري وقال: قال البخاري: منكر الحديث، والرافعي:
 (۳۲۹/۳).

چونکه پارانه‌وی به‌نده له خوا، مهرج نییه ټو شتهت بو
جیبه‌جی بکات که داوای ده‌که‌ی و بو‌ی ده‌پارپیوه، په‌نگه
چاکتر له‌وت پېشان بدات، یان به‌قه‌دەر ټو به‌لات لی لاده‌دات،
یان بو قیامت پاداشتت ده‌داته‌وه. هیچ دووعایه کی ئینسانی
مسولمان زایه نابې، هه‌مووی وه‌لامی هه‌یه، به‌لام شهرت نییه
ټو ده‌تووی، پیک ټو به‌ی، چونکه جاری وایه مرو‌ف
داوای شتیک ده‌کات، خیری ټو که‌سه‌ی تیدا نییه و خوای
په‌ردوهر دگار باشر له‌وی بو ده‌کات.

ټو کورته‌یه‌ک بو له‌بارهی دووعا و پارانه‌وه‌وه، ان شا الله
سوودی لی ده‌بینی.

والسلام علیکم ورحمة الله

The banner is divided into several sections. At the top, it features the text 'له نوره کومار په‌سینکال / مکتله‌کین' and 'پان مکتور سر / مراح التواکل الخیرانی'. Below this, there are two Facebook icons with the text 'دکله‌پاندی مکتله‌کین / مکتله‌کین علی بابیر' and 'علي بابیر / AliBapir'. In the center, there is a portrait of a man with the text 'دکله‌پاندی مکتله‌کین / مکتله‌کین علی بابیر' and 'دکله‌پاندی مکتله‌کین / مکتله‌کین علی بابیر'. To the right of the portrait, there is a YouTube icon with the text 'علي بابیر / AliBapir'. At the bottom, there are two QR codes on the left and three QR codes on the right, with the text 'دکله‌پاندی مکتله‌کین / مکتله‌کین علی بابیر' and 'دکله‌پاندی مکتله‌کین / مکتله‌کین علی بابیر'.

عاقىبەتى مەرۇف لە نىۋان چاكە و خراپە، خواپەرستى و ھەزىپەرستىدا

شەرىف: مەرۇف لە دونىادا دەستى كراۋىيە لەۋدى خراپە بىكات
يان چاكە. پىي راسىت ھەلېڭىرى يان لارەپى. ئەۋە
ماڧىكە خۋاى پەرۋەردگار داۋىيەتى بە ھەموو مەرۇڧىك.
ھەردوو رېڭا پىۋىستىان بە خۇماندوو كەردن و كارىۋ كەردن،
مەرۇف بەبى ھەلەدان نە چاكەى بۇ دەكرى نە خراپە.
بەلام جىاۋازىي چاكە و خراپە ئەۋىيە مەرۇڧى چاكەكار
بەردەوام دلى لە كەشكى ئارام و ئاسوودەدايە، لەلاى
خەلك خۇشەۋىست و رېڭلىڭىراۋە و، لە قىامەتەش سەرپەرز
و بىخەمە، رېبۋارانى رېي خراپەش بە پىچەۋانەۋە.
بابە گىان! پىسىارى ئەمجارەم ئەۋىيە، جىاۋازىي ژيان
و سەرەنجامى كەسىكى چاكەكار و خواپەرست و،
كەسىكى خراپەكار و ھەزىپەرست، چىيە و چۆنە؟

بابم:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

کاک شریف گیان!

ته مشه و بوت باسی ته وه ده کهم که ته گهر ئینسان له ریئی
 شه ریهت لابتات و، بکه ویتته شوین ناره زووه ناشه رعیه کانی
 چونه و، ته گهر خوئی مه لزه مبکات و خوئی کوئتر و ل بکات،
 شوین ناره زووه ناشه رعیه کانی نه که وئی، ته ویش چونه؟!

خو (سبحانه و تعالی) ده فهرمو ویت:

﴿فَأَمَّا مَنْ طَغَىٰ (۳۷) وَءَاثَرَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا (۳۸)﴾

واته: [ئنجاهه ره که سیکی یاهی بیت و ژیا نی دنیا
 هه لبرژیریت (ژیا نی دنیا هه لبرژاردن واته: بکه ویتته شوین ناره زووه
 ناشه رعیه کانی ژیا نی دنیا ی)].

﴿فَإِنَّ الْجَحِيمَ هِيَ الْمَأْوَىٰ (۳۹)﴾

واته: [سه ره نجامی (شوینی هه وانه وهی) بریتییه له کلپه ی
 ناگری دوزه خ].

﴿وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَىٰ ۖ﴾ ﴿٤٠﴾ فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ
الْمَأْوَىٰ ﴿٤١﴾﴾ النازعات.

واته: [به لام که سیك له پینگه و پایه ی پهروردگاری بترسی،
سام و هه یه تی هه یی بهرامبهر پهروردگاری و نه فسی خوی،
له ئاره زووه کانی بگپرته وه، ئه وه جیگا و شوینی مانه وه ی
به هه شته].

ته ماشا بکه کوری خۆم! له ئه نجامی سام و هه یه تی
هه بوون بهرامبهر به خوا (سبحانه و تعالی) ئینسان ده توانی جلّه وی
خوی به دهسته وه بگری، یان کۆنترۆلی خوی بکات،
غهریزه کانی کۆنترۆل بکات، سه ره نجامیش ئه وه دیاره هه م بۆ
دو نیا سه ره به رزییه، هه م بۆ دوا پۆزیش. به لام له ئه نجامی یاخی
بوون بهرامبهر به خوا، چونکه (طغیان) واته: سه رکیشیی و
یاخی بوون، له ئه نجامی یاخی بووندا بهرامبهر به خوا، ئینسان
جلّه وی ده که ویته ده ست ئاره زووه کانی و، ژیا نی دو نیا
هه لّ بژی ری، ئه وه جیگای دۆزه خه هیچ گومانی تیدا نییه.

خوا ی پهروردگار له سه ری پۆیست کردو وین به ندایه تی بۆ
بکه ی و له سه ری پۆیست کردو وین فه رمان به ری بین، هه روه ها
لیی قه دهغه کردو وین که بی پروا بین، یان ها و به ش بۆ خوا
دانی بین، یا خود به لا ری دا برۆین، تووشی گونا ح و تاوان بین، هیچ

گومانی پیدا نییه بۆ قازانجی خۆمانیه‌تی. ئە گەر تاعەت بکەین، خۆمان بە هەرمەند دەبین و، ئە گەر تاوان بکەین خۆمان زەرەرمەندین. خوای پەرورد گاریش قازانجی بەندەکانی پی خۆشه و زەرەر و زیانیانی پی ناخۆشه.

با تەماشای بکەین: خوا (سبحانه و تعالی) لە سوورەتی (مریم) دا باسی پیغمبەرانی (عليهم الصلاة والسلام) دەکات، سەرەتا باسی (إبراهيم) دەکات، بەلام دواى ئەوێ کە باسی (زەکەریا) و (یەحیا) و (عیسا) و (مریم) دەکات (سەلات و سەلام لەسەر هەموویان بێت)، دواى دەفەرموویت:

﴿وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا﴾ (۴۱) مریم.

ئنجای باسی وتووێژ و دایەلوگە کە دەکات لە گەڵ بابیدا، دواى دەفەرموویت:

﴿وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ مُوسَى إِنَّهُ كَانَ مُخْلَصًا وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا﴾ (۵۱)

مریم.

ئنجای باسی (هاروون) ی برای دەکات، دواى دەفەرمووی:

﴿وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ إِسْمَاعِيلَ إِنَّهُ كَانَ صَادِقَ الْوَعْدِ وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا﴾ (۵۱)

مریم.

دواى دەفەرموویت:

﴿وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ إِدْرِيسَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا﴾ (۵۶) وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا

مریم. ﴿۵۷﴾

دواتر ده فهرمووی:

﴿أُولَٰئِكَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ﴾.

واته: [تهوانه تهو که سانهن که خوا چاکه‌ی له گه‌لدا کردبوون له پیغه مبه‌ران].

﴿مِنْ ذُرِّيَّةِ آدَمَ وَمِمَّنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ وَمِنْ ذُرِّيَّةِ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْرَءِيلَ﴾.

واته: [له وه‌چه‌ی (ئادهم) و له‌وانه‌ی که له گه‌ل (نوح) دا له که شتییه که دا هه‌لمان گرتن و، له وه‌چه‌ی (ابراهیم) و (ئیسرائیل) (واته یه‌عقوب)].

﴿وَمِمَّنْ هَدَيْنَا وَاجْتَبَيْنَا﴾.

واته: [له‌وانه‌ی که راسته‌پریمان کردوون و هه‌لمان بژاردوون].
ئنجایا چو‌نیان وه‌سف ده‌کات؟

﴿إِذَا نُنَادِيهِمْ ءَايَتُ الرَّحْمَنِ خَرَوْا سُجَّدًا وَبُكِيًا﴾ مريم.

کاتی‌ک که ئایه‌ته‌کانی خوای په‌روه‌ردگار و به به‌زه‌بیان به‌سه‌ردا خو‌ئندرابانه‌وه، له په‌روو ده‌که‌وتن و به گریان‌ه‌وه و کر‌نووشیان ده‌برد.

ته‌وه به‌نسبه‌ت پیغه مبه‌ران‌ه‌وه (عليهم الصلاة والسلام) باس ده‌کات، دوایی ده‌فهرموویت:

﴿خَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ﴾.

واته: [به‌لام پاشینیکی خراپیان هاتنه‌جی].

له زماني عهڙه بييدا (خَلَف) ياني پاشيني خراب، ياني: ڪه سانيڪ ڪه ڏينه جي ڪه سانيڪي چاڪ، به لام خراپن. به لام ته گهر (خَلَف) خه له ف بي، ياني: پاشينيڪي چاڪ، ليڙهش ده فهر موويٽ:

﴿خَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ﴾.

واته: ڪه سانيڪي باش، پاشينيڪي خراب هاتنه شويڻيان، هاتنه شويڻي ته و پيغه مبه رانه (عليهم الصلاة والسلام) چيانم ڪرد؟

﴿أَضَاعُوا الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهَوَاتِ﴾.

واته: [نويڙيان زايه ڪرد و شويڻ ٿاره زووه ڪانيان ڪه وٽن].

ڪه واته: نويڙ زايه ڪردن، له گهل شويڻ ٿاره زووه ڪه وٽندا، دوو شتي تيڪهه لڪيشن، هر ڪه سيڪ نويڙي زايه ڪرد، شهيتان زه فهر ي پي دهبات و ده بخاته شويڻ ٿاره زووه ڪاني، دوايي سه رهنجاميان چوڻ ده يٽ؟!

﴿فَسَوْفَ يَلْقَوْنَ غَيًّا﴾ ۛۛۛ مريم.

واته: [له مه و دوا تووشي بي مراد يي دهن].

ئنجا ڪوري خوڻ! (عه تالاي ته سڪه نده يي) ڪه يه ڪيڪه له عاريفه گه وره ڪان، قسه يه ڪي زور جوان ده ڪات ده ليٽ: "من لم تكن له بداية محرقه لا تكون له نهاية مشرقة" واته: [هر

كەسەك سەرەتايە كى گەرم و پۇشنى نەبى (سەرەتايە كى سوتىنەر و گەرمى نەبى) ئايندەيە كى پۇشن و پروونا كى نابى] يانى: بەبى ھەولدان و خۆماندوو كىردن، ئىنسان بە ھىچ ناگات، كاتى خۆى كە لە پۇلى دووى ناوەندىيەو چوومە سلىمانى بۆ خويىندن و تاكو شەشى ئامادەبى ھەر لە سلىمانى بووم، پىنج سال لەوئى بووم. ئەوكاتە سەرەتاي گەنجىەتەيم بوو، زۆر تەركىزم لەسەر لايەنى پرووحىي دە كىرد، لەسەر عىبادەت و تاعەت، مەگەر چۆن ئەگەرنا پۇژنارپۇژ بەرپۇژوو دەبووم، پىنج شەم و دوو شەم ئەو ھىچ، ئىنجا عىبادەتى زىادەم دە كىرد، شەم نوژم دە كىرد، قورئانم دەخوئىند، ھەمىشە خەرىك بووم، ھەندىك لە نەقشەندىيە كان ھەبوون لە مزگەوتىكدا رابىتەيان ھەبوو زەكرىيان دە كىرد، دەچووم بەشدارىيم دە كىردن، يادى مردن و يادى خوا و... ھتە، كىتبى (أحياء علوم الدين) زۆر پىي كارتىكراو بووم. ھەرۋەھا كىتبە كانى دىكەى تەزكىيە و تەسەووف، ئەو سەرەتايە كى پرووحىي و ئىمانىي بەھىز بوو بۆ من. بىگومان ئەگەر ئىنسان لايەنى تەقوا و تەزكىيە و لايەنى پرووحىي بەھىز نەبىت، بەرھەلىستىي ئارەزوو كان و بەرھەلىستىي كارتىكەرە خراپە كانى بۆ ناكىرى.

ئىنجا من ئاموژگارەت دەكەم لەو پرووۋە خوت بەھىزبەكە، ئىمان وەك چىرا واىە: چىرا ئەگەر نەوتى تىنەكەى، چىرايەك

ئه گهر به نهوت ئیشبکات، یان گلۆپیک ئه گهر تهزووه کارهبایه که ی بو نهیهت، وزه ی کارهبای بو نهیهت، گلۆپه که نائیسێ (ئیش ناکات)، چرایه که تا نهوتی تیدایی دهئایسی، بهلام ئه گهر نهوتی لی برا، پلێته که ی دهسووتی و دهکوژیتتهوه، ئیمانیش به تاعهت زیاد دهکات و به گوناح کهم دهکات. هیچ گومانی تیدا نییه ئیمان به تاعهت زیاد دهکات، ئه گهر ئیمانه که وه چرایه که بیته، تاعهته کهش وه نهوته که وایه، که تی ده که ی، یان وه تهزووه کارهبایه که وایه، که لهسه ری دهبیته، له گهل تاعهتی لیبرا، ئیمان کهم دهکات، هه میشه شوینی تاعهت، گوناح دهیگریتهوه. که سین که نوێژی نه کرد، شوینی نوێژه که، شتیکی پیچهوانه ی نوێژ دهیگریتهوه، که رۆژووی نه گرت، پیچهوانه ی رۆژوو شوینه که ی دهگریتهوه، ههروهها که یادی خوی نه کرد، پیچهوانه ی یادی خوا، شوینی دهگریتهوه.

ئنجا ئینسان دهبی له خوی وریایی (ابن قیم الجوزیه) که زانیایه کی بهرز و عاریفیکی گهوره شه، دهلی: "ئه گهر نه فسی خۆت به حهقه وه سه رقال نه کرد، نه فست تو به ناحهقه وه سه رقال دهکات". دهبی تو ئاگات له خۆت بیته، خۆت به حهقه وه مه شغوول بکه ی، بو ئه وه ی ئه و به ناحهقه وه مه شغوول نه کات.

له کتییی (مدارج السالکین) دا دهلی: "نه فس وهك بهرداش و دهستارپنك وایه، وهك ئاشیك وایه ئه گهر هیچی دهست نه كهوت خۆی دههاریت".

ئنجا هیچ گومانی تیدا نییه كه بهبی تاعهت و بهندایهتی بو خوا و، بهبی یادی خوا، بهبی تهزکییهی نه فس و تهقوا، تهویش بهبی خۆماندوو کردن نابی، بهبی ئه و شتانه ئیمان، گهشه ناکات، خوا فهرموویهتی:

﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّهَا﴾ (۹) الشمس.

واته: [سهر فرازه ئه و كه سهی نه فسی خۆی گهشه پی ده دات (پاکی ده کاته وه گه شهی پی ده دات و چاکی ده کات).

﴿وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّهَا﴾ (۱۰) الشمس.

واته: [په شیمان و به دب هخته، ئه و كه سهی كه نه فسی خۆی دهشارپته وه، له بن گوناح و تاوان و چلک و چه پهری گوناح و تاواندا].

دوا قسم له و باره وه هه رچه نده ئه مشه و توژی نامۆز گارییه كه م بو درپژ کردیه وه، بوو به ده (۱۰) دهقه. فهرمایشتیکی پیغه مبه ره (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كه ده فهرموویت:

(إِذَا أَذْنَبَ الْعَبْدُ ذَنْبًا نَكَتَ فِي قَلْبِهِ نُكْتَةٌ سَوْدَاءٌ، فَإِنْ تَابَ وَاسْتَغْفَرَ صَفَّلَ قَلْبُهُ، وَإِنْ تَتَابَعَتِ الذُّنُوبُ، تَتَابَعَتِ النُّكَتُ السَّوْدَاءُ حَتَّى يَكُونَ الرِّينَ، فِذَلِكَ قَوْلُهُ سَبَّحَانَهُ وَتَعَالَى: ﴿كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾ (۱۴). (۱)

واته: [ههركات بهنده گوناخیکی کرد، خالیکی رهش لهسهه دلی پهیدا دهییت، ته گهر گه پرایه وه و داوای لیبوردنی کرد، دلی سپی دهییته وه، به لام ته گهر گوناچه کان بهردهوام بوون خاله ره شه کانیش بهردهوام دهبن، تا کو دهییته ژهنگ]. که ثایه ته که دهه فرموویت:

﴿كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾ (۱۴) المطففین.

واته: [با واز بیتن، به لکو دلیان که مره ی بهستووه و ژهنگی هیئاوه، به هو ی کرده وه کانیا نه وه].

که واته: وهك چوَن دَل و دهروونی ئینسان به تاعهت سپی و ساف و پاک و چاك دهییت، به هو ی تاوانیشه وه، چلکن و پلکن و ژهنگ گرتوو دهییت. ههروه ها حه دیسیکی دیکه ی پیغه مبهه ره هیه (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) دهه فرموویت: (إِنَّ هَذِهِ الْقُلُوبُ تَصْدَأُ

(۱) أخرجه الترمذي برقم: (۳۳۳۴) وقال: حسن صحيح، والنسائي في الكبرى برقم: (۱۰۲۵۱)، وابن ماجه برقم: (۴۲۴۴)، والحاكم برقم: (۶) وقال: صحيح، وسكت عنه الذهبي.

كما يَصْدَقُ الْحَدِيثُ) واتە: [ئەم دڵانە ژەنگ دینن، وەك چۆن ئاسن ژەنگ دینیت]. (قيل وما جلاؤها؟) گوتیان: بەچی سپی دەبێتەو؟ (قال: تلاوة القرآن و ذكر الموت)^(١) [فەرمووی: بە قورئان خویندن و یادی مردن]. ئا ئەو ژەنگی سەر دڵ لادەبات، ئەوەش ئاموژگاریی ئەمشەومان بوو.

خوا پشتیوان بێ لێی بەهرەمەند دەبی.

(١) أخرجه البيهقي في شعب الإيمان برقم (٢٠١٤).

كارىگەرى تۆرە كۆمەلەيتىيەكان

شەرىف: وىراي ئەۋەدى تۆرە كۆمەلەيتىيەكان كارئاسانىي
زۇريان بۇ خەلک کردووه، بەلام لەهەمان کاتدا بوونەتە
هۆکاری لاری بوونی خەلکیکی زۆریش. تۆرە
کۆمەلەيتىيەكان، دونیایەکی وەهمیی و ساختە بۇ خەلک
دروست دەکن، کەسیک ئەۋەدی لە دونیای راستیدا
ناتوانی دەستی پێگات، یان شایانی نییە، لە تۆرە
کۆمەلەيتىيەکاندا دەیکات، بۇ وینە: خەلک هەیه دەبی
بە نووسەر، مۆدیل، شاعیر، یان وتاریژ بەلام لە دونیای
راستییدا ئەو کەسانە هیچیان لەباراندا نییە و، رەنگە
تەواو پێچەوانە کەسایەتییە راستەقینە کەیان بی. لە
تۆرە کۆمەلەيتىيەکاندا خەلکی کەسایەتیی و قەبارە
خۆیان لی و ن دەبی، یان لە جیاتیی ئەۋەدی ئەو فلان ئامیرە
بە کاربێنی، خودی کەسە کە بە کاردەهیندری.
کاریگەری تۆرە کۆمەلەيتىيەكان، ئەک خراب بەلکو

کارېگه رېی زور ژه هراوېی له سهر فیکری تاک و
 کومه لگا به گه وره و گچکه وه، به جیدیلې و دلې
 که سه کان تووشی چندان نه خوشی ده کات، چونکه
 له وې کردنی هر شتېک، به تایبته شتی خراب، زور
 ئاسانه وړېگا کور تکراره ته وه، پوښتی به ماندو و بوون
 نییه. بویه خه لکېکی زور نه و ونډی له توره
 کومه لایه تییه کاند ده ژین، هینده له دنیای راستیدا
 ناژین، له هه مووی خراپتر، خه لکې له وې تووشی
 دوور پووی دهن، په نکه دهسته واژدی دوور پووی بو نه م
 سه رده مه زور راست نه بی، چونکه به شیک له خه لکې
 ئیستا زیاتر له دوو پرویان هیه، به شیویه کن، په نکه
 زور جار خوشیان لیان تیکبجی کامه که سایه تی
 راسته قینهی خویانه! توره کومه لایه تییه کان دنیایه کی
 تاریکن، ده گونجی شتی زور باش و که سی باشی لیبی،
 به لام به بی پروناکی و چرای ئیمان و تیگه شتینکی
 پته و دامه زراو، مروف زور زو لاری دهی و خوی ون
 ده کات.

بابه گیان! ناموژ گاری جه نابت چییه، توره
 کومه لایه تییه کان و ئامیره ئلیکترونییه کان چون
 به کار به یندرین؟

بابم:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله، صلى الله تعالى وسلم على رسول الله، محمد وآله المهتدين بهداه.

كاك شهريف گيان!

(سۆشال ميديا) و ئامپره ئه ليكترونييه كان به گشتي وهك تيغيكي دوو دهم وان، به ههردوو باراندا دهبرن. ههم به باري خيڤدا، ههم به باري شهردا. له لايه كهوه ييگومان، بههوي ئه و ئامپر و ئامپرازانهوه؛ ههم مهوداي كات، ههم مهوداي شوين بو خهلك زور نزيك كهوتوتهوه، خهلك دهتواني به پهنجه ليدان و دووگمه داگرتنيك، ههرچي بيههوي يته بهردهستي: له زانياري، وينه، نووسراو، بيستراو يان بينراو. ئهوه ييگومان ئاسانكاري و پي كورتكردنهويه كي زوره بو خهلك. سال و زه ماناني پيشوو، كتيب و نووسراو به شيويه كي زور نه بوو، دهبوو خهلك رويشتبايه بو شويني دوور تا نووسراويك يان كتيبكي

دهستکه وتبا. به لام ئیستا زۆر ئاسانکاریی هیه و، ئه وهی بتهوی دهتوانی دهست بکهوی.

به لام ئه و ئامیرانه، کوری خۆم، وهک تیغیک وان، به ههردوو دیواندا دهبرن. به باری خیر و شهردا به کاردههیندرین. دهکهوئته سهر ئه وهی ئایا به دهست کیوهن؟ ئه گهر به دهست مروقی باشه وه بن و، ئیرادهیه کی باش له پشته وهیان ههبی، به باری خیردا دهیانسوورپئنی و ئه گهر خوانه خواسته به دهست مروقی خراپه وه بن، به باری شهردا دهیان سوورپئنی.

بۆ ههلسوکهوت له گهڵ ئه و ئامیرانهدا، دهبی مروقه که باش بکری. ئه گهر مروقه که خودی خوی باش بی، ئیراده و ویستیکی باشی ههبی، هاندهریکی باشی ههبی، به دوای شته باشه کاندا ده گهری، له جیاتی ئه وهی ڕوو بکاته شتی خراپ، ڕوو ده کاته شته چاکه کان. کهواته: مروقه کهیه دهبی چاک بکری، ئه گهرنا ئامرازه که خوی له خویدا بیلایه نه، بۆیه له قورئاندا، زۆر جیی سهرنجه، خوی پهروهردگار ئه و شتانهی که ئامرازی شت زانیین، خوا نه مه دحی کردوون، نه زهمی کردوون. بۆ وینه:

﴿وَلَا نَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَٰئِكَ

كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا﴾ (۳۶) الإسراء.

که واته: له خاوه نه که بیان ده پرسریتته وه، نه عه قل، نه دیتن، نه بیستن، له قورئاندا، نه زهم کراون نه مه دح کراون، به لکو شیوهی به کارهینانه که بیان مه دح و زهم ده کری، به لام دل که چه قی بریار دانه، له قورئاندا ستاییش کراوه، له پرووی کرده وه و قسه ی چاکه و خیر و، زه میش کراوه له پرووی کرده وه و قسه ی خراپه وه، بو وینه، خوی پهروردگار ده فهرمووی:

ا. ﴿أُولَٰئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ﴾ المجادلة: ۲۲.

ب. ﴿أَلَا يَذْكُرُ اللَّهُ تَطْمِئِنُّ الْقُلُوبُ﴾ الرعد: ۲۸.

ج. ﴿يَتَأَيَّنَهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ﴾ الفجر: ۲۷.

که واته: ته ماشا ده که بین دل و دهروونی باش مه دح ده کری. ههروهه به باری خراپه ش زهم ده کری:

ا. ﴿خَتَمَ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ وَعَلَىٰ سَمْعِهِمْ﴾ البقرة: ۷.

ب. ﴿طَبَعَ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ﴾ محمد: ۱۶.

ج. ﴿كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾ المطففين: ۱۴.

واته: دلیان مور کراوه، دلیان ژهنگی هه لهیناوه.

که واته: ته وې له مړوڅا زه م ده کړې، ياخو د مه دح ده کړې،
بريتيه له چه قې برپارداني، ته گه رنا چاوه کهي، عه قله کهي،
بيستنه کهي، ده توانې چاکه و خيريان پي بزاني و پرويان پي
له چاکه و خير بکات، يانېش به پيچه وانه وه. ته و ئامرازانه ش
به هه مان شيو، له ذاتي خو ياندا بي لايه نن، به لام ده که ويته سهر
ته وې چو ن به کار دهيندري ن و بو چي ئامانچ و مه به ستيک
به کار دهيندري ن؟!

كاردانهو لەكاتى خۆشى و ناخۆشىيدا

شەرىف: مەرۇف لە خۆشى و ناخۆشىيدا، پەنا دەباتە بەر
شتانىك بۆ دىل ئارامگرتن يان دەرىزىنى دىلخۆشى.
كەسەنىك پەنا دەبەنە بەر شتە پىسەكان و، خەلكىش ھەيە
دىلخۆشى خۆى بە سوپاسگوزارى بۆ خوا دەردەپرى.
وەك چۆن ئەوئەندە پىرسىار كەسايەتتى كەسى پىرسىاركەر
دەردەخا، وەلامەكەى ئەوئەندە دەرىناخت، ئەو شتەنەى
مەرۇقىش لە كاتى خۆشى و ناخۆشىيدا، پەنايان بۆ
دەبات كەسايەتتى و ناخ و نىوەرۆكى ئەو كەسە
دەردەخەن. كەسەك زۆر پابەندى شەرىعت بى، لە كاتى
ناخۆشىيدا كاردانەوئەى كى شەرىعتىنەى دەبى. وەك
گوتراو: گۆزە چى تىدابو ئەوئەى لى دەپرى. بە
ئەندازەى نىكىكىمان لە خواى پەروردگار و بەخشەرەو،

کاردانه وه کانمان بۆ ناخۆشیی و خۆشییه کان، کاردانه وهی
راست و دروست و هاوسه ننگ ده بن.

بابه گیان! مروّف کاردانه وهی دروستی چۆن بی له
کاتی خۆشیی و ناخۆشییدا؟

بابم:

کاک شریف گیان!

یه کهم: بێگومان که خوا مروّفی له سه ره ئه مه زهویه داناوه،
ژیانی هیچ مروّفیک مسوّلمان بی یان نا، له گرفت و کیشه و
دهرده سه ربی خالی نابی وهک خوی پهروهردگار ده فره مووی.

﴿يَتَأْتِيهَا الْإِنْسَنُ إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَى رَبِّكَ كَدًّا فَمُلَاقِيهِ﴾ الانشقاق.

واته: [ئه ی مروّف! تۆ ره نه ده ده ی تا ده گه یه پهروهردگار
و، به پهروهردگاریشت ده گه ی].

ههروه ها خوی مه زن ده فره مووی.

﴿لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَنَ فِي كَبَدٍ﴾ البلد.

واته: [بێگومان مروّفمان له ره نه ج و نار هه ته ییدا هینا وه ته
دی].

که واته: ژیا نی هیچ که سی ک له ناخۆشیی و ده رده سه ربی
خالی نابی.

دوهم: بؤ ئووهى مروؤف بهرهلستىي نارههتيى و گرفتارييه كان بكات، دهبي چى بكات؟ ههلويستى راست ئووهيه كه جاريى ئو گرفت و نارههتييانه وهك خوى ببينى! واته: خوى له ئاستياندا گيل نه كات و، ناديدىيان نه گري، فيل له خومان نه كهين نكوولييان لى بكهين، بهلكو وهك خويان دانيان پيدا يئين و، وهك خويان بيانيين و مامهللويه كى واقعييانهيان له گهلدا بكهين.

ئنجا دوو جوړه مامهلل هه:

يه كه م: كه تو يئينى ئو گرفت و كيشفهيه له كوئوه سهرى ههلداوه، رهگ و ريشه كهى وشك بكهى.

دوهم: كه مامهللويه كى ههللويه ئووهيه كه خوت له گرفت و كيشفه كان بدزيه وه و خوت له ئاستياندا گيل بكهى.

ئنجا كاك شريف گيان!

خوسه رقالكردن به شتايكه وه كه تو ييتاگا بكهن له گرفت و كيشفه كه. ئو وهك ههلويستى حوشترمهل (نعامة) وايه؛ دهلين: كه راوچيى دهبينى، سهرى خوى له لمدا نقووم دهكا، پيى وايه ئه گهر ئو راوچيى نه بينى، راوچييه كهش ئو نابينى. ئهوانهى پهنا ده به نه بهر به كارهيئانى مادده

سەرخۆشکاره كان، يان هەندى گوناح و تاوان و لادان، بۆ ئەوەى ئاگايان لەو گرفت و کێشانه نەمىنى، لە راستييدا ئەوانە وەك حوشترمەل دەکەن. هەلۆیستى راست ئەوەیە کە تۆ گرتە کە وەك خۆى ببینی و وەك خۆى پێى ئاشنا بى، ئنجا هەولبەدى بزانی لە کوێو هاتوو؟ سەرچاوەکەى وشك بکەى، رەگ و ریشەکانى هەلکەنى، بۆ وینە: کەسێك گرفتاربوو بە نەخۆشییەو، دەبێ بزانی نەخۆشییە کە چیه و لە چیهو پەيدا بوو؟ لە سەرماو، لە گەرماو، میکروبییە، فایروسىیە! يان بۆ وینە: کەسێكى دیکە بە هەژاریى و نەدارییەو گرفتاربوو، دەبێ بزانی ئەو هەژاریى و نەدارییە هى چیه: هى ئەوەیە کە تەمبەلێ و هەلدەخزێ، يان لەگەڵ کەسێك شایەستە نییە تیکەڵ بووى، یاخود ئیسراف و زیدەپۆیى دەکەى، لەقەدەر بەرەى خۆت پێ راناکێشى، یاخود کاسبییە کەت کاسبییە کى حەلāl و بەبەرە کەت نییە، دەبێ تۆ رەگ و ریشەکەى بدۆزیەو. يان بۆ وینە: کەسێك لەگەڵ خەفەت و مەراق و دلەراوکیدا تووش دەبێ، دەبێ بزانی داخو ئەو خەفەت و مەراقەى لە کوێو تووش بوو؟ لە کوێو دروست دەبێ؟ دەبێ سەرچاوەو ریشەکەى بدۆزیەو و بە شىوازیكى دروست و راست چارەسەرى بکەى. پووح و دەروونى مروڤیش تەنیا بە دۆستایەتیی و نزیکیی لە خوا، ئارام دەگرێ و ئۆخزنى بۆ دى و شادمان و بەختەوەر دەبێ.

تەوبە و گەرانبەوہ بۇ لای خوا

شەریف: خوی پەرورددگار لە چەندان شوینی قورئاندا
فەرماشت دەفەرمووی: کە برواداران ئەو کەسانەن
کاتیك خەراپە و تاوان دەکەن، زوو دەگەرانبەوہ لای. ئیستا
قەناعەتیک ھەبە لەلای ھەندئ کەس، پێیان وایە کەسیك
کە گەرانبەوہ، نابێ گوناحان بکات، یان کە گوناحی
کرد، پێویست ناکات پەلە بکات لە گەرانبەوہ، تا تەواو
دەست لە ھەموو شتیک ھەڵدەگرێ! لە راستیییدا خۆشۆردن
و دەموچاو شۆشتن و خۆپاکراگرتن، چەندە گەرنگە بۆ
جەستە، تەوبەو گەرانبەوہش بۆ لای خوا دوو ھێندە
گەرنگە بۆ ڕووح و دل. باشە چۆن کەسیك تاقەتی ھەبە
ھەموو ڕۆژی جارێك خۆی بشوا و بۆنی خۆش لەخۆی
بدات و، جلی بەرچاو بپۆشی، بەلام تاقەتی نیە ڕووحیک
کە بە ئەوہوہ مەروڤە، ڕۆژی جارێك پاک و خاوینی بکات

و، به تهویه و فرمیښکی گهړانهوه بو لای خوا بیشوات؟
 تهویه و گهړانهوهی راست و ساغ، دلی مروّف نهرم
 ده کات، قالبی سووک ده کات بو خواپه رستی و چیژی
 لی دهینی و، بهرچاوی پروون دهیت له ژياندا.
 بابیه گیان! زه حمت نه بی با باسی ته مشه ومان باسیک بی
 دهربارهی پیوستی زوو گهړانهوه بو لای خوا، که ی و
 چوّن بی؟

بابم:

دباشه کورې خوّم!

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

کاک شهریف گیان!

ته مشه و بوّت باسی گهړانهوه بو لای خوا ده کم (سبحانه
 و تعالی). بو خوّت تاگاداری من کتییکم هیه به ناوی:
 (گهړانهوه بو لای خوا) تا کوئیستا شهش (۶) جاران چاپ
 کراوه ته وه. گهړانهوه بو لای خوا، بابیه تیکی زور گرنگه و
 زوریش ههستیاره و زور به لق و پوله. جا با من ته وهت به چهند
 دهقهیه ک بو خولا سه وه بکه مه وه:

گه پانه وه بۆ لای خوا (سبحانه وتعالی) واته: گه پانه وه بۆ لای پابه ندیی به رامبهر شه ریعت و بهرنامه ی خوی پهروردگار وه، گه پانه وه بۆ لای به ندایه تیی کردن بۆ خوا. زۆر کهس واده زانن گه پانه وه بۆ لای خوا و تهویه، دهیّت حه تمه ن له گوناح و تاوانه وه یّت، بۆ فرمانبهریی و چاکه، به لام وانیه و هه موو مروڤئک پئویستی به گه پانه وه بۆ لای خوا هیه. پله ی یه که می تهویه ئه وهیه که ئینسان له کوفر و شیرک و نیفاقه وه، بیه ویت بگه پیتته وه بۆ لای خوا، ده بی له کوفر وه بۆ ئیمان، له شیرکه وه بۆ خوابه یه کگرتن (توحید)، له نیفاقه شه وه بۆ دینداریه کی ساغ و بی خه لته. پله ی دووه می گه پانه وه بۆ لای خوا، ئه وهیه که مروڤ له گوناحه وه بگه پیتته وه بۆ فرمانبهریی یانی (الرجوع من المعصية إلى الطاعة). گه پانه وهیه کی دیکه ئه وهیه که مروڤ له تاعه ت و فرمانبهریه کی که مته ره وه، بگه پیتته وه بۆ تاعه تیکی چاکتر. پیغمبه ران (عليهم الصلاة والسلام) که خوی پهروردگار زۆر باسی گه پانه وه ی کردوون، به ته نکید پیغمبه ران (عليهم الصلاة والسلام) له تاعه تیکه وه بۆ تاعه تیکی چاکتر و له به ندایه تییه کی باش که بۆ خوا ئه نجامیان داوه، بۆ به ندایه تییه کی ساغتر و توختر گه پانه وه. ئه گه رنا پیغمبه ران (عليهم الصلاة والسلام) شیرک و کوفر و نیفاق هه ر هیچ، بگره گوناحیشان نه بوو، شتیک بزانه گوناحه و

بيکمن. که واته: گه پرانه وهی پیغه مبه ران (عليهم الصلاة والسلام) ته وه بووه که له تاعه تیکه وه بگه پرینه وه بو تاعه تیکي باشت. ته گه رنا بیگومان ته وان گونا حیان نه بوون به و چه مک و واتایه ی: بزانه شتیک خوا پیی ناخو شه و بیکمن.

نجا خوی پهره ردگار له سووړه تی (الزمر) دا، که زانایان ده لاین: ته و ئایه تانه ئومید به خشتین ئایه تن له قورئاندا، ده فهرمووی:

﴿قُلْ يٰعِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ﴾ (الزمر: ۵۳)

نجا ته وانه سی ئایه تن، له دوی یه ک، هم گرنگی گه پرانه وه بو لای خوا، هم چو نیه تی و بهرنامه ی گه پرانه وه بو لای خوامان بو باس ده کمن، سه رته خوی پهره ردگار ده فهرموویت:

﴿قُلْ يٰعِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ﴾ واته: [بلای ته ی ته و به ندانه م که به رامبه ر به خویان (دژي خویان) زیده پرؤیان کردوه (واته: ته و زیده پرؤیی و سه رلیشواوییه زهره ری بو خویان هه بووه]. دواتر ده فهرمووی: ﴿لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ﴾ واته: (له به زه یی خوا نا ئومید مه بن). ﴿إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا﴾ (الزمر: ۵۳). واته: [به دلناییه وه خوا تیکر و ویکر له

گوناحه کانتان خوش دهی. (الذنوب) تهللیف و لامی تعریفی
له سهره، واته تیگرای گوناحان و (جَمِيعًا) واته: ویکرا، له یه
کاتدا له ههموو گوناحان خوش دهی. ﴿إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ﴾
واته: [یگومان تهو زور لیبوردی زور میهره بانه].
ئنجا بومان باسی چونیتهیی گه پانه وه بو لای خوا ده کات،
ده فهرمووی:

﴿وَأَنِيبُوا إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَأَسْلُمُوا لَهُ، مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ﴾ الزمر.

واته: [له ناخه وه بگه پینه وه بو لای خوا و بوی ملکه چ بن،
به ره وهی سزاتان بو بی و پشتیوانیستان لی نه کری].
مه به ست له سزا، نازاری سه ره مه رگه، یان سزای دونیایه.

﴿وَاتَّبِعُوا أَحْسَنَ مَا أُنزِلَ إِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ
يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ بَغْتَةً وَأَنْتُمْ لَا تَشْعُرُونَ﴾ الزمر.

واته: [شوین ته وهش بکه ون که باشترین شتی که له
پهروهر دگارتانه وه بوتان دابه زینراوه (که قورثانه)].

﴿مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ﴾ الزمر.

[به‌رله‌وه‌ی کتوپر سزاتان بو بی، به‌رله‌وه‌ی هستی پی بکه‌ن].

ئنجنا کورپی خوُم! خوای په‌روه‌ردگار له سووره‌تی (التحریم) دا ده‌فرموویت:

﴿يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا تُوبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَّصُوحًا﴾ التحريم: ۸.

واته: [ئه‌ی ئه‌وانه‌ی بروتان هیناوه! به گه‌رانه‌وه‌یه‌کی ساغ بو لای خوا بگه‌رینه‌وه].
(نصوح) واته ساغ و بی خه‌لته.

بو پرسپاره‌که‌شت 'ئایا مه‌رجه‌ مرؤف بگه‌ریته‌وه بو لای خوا، کاتیک هیچ تاوان و هه‌له و گوناحی نه‌بی؟'. ئه‌وه‌ش نه‌خیر، ئه‌وه‌ راست نییه، چونکه مرؤف به‌و مه‌رجه‌ ناگه‌ریته‌وه بو لای خوا، که پارێزراو بی‌ت و گوناح و تاوانی نه‌بی، به‌لکو له‌ فرمایشتدا هاتوه‌ که پیغه‌مبه‌ر ده‌فرموویت (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ):

{إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَبْسُطُ يَدَهُ بِاللَّيْلِ لِيَتُوبَ مُسِيءُ النَّهَارِ وَيَبْسُطُ يَدَهُ بِالنَّهَارِ لِيَتُوبَ مُسِيءُ اللَّيْلِ، حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ} ^(۱)

(۱) أخرجه أحمد برقم (۱۹۵۴۷)، ومسلم برقم (۲۷۵۹)، والدارقطني الصفات برقم (۱۸).

واتە: [خو (سبحانە وتعالى) بەيانىيان بالى بەزەبى رادەخات بۆ
 ھەر كەسنىك كە بە شەوى گوناحى كردىن، ھەرۈھە ئىۋاران
 خۋاى پەرۋەردگار بەزەبى خۋى بلاۋ دەكاتەۋە، بۆ كەسنىك كە
 بە رۆژى گوناحى كردىن].

يانى: خوا ئىۋاران لە گوناحى رۆژى خۆش دەيىت و،
 بەيانىيان لە گوناحى شەوى خۆش دەيىت. بەلام بە دۇنيايىيەۋە،
 ئەگەر مەرۋف بەراستىيى و بە چاكىيى بگەرپتەۋە بۆ لاي خوا
 (سبحانە وتعالى)، ئەۋە گەرپانەۋەكەي وا دەيىت كە نەيشكىنى.
 بەلام ئەگەر جارى وابوۋ گەرپايەۋە، بەلام توۋشى ھەلە و پەلە
 بوۋەۋە، ئەۋە ماناى وانىيە كە خوا لىي خۆش نايىت، بەلكو لە
 ھەدىسىكى دىكەي قودسىيدا ھاتوۋە كە خۋاى پەرۋەردگار
 دەفەر موۋى:

{لَوْلَا أَنْتُمْ تَذُنُّونَ، لَخَلَقَ اللَّهُ خَلْقًا، يُذْنِبُونَ يَغْفِرُ لَهُمْ} ^(۱)

[ئەگەر ئىۋە گوناحان نەكەن، خوا ئىۋە لادەبات و كۆمەللىكى
 دىكە دىنى، گوناحان بىكەن و داۋاى لىبوردن بىكەن و خواش
 لىيان ببورى].

(۱) أخرجه أحمد برقم (۲۳۵۶۲)، ومسلم برقم (۲۷۴۸)، والترمذي برقم (۳۵۳۹)، وقال: حسن غريب.

مه به ست لیبردها تهویه که سیفته تی لیبوردهیی که له خوا ههیه (سبحانه و تعالی) تهو سیفته دهبی کاری خوئی بکات، ئنجا کاتی تهو سیفته کار دهکات که بهنده کان گوناح بکهن و داوای لیبوردن له خوا بکهن و، خواش لییان ببووری.

تهوهی گرنگه مروّف که دهگه پیتتهوه بو لای خوای بهرز و مهزن (سبحانه و تعالی) دهبی ههول بدات به پیی توانا تهو خراپانهی کردوونی، له شوینیاندا چاکه بکات، بویه خوای میهره بان دهفرموویت:

﴿إِلَّا مَنْ تَابَ وَءَامَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ ۚ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا﴾ (۷) الفرقان.

واته: [مه گه که سینک ئیمان بینی و بگه پیتتهوه بو لای خوا و کردهوهی باش بکات، تهوانه خوا خراپه کانیان بو به چاکه دهگوریت].

یانی: که تا کو ئیستا خراپه یان کردووه له مه و دوا یارمه تییان دهدات چاکه بکهن، یان خودی خراپه کانیان بو دهگورپی به چاکه.

که واته: تهوه تهوبه حهقیقه ته که یه تی، که مروّف ته گه بهراستی بگه پیتتهوه بو لای خوا، دهبی ههول بدات ههتا ئیستا چ گوناح و تاوان و لادانیکی کردووه، بیگوریت به چاکه و

تاعهت و، شتیک بکات که جیگای ره زامه نندی خوای
 په رو درد گار بیت. تهوه نیشانهی قبولبونی تهوبه که یه تی، که
 تهوه مروفه و بگه ریته وه بو لای خوا، هه ولبدات تهوهی پیشی
 قهره بوو بکاته وه، یانی: نیشانهی قبولبونی تهوبه یه، تهوه که
 مروف بگه ریته وه بو تاعهت و بو چاکه، تنجا نه گهر وایکرد،
 واته: تهوه تهوبه یه که کردوویه تی و تهوه گهرانه ویهی قبوله.
 به لام هه رچون بی، مروف نابی هه رگیز له به زهیی خوا ناثومید
 بی، خوای په رو درد گار ده فهرمووی:

﴿إِنَّهُ لَا يَأْتِسُّ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ﴾ یوسف.

واته: [بیگومان له به زهیی خوا (له دهرووی خیری خوا)
 ناثومید نابن، جگه له که سانی که بی پروان].

چونکه که سیک تیمانی به خوا بی و خوا بناسی، ده زانی
 به زهیی خوا چند فراوانه و، هه رگیز له به زهیی خوا ناثومید
 نابی.

تهمهش پوخته یه که له قسهی تهمشه ومان بوو.

وصلی الله علی محمد وعلی اله وصحبه اجمعین،
 والحمد لله رب العالمین

تەزکییەى نەفس

شەریف: کاتێک مەرۆف تەوہە دەکات و دەستدەکات بە خواپەرستیی و پەیمان تازە دەکاتەوہ، ئەوہی پێویستییەتى تەزکییەى نەفسە. ئەگەر تەوہە و خواپەرستیی کۆشکێک بێ، تەزکییەى نەفس شوورەو قەلغانە، دەپاریزێ و ناھێلێ ڕیایی و کەرچ و کالێ دزە بکات نیوی، یان لێناگەرێ تەوہە کە ساردیی تێبکەوێ و بشکێ، ئەگەر خواپەرستیی باخێک بێ، تەزکییەى نەفس باخەوانە و باخە کە بە خاوینى ڕادەگرێ. وەك چۆن باخ بەبێ باخەوان دەبێتە دارستان و دەعبای دەچنە نیو، ڕووح و خواپەرستیش بەبێ تەزکییەى نەفس، دەبنە شوینی دەعبا و نەخۆشیی و دەردان.

بابە گیان! پێم خۆشە بۆم باسی ئەوہ بکەى،
تەزکییەى نەفس چییە و چۆن دەکری؟

بابم:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

کاک شهریف گیان!

ئەمشەو تۆزىڭ بۆت باسى تەزكىيەى نە فس دەكەم. بۆخۆت
 ئاگادارى من دوو كىتبى تاييەتم لەو بارەو نووسيون، تا ئىستا
 يەكەميان: (رېنگاي سالىح بوون بەرە و خوا چوون)، ئەوى
 دىكەشيان (گيانى ژيان)، ھەلبەتە لە مەوسووعە
 عەرەبىيەكەشما ھەر باسى تەزكىيەى نە فسم کردوو و لە
 ھەندىك كىتب و بەرھەمى دىكەشدا باسم کردوو، مەبەستم
 ئەوھىيەكە باسى تەزكىيەى نە فس باسىكى زۆر دوورو و دريژ و
 بە لق و پۆپە، بەلام ھەول دەدەم لە پىنج شەش دەقەيەكدا
 ھەندىك شتى زۆر پوخت و گوشراوت بۆ باس بكەم:

۱- مانای تەزكىيە: جارى وشەى تەزكىيە لەسەر كىشى
 (تفعیل)، (زگاہُ يَزْكِي تَزْكِيَةً)، وشەى (زكا يزكو الزرع) واتە:
 كشتوكاڵەكە پاك بوو، يان گەشەى كرد، ياخود چاك بوو،
 واتە: وشەى (زكا) سى مانای ھەن:

أ. پاك بوون.

ب. گەشە كردن.

ج. چاك بوون.

که واته: ته زکییهی نه فس یانی: ئەو که مرۆف هه‌لسی به
خۆپاککردنه‌وه له سیفه ته نزم و په‌سته‌کان و گه‌شه‌پیدانی خۆی،
گه‌شه‌پیدانی سیفه‌تی چاک له خۆیدا و خۆچاککردن و به‌ره‌و
پیش بردن.

۲- حوکی ته زکییهی نه فس: ته زکییه له‌سه‌ر هه‌موو
مرۆفێك فەرزه، چونکه خوا (سبحانه و تعالی) سه‌رفرازی دنیا و
دوا‌روژی به‌ خۆپاک و چاک کردنه‌وه به‌ستۆته‌وه، واته:
ته زکییهی نه فس، ده‌توانین به‌ کوردیی بلیین خۆپاک و
چاککردن، ئەو له زۆر شوینی قورئاندا خۆی به‌رزو مه‌زن
باسی کردووه، بۆ وینه:

﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّهَا﴾ (۹) الشمس.

واته: [به‌راستی سه‌رفرازه ئەو که‌سه‌ی نه‌فسی خۆی پاک و
چاک کردووه].

هه‌روه‌ها ده‌فه‌رمووی: ﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى﴾ (۱۴) الأعلى.

واته: [به‌راستی سه‌رفراز و به‌خته‌وهر و به‌مراد گه‌شتوویه
ئەو که‌سه‌ی خۆی پاک و چاک ده‌کات].

ئنجای خۆ پاک و چاککردن به‌کردووه، خۆی په‌روه‌ردگار
کردوویه‌تی به‌هۆکاری سه‌رفرازی و ده‌ربازبوون و سه‌ربه‌رزیی

دوینا و قیامت، به لَام خُو به پاك و چاك نیشاندان به قسه، خوا
ریگری لیگردوه، ده فهرمووی:

﴿فَلَا تُزَكُّوا أَنْفُسَكُمْ﴾ النجم: ۳۲.

واته: [به قسه خوتان پاك و چاك نیشان مهدهن].

﴿هُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اتَّقَى﴾ النجم: ۳۲.

واته: [خوا زانتره بهو که سهی که پاریزی کردوه].

که واته: له ریسی ته قواوه نه فس ته زکیه دهییت وه له
سووردهتی (شمس) یشدا خوا ده فهرمووی:

﴿وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا﴾ ۷ ﴿فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا﴾ ۸ ﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا﴾ ۹
﴿وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا﴾ ۱۰ ﴿الشمس.

واته: [سویند به نه فس و بهوهی که نه فسی دروستکردوه

(یان ریك و پیکی کردوه)، ﴿فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا﴾ ۸ ﴿[ئنجا
فیری کردوه که به گوناح و به تهقوا ناشناییت (بزانییت
پاریزکاریی چونه و هم گوناکردن چونه)].

نه فسی به شهر دهزانییت تهقواش چیه و دهزانییت تاوانیش
چییه، یاخود دهتوانییت تهقواش لهخویدا بیینیته دی و دهتوانییت
تاوانباریی لهخویدا بیینیته جی، به لَام ئهو که سهی خوئی پاك و

چاك ده كات سەرفرازە، بە پيچەوانەوەش: كەسيك كە خۆي وەبن چلك و چەپەري گوناخان دەدا، پەشييمان و بەدبەختە و رەنج بەخەسارە، ديارە بەبي هەولدان، نە تەزكییەي نە فس و نە هیچ کاریکی دی ئینسان بۆی ناکری.

۳- شتيك له ئەزموونی خۆم لەو بوارەدا: ئەگەر له ئەزموونی خۆم بۆت باس بكەم: كە كاتی خۆي له سليمانی دەمخویند له دووی ناوەندییەو چوومە سليمانی ئەوكات تەمەنم ۱۵-۱۶ سالی بوو، له (۷۶) تاكو سالی (۸۰) ی زایینی لەوی بووم. خوی پەرەردگار لوتفی له گەل کردبووم، زۆر له گەل خۆمدا خەریك دەبووم، بەو واتایەي كە هەم بە شیوەي فیکری و عیلمی بزەنم دینداری چۆنە و مسوڵمانی چۆنە؟ هەم بە شیوەي پراکتیکی (تطبیقي) یش خەریك دەبووم هەرچی زانیبام له خوا نزیکم دەخاتەو له شەو نوێژ، نوێژی سوننەت، له رۆژی سوننەت، له قورئان خویندن، له زیکرکردن، له خۆپاراستن له گوناخان، بەپی توانا، دەمکرد، بەلكو جاری وابوو رەنگە زیڤەرۆشم تیدا کردبی، بەلام گرنگ ئەوێهه خۆم ماندوو دەکرد و لەو کاتەدا ئەوێهه حالی بووبووم، دەتوانم ئەوە بلیم: ئەو پینج سالی له سليمانی خویندوومە، یەكجار بە حەرامیی و بە ئارەزووێهه تەماشای ئافرهتیکم نەکردوو، كە له تافی لاویەتیدابووم.

۴- ته نجام و بهرهمي ته زکييه نه فس:

يه کهم: تاعه تت له لا خوښه ويست دهبي و تامي ليده کهي.

دووه م: تاعه تت له لا ئاسان دهبي و فهران بهرييت لا ئاسان دهبي، به قالب سوو کي دهیکه ي، به ئاره زووه دهیکه ي، به شهوق و به تامه زرويه دهیکه ي.

سيه م: ئيمانه که ت ته ر و تازه دهبيته وه، ئيمان ت دامه زراوتر دهبي.

چاره م: خو ت کو نتر و ل ده که ي، غه ريزه کاني خو ت، نه ندامه کاني خو ت، چ نه ندامه رواله تيه کان وه که ده و داوین و چاو و زمان و ده ست و لاق و گو ي و نه وانه، چ نه ندامه دهرونييه کان وه که ع قل و دل و خيال، کو نتر و ليان ده که ي، نه وه نيه که به ريان بو بهر له لکه ي، هه رچيان پي خو ش بو، واکه ن.

پينجه م: هه روه ها له نه نجامي ته زکييه نه فسدا، رهوشتي ئينسان جوان دهبي و ده تواني ت به ئاساني ده ستی له رهوشته جوانه کاني گير بي و خو ي له خو وه خراپه کان بزار بکات، به ئاساني نه وه ده تواني ت نه گه ر نه فسه که ته زکييه بو وي و ته قواي تي داي ت و هه سته کړدن به چاو دي ري خواي په روه ردگار تي داي ت، ئينسان ئاسانه خو ي پي کو نتر و ل ده کړي و خو ي بو

ده پاريزريت له لادان و تاواني گه وره و گچکه.

شه شهم: مروّف چيژ له قورپان ده کات، تامی ليده کا له قورپان خویندن و کارليکي له گه لدا ده کا.

هه و ته م: بهرهميکي دیکه نه وه يه کاتيک ژياني پيغه مبهه ده خویني وه (عليه الصلاة وسلام) خوژگه به و هاوه لانه ده خوازی که له خزمه تي دابوون.

هه شته م: يه کي دیکه له نيشانه کاني ته زکيه بوون و پاک و چاک بووني نه فس و بهرهمه کاني نه وه يه که ټينسان زور جار خه لوه (اعتکاف) و ته نيایي پيخوش ده بي. نه وه ي نه فسه که ي ته زکيه نه بووي، دوو سي سعاتان له ژوړي بي دلې توند و سه غله ت ده بي، به لام نه گهر توژيک نه فسه که ي ته زکيه بووي، له شهو بي يان له رپوژ، پيې خو شه له خه لوه ت داييت، له خزمه ت خواي پاک و تاکدا راز و نیاز ده کات و ده پارپته وه، قورپان ده خویني، تاعه ت ده کا، نه وه نيشانه ي نه وه يه که خواي په روه ردگاري له خه لکي خو شتر ده وي، کاتيک که به ته نهايه و که سي له لا نييه، هه ست به دل سه غله تي ناکات، چونکه ده زانيت که له خزمه ت خواي په روه ردگار دايه.

نه وه ش کورته يه ک بوو له باره ي ته زکيه ي نه فسه وه. خوا ته و فيقمان بدات زياتر ناگامان له خو مان بيت و، نه فسي خو مان

پاك و چاك بكهين، ئەو دەش بزانه كە ئينسان ئەگەر نەفسە كەى
 تەزكىيە بوويىت، زۆر باكى بە مەدح و زەمى خەلك نىيە، خەلك
 چى دەلى! هيچ شتىك لەبەر ئەو ناكات داخو خەلك چ دەلى!
 نە هيچ شتىكىش واز لىدىنى لەبەر ئەو نەو ك لىي بىتە رىا،
 نە هيچ شتىكىش دەكات بو سەرنج راكىشانى خەلك، ئەسلەن
 خەلكى لەبەر امبەر خوادا بە نەبوو دادەنىت، واتە: سەرنجيان
 نادات داخو لىي رازى دەبن، يان نارازى دەبن، مەدحى دەكەن
 يان زەمى دەكەن؟! چونكە دەزانىت كە بە تەنيا خوا دەتوانىت
 بەرزى بكات يان نزمى بكات، بە ھۆى تاعەتەو مەرؤف بەرز
 دەبىتەو، بە ھۆى گوناحەو نزم دەبىتەو. بەلام رازى بوون و
 رازى نەبوونى خەلك، شتىك لە قەزىە كە ناگورپىت، ئنجا ئەگەر
 ئينسان ئەو ئيمانەى لە دلدا ھەبوو، ئەو كاتە دەربەستى ئەو
 نايت خەلك چى دەلى؟ كەسى وا ھەيە كە كلكە جەريدەيەك،
 كەسك شتىكى لەسەر دەنووسىت، سەرى دونيايەى لىي دىتەو
 يەك، بەلام ئەگەر تەو بەرپاستىي ھەست بە نزيكىي و
 دۆستايەتي بكهى لەگەل خواى پەروردگاردا، دەزانى كە
 ئەگەر خوا بەرزت بكات، بە كەس ناشكىي و ئەگەر خواش
 بتشكىنى، بە هيچ كەس بەرز نايەو.

وصلی الله على محمد وعلى آله وصحبه أجمعين
 والحمد لله رب العالمين

ئيمان، چۆن كەم دەبى و بەچى زىاد دەكات؟

شەرىف: وەك تىيگەيشتووم، ئيمان رووحى خواپەرستىيە، بەبى ئيماننىكى تۆكەم، مەرقى مەسۇلمان نە چىژ لە خواپەرستىيە وەردە گرى، نە قەت دلىشى ئاسوودە دەبى. ئيمانە مەرقىكى دىندە و بى ھەست دەكات بە مەسۇلماننىكى دىنەرم و بەبەزەبى، ئيمان تاكە سەرچاوەيە لە تەواوى گەردووندا بتوانى بە كەمترىن ماوە تەواوى كەسايەتتى كەسىك و سەروشتى كۆمەلگايەك بگۆرى.

بابە گيان! ئەمشەوى پەمەزان لە گەل ھەندى لە ھاوئە كام بەيە كەوە كۆبەوينەتەو، تازە تەپراوېحمان تەواو كرد، پىم خۆشە بۆمان باسكەى، ئيمان بەچى كەم دەكا و چۆن زىاد دەبى؟

بابم:

كاك شهريف و پۆليك له هاوډله كاني!
السلام عليكم ورحمة الله،

ئەمشەو (۲۶) ی مانگی رەمەزانی سالی (۱۴۴۱) ی
کۆچییه بەرامبەر ۱۹/۱۸ ی مانگی پینجی سالی (۲۰۲۰) ی
زاینی، دەمەوی لەو بارەوہ بوټان بدویم، چۆن پارێزگاریی لە
ئیمان و عەقیدە ی خۆیان بکەن، نەك تەنھا پارێزگاریی
لێکردنی، بەلکو چۆنیش دەتوانن ئیمانی خۆتان بەهێزتر بکەن و
خواپەرستی خۆتان چاکتر بکەن و، تەقوای خۆتان زۆرتر
بکەن، لەو بارەوہ بوټان دەدویم. یڭومان قسە کانم زۆر بە
گوشراوی و بە کورتیی دەکەم، ئەگەر نا هەر کامیک لەو
بابەتانە ی ئاماژە پێیاندا، دەبی چەندان وتار و بەلکو چەندان
کتیبی لەسەر بنووسرین، بەلام زۆر بە گوشراوی قسە کانم
دەکەم.

یڭومان دەستمایە ی ئینسان لە ژيانی دونیایدا، بریتییه لە
ئیمان، واتە: وەك چۆن کەسێك بیهوێت مامەلە یەك، بازرگانییەك
بكات، ئەگەر پارە یەكی بە دەستەوہ نہییت و سەرما یە یەكی
نہییت، ناتوانیت کەسابەت و بازرگانیی بكات، ناتوانی مامەلە
بكات و بە گیرفانی خالیی شت سەودا کردن، هەر عەبیداریی

له دوايه، كه سيك ده چيت شتيك سهودا ده كات و دهيهييته سهه
 كرپن، كه دهست ده كاته گيرفاني هيچي له نيودا نيهه ناتواني
 بيكرئ و تهريق دهيهتهوه، بههه مان شيوهش دهستمايهي دهستي
 ئينسان له ژياني دونيادا كه بتوانيته بهندايهتي بو خوا پي
 بكات، برهتييه له ئيمان، به ئەندازهي ئهوه كه ئيمانمان ههيه،
 بهندايهتييمان بو خوا پيده كرئت. به ئەندازهي ئهوهي كه ئيمانمان
 ههيه، واته: خوا دهناسين و بروامان پيههتي و برواشمان به
 ههموو ئهه شتانه ههيه كه خوا پيوستىكردوه ئيمانمان
 پيههينين، له كتييه كاني، له فريشته كاني، له پيغه مبه راني، له
 روژي دوايي و، له ههموو ئهه شتانهي كه خواي بي ويته به
 پيغه مبه ر (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ناردووني. كه واته: له دونيادا
 به بي ئيمان، ئينسان ناتواني خوا په رست بي، ناتواني مسولمان
 بي و دينداري بكات. بويه ههموو دوانده كاني خوا بو

مسولمانان به ناو و نيشاني ئيمان: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا﴾
 واته: [ئهه ئهوانهه پر و اتان هيئاوه]. مروف ئه گهر ئيماني
 نه بي، شايستهه ئهوه نيهه خوا بيدويته. بويه ئيمان ناو و
 نيشانيكه ههموو شانازيهه كي تيدايه بو ئينسان، چونكه بههوي
 ئيمانوه ئينسان شايستهه ئهوه ده بي خوا بيدويته و ئهركي
 پيسپيري و، پي بفرمووي: ئاوابكه، بو تو باشهه، ئاوامه كه،
 بو تو خرايه. ههرويهه له ههموو قورئاني مه كههيدا خواي

بهرز یه کجاریش نه یفه رموو: ﴿يَتَّيِّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا﴾ به لکو ده فهرمووی ﴿يَتَّيِّهَا النَّاسُ﴾ یان ﴿يَتَّيِّهَا الْإِنْسَنُ﴾ یان ﴿يَتَّبِعُ ءَادَمَ﴾ چونکه له وی مسولمانان کو مه ل و کو مه لگایه کیان نه بوو ناو و نیشانیکیان له سه ربی، وه ک تیمان به لکو له وی تاکتاکي مروقه کان تیمانیان هه بوو، بویه خوی تاک و پاک وه ک تینسان دواندوونی، بؤ وینه: ﴿يَتَّيِّهَا الْإِنْسَنُ مَا عَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ﴾ (۶) الانفطار، یان: ﴿يَتَّيِّهَا النَّاسُ اَعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾ (۱۱) البقرة.

به لام دوی ته وی مسولمانان قوناغی مه که بیان هه لبوارد و چوونه مه دینه، له وی کو مه لگای تیمانداران دروست بوو، ئنجا به هوی تهو تیمانه وهش، تهو کو مه له، خه لکه شایسته یی تهو دیان په یداکرد که خوا به تایبهت بیان دوینی و ئه رکیان بخاته سه رشان.

(موحه مه د ئیقبالی لاهووری) ده لی: "بابم له سه ره تای ته مه نمه وه ئاموژگارییه کی کردم، زور لیی به هره مه ند بووم گوتی: روله گیان! هه رکاتی قورئان ده خوینیت و خوا ده فهرمووی: ﴿يَتَّيِّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا﴾ تو وازانه که خوا له گه ل تویه تی و تو ددهوینی، چونکه خوا ده فهرمووی: ئه ی ئه وانه ی تیمانتان هی ناوه! توش یه کیکیته له وانه ی تیمانیان

هیناوه، که واته: تۆ پیت وانه بی خوا له گهل توی نییه، به لکو ئیستا خوا به شه خسی له گهل تویه تی، چونکه توش یه کیکیته له ئیمانداران".

ئیمان له دنیا دا وا له مروف ده کات که شایسته ی شه وه بی خوا بیدوئی و حیسابی بو بکات و نه رکي بخاته سهرشان، پاشان به هو ی ئیمانه وه مروف به ری خوی ده بی نی و بهرچاوی روشن ده بی، به هو ی ئیمانه وه ئینسان ده زانی کییه؟ له کو یوه هاتووه؟ بوچی دروستبووه؟ ده بی چی بکات و چون بکات؟ به هو ی ئیمانه وه ئینسان له لای روون ده بی: هه لال چیه، هه رام چیه، چاکه چیه، خراپه چیه، دوست کییه، دوژمن کییه؟ وهک خوی په روهر دگار ده فهرمو ی:

﴿إِنَّ الْذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ يَهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ

بِإِيمَانِهِمْ﴾ یونس: ۹.

واته: [ته وانه ی ئیمانیان هیناوه و کرده وه باشه کان ده کهن، خوا به هو ی ئیمانه که یانه وه رینمایان ده کات، بهرچاویان روشن ده کاته وه، راسته رییان ده کات].

که واته: زور گرنگه ئیمه شه ئیمانه، که شه گرنگی و بایه خیه تی، ناگامان لی بی، مروف به چی ده بی ناگای له ئیمانی خوی بیته؟ ئیمان به تاعهت و فهرمان به ری زیاده

دهکات و به گوناح و تاوان کهم دهکات. بؤ ویئنه: خوی
 پهروهردگار له قورئاندا دهفهرمووی: ﴿وَإِذَا ثَلَيْتَ عَلَيْهِمْ عَآئِنْتَهُ﴾
 زَادَتْهُمْ إِيمَنًا ﴿الأنفال: ۲.

واته: [کاتیک که ئایهته کانی ئیمه یان به سهردا خوئندرانه وه،
 ئیمان یان پئی زیاد بو].

ئهم ئایهته به لگه یه له سهر ئه وه که ئیمان زیاد دهکات و کهم
 دهکات.

که واته ئیمان به وه زیاد دهکات که تۆ زیاتر له ئایهته کانی
 خوا تیبگه ی و له گه ئیاندا کارلێک بکه ی، ههر وه که به
 پیچه وانه وه ش: ئیمان به گوناحان کهم دهکات، وه که دهیسی
 پیغه مبه ر (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) دهفهرمووی:

{ لَا يَزِيَّ الزَّانِي حِينَ يَزِيَّ وَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَلَا يَسْرِقُ حِينَ يَسْرِقُ وَهُوَ
 مُؤْمِنٌ، وَلَا يَشْرِبُ الْخَمْرَ حِينَ يَشْرِبُهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ }^(۱).

واته: (که سێ که زینا دهکات له کاتی زینا کردنه کهیدا
 ئیمانی نییه و، که سێ که دزیی دهکات له کاتی دزیه کهیدا
 ئیمانی نییه و، که سێ که شه راب ده خواته وه له کاتی شه راب
 خواردنه کهیدا ئیمانی نییه).

(۱) أخرجه عبد الرزاق: برقم (۱۳۶۸۶)، ومسلم برقم (۵۷)، وأبو داود برقم
 (۴۶۸۹)، والترمذي برقم (۲۶۲۵).

واته: ئیمانچی نییه که لهو گوناخانهی بیگی پتهوه، که واته: بههوی شهو گوناخانهوه ئیمان کهم دهکات، هر وهک بههوی تاعهتهوه ئیمان زیاد دهکات، بویه شه گهر بمانهوی همیشه ئیمان کهمان گهرم و گور بیت، بههیز و به پیز بی، دهبی بهردوام سه رگهرمی تاعهت بین، به تایهت له مانگی ره مزاندا که بهراستی همیشه له مانگی ره مزاندا، خوی پهروهر دگار به ره کهتی زور به سه ر ئومه تدا رشتووه.

له حالیکدا که شهو کافرستانهی که دهبینری، شهو دهر د و په تایه زور به سه ختی له نیواندا بلاو بوتهوه، ههلبهته ئیمه پیمان خوش نییه هیچ که سیك له مروقه کان، له بهندهکانی خوا، زیان بکات، بهلام به تهئکید شهوانه زور قهرزرداری شههلی ئیسلامن، شهو زلهیزانه، ولاتی بهریتانیا، ئیستا نا، بهلام کاتی خوی بهریتانیا: بهریتانیای مهزن (بریطانیا العظمی) یان پیگوتووه، که (هیند) بهو ههموو زه به لایحهی داگیرکراو (مستعمرة) ی بهریتانیا بووه. ئنجا شهوانه شهو سهروهت و سامانه حهرامهی وه سه ره کیان ناوه که خیر و بییری مسولمانانه و بهتالان بردوویانه، ئیستا ته ماشا ده که ی پاره کیان لهو پهتا و نه خوشیه ددهن، خوی کارزان زیاتر شهو دهردهی والیکردووه، زیاتر پرووی له شههلی کوفره، شهوانه ی که وهک درندهیهک به چاوی نیچیر ته ماشای مسولمانان ده کهن. بهلی

مسولمانانېکې وهك ئېوهش لهوې حاواونهوه و پهنادراون، ئهوهيش چاكهيه كه دهېي ئيمه چاكهې خهلك وهك خوې بېنين و خراپه كانيشيان بېنين، بهلام مهبهستم ئهوهيه ههست دهكه م لهم مانگي رهمهزانه دا، بهر كه تېكي زور پروي له ئوممته كردهوه، ئهه ئوممته بهي دهسه لاتهي پيغه مبه ر (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم) كه به هوې دوور كه وتنه وهيان له قورئان و سونه ته وه، ته بايي نيو خويان نه ماوه، برايه تبي و يه كپريزيان نه ماوه، هيژ و پيژيان نه ماوه، كه مسولمانان ده بېنين: دواكه وتوون له پروي زانستبي، له پروي ته كنولوجبي، له پروي پيشه سازبي، له پروي سياسي و ئيداري و ئابووربي و، له پروي ژياني كومه لايه تيبانه وه، ئهوه هه مووي ئه نجامي دوور كه وتنه وهيه له قورئان، كه ئهه هه موو باجانه ده دن، كاتي مسولمانان ده ستيان به ئيسلامه وه بو، له هه موو پرويه كه وه له پيشه وه بوون.

ئهم مانگه به تايبه تي ئهه چهند شهو و پورژه ي ماون، بو هه موو كه س دهر فته تكي باشه، كه ئيماني خوې به هيژ تربكات و، به پيژتر بكا، په يوه نديي خوې له گهل خوي ميهره باندا باشتري بكا و، ئينسان هر به وهنده ئيمانه ش كه هه يه تي، وازنه هيئي و هه ولېدا لتي زياد بكات، ئنجا ئايا ئيمان به چي ليي زياد دهېي؟ به گشتي ده توانين بليين: ئيمان به (عيلم و عمه ل) زياد دهېي:

یه کهم: (زانیاری) به ههر دوو کتیبی خویندراوه و بینراوی خوا، کتیبی خوینراوهی خوا (قورئانه) و، کتیبی بینراوی خواش (گهردوونه). ئینسان تا کو زیاتر به ئایه ته کانی قورئان ئاشناییت و، ههتا به دیارده و دیمه نه کانی گهردوون و بوونه وهر زانیار و شارهزا بی، ههم ده زانی خوا چی فهرمووه، به هوئی قورئانه وه، ههم ده زانی خوا چی دروست کردووه، به هوئی شارهزایی له کتیبی گهردوون و (کون) وه، (مه لای گهردهی کوئه) قسه یه کی جوانی هیه، ده لی: "عیلمی کیمیات گهر نه خویندووه، به خوا نازانی خوا چی دروست کردووه، عیلمی (طبیعة) عیلمی خودایه، (قال) و (قول) ه گشتی هه بایه". وهختی خوئی ماموستانه کانی کوردهواری ههر خهریکی (نحو و صرف) و زانیاری عهره بیی بوون، به لام نه چوون دوایی که فیروی عهره بیی بوون، زمانه که به کار بهینن بو لیئیکه یشتنی قورئان و سونه تی پیغه مبه ر (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)، بویه ماموستانی گهردهی کوئه مه بهستی یه کیکه له وانه.

که واته: عیلم و شارهزاییه که ده بیته هوئی زیادبوونی ئیمان، ئه وهیه که ههرچی زیاتر له کتیبی خوا شارهزاین، دیاره رپبازی پیغه مبه ریش (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ههر به رجهسته کردن و روونکردنه وهی لایه نی کردهیی کتیبی خوایه، پاشان له دروستکراوی خواش شارهزا بین، له گهردوون له هه موو

پوهه‌کانه‌وه، له پړووی فیزیاییه‌وه، له پړووی گه‌ردوونناسییه‌وه، له پړووی پزیشکییه‌وه، له پړووی زه‌وی ناسییه‌وه، له پړووی میټرووییه‌وه، له پړووی هم‌موو ټهو زانستانه‌وه که هه‌ن، له پړووی ده‌رونناسییه‌وه، کو‌مه‌لناسی و...هتد.

ئینسان تا‌کو زیاتر شاره‌زایی له دروست‌کراوه‌کانی خوا، زیاتر حی‌کمه‌تی خوا و زانیاری و شاره‌زایی خ‌وای بو درده‌که‌وئ. دی‌سان تا‌کو زیاتر له فره‌مایشتی خوا ټا‌گادار بی، زیاتر ده‌زانی خ‌وای په‌روه‌رد‌گار چه‌ند حه‌کی‌مانه و چه‌ند زانیانه فره‌مایشتی فره‌رم‌ووه! هه‌روه‌ها ټهو ټایین و شه‌ریعه‌ت و وه‌حیه‌ی نارد‌وویه‌تی، چ به‌ره‌که‌ت و پی‌زیکی گه‌وره‌ی تی‌دایه!

دوهم: هو‌کاری زیاد‌بو‌نی ټی‌مانه، بریتیه له کرده‌وه (عمل). ئینسان هه‌رچه‌نده زانیاری زو‌ر بی، به‌لام ټه‌گر به‌پی زانیارییه‌که‌ی به‌رپ‌وه نه‌چی و کرده‌وه‌ی پی نه‌کات، زانیارییه‌که‌ی له‌سه‌ری ده‌یته به‌لگه، له‌جیاتی ټه‌وه‌ی بو‌ی بیته به‌لگه. له راستیدا زانیاری وه‌سیله‌یه و ټامانج بریتیه له کرده‌وه، به کرده‌وه ئینسان له خوا نزی‌ک ده‌یته‌وه، به‌لام دیاره زانیاری مایه‌ی به‌رچاو پرون‌کردنه‌ویه‌تی، چونکه به‌بی زانیاری ئینسان نازانی چو‌ن هه‌نگاو بنی، به‌بی زانیاری نازانی چو‌ن خوا به‌رستی؟ تو ټه‌گر شاره‌زا نه‌بی، بو نمونه: پو‌ژوو‌گرتن ده‌بی بزانی له پړووی شاره‌زایی شه‌رعییه‌وه،

پۇژووگرتن چۇن دەبى؟ يان نوپۇز كىردن، دەبى بزانى مامەلە كىردن و كاسىبى كىردن، ھەرۋەھا ھەلسۇكەۋتە كۆمەلەيەتتە كان دەبى لە پرووى عىلمىيەۋە، لە پرووى شەرىعيەۋە بزانى چۇنە؟ ئەۋجار دەتۋانى بەشىۋەيە كى دروست مامەلە بىكەي، ئەگەرنا لە ئەسلدا زانىيارىي ۋەسىلەيە بۇ كىردەۋە.

خا بە لوتف و كەرەمى خۇي يارمەتى ھەموو لايەكتان بدات: ھەرچى زياتر زانا و بەرچاۋپروون و شارەزا بن، ھەم لە شەرىعت و بەرنامەي خۇاي پەرۋەردگاردا، ھەم لە دروستكراۋەكانى خۇاي بەخشەردا. خواش تەۋفىقتان بدات كە ئەۋەي دەيزانن بىتوانن و ھالىبۈۋنە كە لەخۇتاندە بىكەنە ھال و زانىيارىيە كەتان بىگۇرپن بۇ تۋاننن، بۇ ئەۋەي ھەرچى زياترە ئىمانە كەتان بەھىز و پىزىي و گەرم و گورپى، بە تايىبەت لەۋ ۋلاتەي كە ئىۋە لىي ھەن، ئەگەر بىت و لەزاتى خۇتاندە پارىزبەندىي (حصانة) و بەرگىيە كىي بەھىزتان نەبى، لە راستىيدا لەۋى جەۋىك ھەيە كە گوناھكردن ئاسانتەرە و كارتىكارە خراپەكان بۇ تاۋان و لادان زياترن، بەلام ئىنسان ئەگەر ئىمانىكى باشى ھەبۋو لەجىياتى ئەۋەي بىكەۋىتە ژىر كارىگەرىيە خراپەكان، بەپىچەۋانەۋە ئەۋ كارىگەرىي چاكى دەبى بۇسەر دەۋروۋبەرى خۇي. ۋەك كاك شەرىف ۋەبىرى دى،

خویندنهۋە

شەرىف: لەم سەردەمەى ئىستا، لە زۆربەى چىنەكانى كۆمەلگادا، خویندنهۋە زۆر كالى بۆتەۋە و لەلاى زۆربەى خەلكى تۆرە كۆمەلايەتتەكان و بەزمورەزمى رۆژانە جىي خویندنهۋەيان گرتۆتەۋە. ۋەك گوتراۋە: خراپتر لە سوتاندنى كىتەكان، نەخویندنهۋەيانە، زانايان دەلەين: زياتر ئەو زانىارىيانەى لە كىتەكاندا ھەن لە مېشكى مرقۇدا بۆ ماۋەى درېژ دەمىننەۋە، دونيا لەۋەى ئىستا ھەيە زياتر پېش دەكەۋى، بەلام ھىچ شتەك جىگەى خویندنهۋەى كىتەب ناگرىتەۋە، بۆ وىنە: زانىارىي خىراى سەر ئىنتەرنىت ۋەك خواردنى خىرا، زوو تىرت دەكا و زووش برسەت دەيىتەۋە و دەروا، ئەۋەى سەيرە لەم سەردەمەدا كەسانىكى زۆر رەخنە لە ھەموو شتەك دەگرن و لە ھىچى واش نازان، يان دەربارەى ھەموو شتەك قسە

دەكەن و زانىارىيە كەشيان زۆر سنووردارە، ئەمانە نيشانەى
 كەسانىڭن كە ناخويندەو، مروۇف كە خويندەو
 رپۇژانەى ھەبوو، بەردەوام سىل دەكاتەو، زۆر بە وريايىەو
 قسە دەكات، زۆر بەرپۇجى رەخنە دەگرى، چونكە ئەدەب
 و ياساكانى خويندەو و قسە كردن و گوينگرتن و
 رەخنە گرتن دەزانى.

بابە گيان! پىم خۆشە بۆم باسى گرنگى خويندەو و
 چۆنيەتتى خويندەو بەكى.

بابم:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

باشە كاك شەرىفى كورم!

ئەمشەو بۆت باسى خويندەو، گرنگى خويندەو و
 چۆنيەتتى خويندەو دەكەم. گومانى تىدا نىيە ئىمە كە خوا
 لەسەر زەوى دايىاوين، بەبى ئەوئى كە بەردەوام خەرىكى
 خۆتىگەياندن و خۆپىگەياندن بىن، ناتوانىن مامەلەيەكى راست
 و دروست لەگەل دەوروبەرمندا بەكىن، كاتىك مروۇف دەتوانى
 مامەلەيەكى راست لەگەل ژىنگەدا، لەگەل دەوروبەردا،

له گهڼ کۆمه لگادا بکات، که ټه و ژینگ هو دهوړووبه و
کۆمه لگایه باش بناسی.

هر بویه زانایانی پېشوومان (پرحمه تی خویان لیږی) وپرای
ټه و دی که له دیندا شاره زابوون، له ژینیشدا شاره زابوون. وپرای
ټه و دی که خوی په ورو دگاریان ناسیوه، ناشنا و شاره زای خه لک
و بارودوخی خه لک و که لتوور و فیکر و فرههنگ و عاده ت و
نهریت و هه لسوکه و ته کانی خه لکیش بوون.

ننجا رېنگای گرنګ بو شاره زابوون و ناشنابوونی مروّف به
دهوړووبه ری، به خه لک، به کۆمه لگا، به خیر و شه ری خه لک،
بریتیه له خویندنه وه — که به داخوه ئیستا زور کمه بووه به
تایه ت له ولاتانی مسولمان نشیندا.

تو ئیستا له (به ریتانیا) ته ماشا ده که ی، له گهڼ ټه وده که
ته کنولو جیای مه علوماتی و سوشیال میدیا، زور برهوی
ستاندووه، به لام ئیستاش له گهڼدا بی کتیب جی خوی هر
هیه، خه لک سوارۍ ته یاره، شه مهنده فەر، پاپور و به لم و،
سه یاره ده بی، یان له باخیکی گشتیدا داده نیشی، مه گه ر چوون
ده نا کتیبیکی هر پیه.

ننجا من ناموژگاریی تو به وه ده کمه همیشه هه ولېده
باشترین و نزیکترین هاوریت کتیب بی، هه روه ها به گشتی،

مرؤف دهبی کاتی خوۍ به فیرو نهدات، جگه لهو کاتانهۍ
مرؤف بیر ده کاتهوه، چونکه بهبی بیرکړندهوه، مرؤف له
خویندنه وهش به هره مه ند نابی، جگه لهو کاتانهۍ بیر ده که یه وه،
هه ولېده بخوینه وه.

جیاوازی نیوان مسولمانانیک که یسستا له پروی
دونیادارییه وه دواکه وتوون، له گه ل نامسولمانانیکدا که له پروی
دونیادارییه وه پیشکه وتوون، نه وه یه که مسولمانان که متر
ده خویننه وه، که متر شاره زان و کاتی خویان زور به فیرو دده دن.
وهک چو ن جهسته به تیرکردنی غه ریزه کان نارام ده گری. مرؤف
که برسی دهبی، به خواردن خواردنه وه نارام ده گری، یان تینووی
بی، به ئاو خواردنه وه تینوویه تی ده شکي. نه وه له پروی
جهسته ییه وه، له پروی پروو حیشه وه، خوی په روه ردگار یهک ری باز
و شیوازی بو ئیمه داناوه، بو ئوخزنی دل و دهر وون،
ده فهرمووی:

﴿أَلَا يَذْكُرُ اللَّهُ تَطْمِئِنُّ الْقُلُوبُ﴾ (۲۸) الرعد.

واته: [ناگاداربن! به یادی خوا دلان نارام ده گرن].

وهک چو ن جهسته خوراک و پیداو یستی هه یه، پروو حیش
پیداو یستی و خوراکي خوۍ هه یه که بریتیه له په یوه ندی
هه بوون له گه ل خوا دا.

مه به ستيش له يادی خوا ته نيا ته وه نييه دابنيشي (سبحان الله والحمد لله) بکهی، يادی خوا يانی: په یوه نديی له گهل خوا، به نديا به تیی بو خوا، فه رمان به ریی بو خوا، نزيکی له خواوه (سبحانه وتعالی).

نجا ته وه هم له ياد کردنه وهی زمانیی، هم له ياد کردنه وهی جهسته یی و تا عت به رجهسته دهیی، هم له ئوڅرن و ئارامیی دل و دهر و ونیدا، هم له خو پاراستن له گوناخ و قه دهغه کاندای له هم مو ته وانه دا، به رجهسته دهیی.

که واته: جهسته بهو شتانه ئوڅرن و ئارامیی بو دی، که لهو شوینه وه هاتوون که جهسته ی لی هاتووه، که بریتیه له زهوی و خاک، پروو حیش، بهو شتانه ئوڅرن و ئارامیی بو دی، که لهو سه رچاوهی که لیوهی هاتووه پیداده بن، که بریتیه له په یوه نديی هه بوون له گهل خوا دا، پروو ح شتیکی خوا ییه، خوا ده فه رمووی:

﴿وَفَفَحْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي﴾ الحجر: ۲۹.

واته: [له پروو حیکی (که دروستکراوی خو مه) فووم به به رد کردووه].

پروو ح به تایبه تی له لایهن خوا وه هاتووه و له زهوی وه په ییدا نه بووه.

شہرِ ریف گیان!

ههتا بۆت دهکری له کات و ته مهنی خۆت به هه مه ندبه و -
وهک بابت- هه ولبدنهک رپۆژ و سهعات، بگره خو لهک و
چرکه کانیشته به فیرۆنه دهی و بهردهوام سه رگه رمی تیگه یشتن
و پیگه یشتنی زیاتر به. بههوی خزمه تکردنی عه قل و هو شته وه،
پیدانی زانیاری و شارهزایی زیاتر و باشتتر، که خو یندنه وه و
موتالا رپییه ئاچووخ و سه رکپییه که ته و، خزمه تکردنی دلت به
یادی خوا وه له خوا نزیکییه وه و، دلنیاش به، به نه ندازه ی
نزیکییمان له خوا وه، له هه موو خیر و چاکه یه ک نزیکیین، له
هه موو شهر و خرا پییه کیش دوور ده بین.

ۋەسەۋەسە و گومان

شەرىف: ھەر لە گەل درووستىبىۋىنى مەرۋقەۋە، ۋەسەۋەسە و گومان ھەبىۋە و دەبى. چۆنىيەتتى كاردانەۋە بۆ ئەو گومان و ۋەسەۋەسە، گرنگە و جىيى بايەخە، جارى وايە ۋەسەۋەسەت بە دىدا دى، دەربارەى خۋاى پەرۋەردگار، يان ئەو خۋاپەرستىيەى دەيكەى قىۋول نەبى، يان گومانى خراب دەخزىتە نىۋ مىشكت، دەربارەى ژيان و ئەو شتانەى سەرقالى كردنيانى، يان زۆر كەس بەردەوام ۋەسەۋەسەيان ھەيە لە خواردن و خاۋىنىي، يان لە خزم و كەسوكارىيان بە گومان، ۋەسەۋەسە و گومان ۋەك حىكايەتى مىشى وان، تا زياتر بەدوايدا برۆى، زياتر درىژرە دەكىشى، كۆتايى نىيە، دەبى تۆ كۆتايى پىيىنى، ۋەسەۋەسە و گومان پىچەۋانەى دلىيى و يەقىنن، باشتىن دلىيى و يەقىنىش خۋاى پەرۋەردگار و كىتبە بەپىزەكەيەتى، خۆشارەزاكردن لە قورئان و زۆر يادى خواكردن، باشتىن

هۆ کارن بۆ رهواندنهوهی ههر گومان و وهسوهسهیهك.
 پرسیارم له بابم کرد:
 بابه گیان! چۆن مرووف بتوانی بۆ هه میشه له وهسوهسه و
 گومانی خراب پزگاری بی؟

بابم:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كاك شهريف گیان!

هیچ ئینسانێك له خوتخوته و خه یالی خراب كه پێی
 ناخۆش بێ پارێزراو نییه. ههر بۆیه خوا (سبحانه وتعالی) له
 سوورتهی (البقرة) دا دهفه موویتی:

﴿لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِنْ تُبَدُّوا مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ
 تُخَفُّوهُ يُحَاسِبْكُمْ بِهِ اللَّهُ فَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى
 كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ (البقرة: ۲۸۴)

واته: [هه رچی له ئاسمانه كان و زهویدا ههیه، هه مووی هی
 خوایه، ئنجا تهوهی كه له دلتاندایه ئاشکرایهکن یان په نهانی
 بکهن، خوا له سهری لپرسینه وهتان له گه لدا دهکات...].

کاتیک ته هم ټایه ته هاته خوار، وهك له (صحيح البخاری) دا
 هاتووه هاوډلان چوونه خزمه تی پیغه مبه ر (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)،
 گوتیان: نهی پیغه مبه ری خوا! تاكو ئیستا نه وهی بوټ دابه زیوه
 بوټ مان جیبه جیګراوه، به لام نه وه مان بو جیبه جی ناکړی! خوی
 به به زیوی ده فهرموویټ: هرچی خوتخوته و خه یالی خراپه،
 لیپرسینه وهی له سهره؟ پیغه مبه ر (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فهرمووی:
 ده تانه وی وهك خاوه ن کتیبه کان (جووله که و نه سرانییه کان)
 بلین: (سمعنا وعصينا) بیستمان و سهرپیچی ده کهین؟! نه وان
 واتیگه یشتبون که هر خه یال و خوتخوته یه که به دلندا دی،
 هی خراپ، ئنجا دهربارهی خوی په روه ردگار بی، دهربارهی
 پیغه مبه ر بی (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)، دهربارهی حوکیکی
 ئیسلامی بی، یان دهربارهی نیاز و مبهستیکی خراپ بی،
 که گوناچیک و تاوانیک بی، وایانزانی: هرچی به دلندا دی،
 لیپیچینه وه و سزای له سهره، ئنجا پیغه مبه ر (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
 که ناوای پی فهرمون، نه وانیش گوتیان ئیمه ملکه چین بو
 خوا، دوی نه وه خوی په روه ردگار له سووره تی (البقرة) دا
 ټایه تی (۲۸۵) ی دابه زاند که ده فهرمووی:

﴿ءَاَمَنَ الرَّسُوْلُ بِمَا اُنْزِلَ اِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِۗ وَالْمُؤْمِنُوْنَ كُلُّ ءَاَمَنَ بِاللّٰهِ
 وَمَلَائِكَتِهٖۙ وَكُتُبِهٖۙ وَرُسُلِهٖۙ لَا نَفَرَقُ بَيْنَ اَحَدٍ مِّنْ رُّسُلِهٖۙ وَقَالُوا سَمِعْنَا

وَأَطَعْنَا ﴿البقرة﴾.

واته: [پیغمبر برپای هیئا بهوهی که بوی دابه‌زینراوه له پهرورد گارییه‌وه، هه‌روه‌ها بروادارانیش به‌همان شیوه، هه‌موویان برپایان هیئا به‌خوا و فریشته‌کان و به‌کتیبه‌کانی و به‌پیغمبران، (گوتیان:)] جیاوازی ناخینه نیوان هیچ کام له پیغمبران و گوتیان: بیستمان و فه‌رمانبه‌رین].

﴿عَفْرَانِكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ﴾ (البقرة).

واته: [داوای لی‌بوردن ده‌که‌ین پهرورد گارمان و، سه‌ره‌نجام هه‌ر بۆلای تۆ ده‌گه‌رینه‌وه].

دوای ئه‌وه‌ی ئه‌و ئایه‌ته‌یان خوینده‌وه و له‌دلیاندا چه‌سپی، ئنجا خوای پهرورد گار ئایه‌تی (٢٨٦)ی سوورپه‌تی (البقرة)ی دابه‌زاند، که ده‌فه‌رموویت:

﴿لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا﴾ (البقرة).

واته: [خوای پهرورد گار هیچ که‌سیک ئه‌رکدار ناکات، مه‌گه‌ر به‌وه‌ی که له‌توانیدا هه‌یه].

مروّف له‌توانیدا نییه وه‌سه‌سه‌ی خراپی به‌دلدا نه‌یه‌ت، به‌لام له‌توانیدا هه‌یه ئه‌و وه‌سه‌سه‌ خراپه له‌دلی خۆیدا نه‌چه‌سپینئ،

کهواته: نه وهی به دلتدا دی و ده پروا، لیپرسینه وهی له سه ره نییه چونکه له تواناندا نییه^(۱).

نه وه هاوه له به پرانهی هاتنه خزمهت پیغه مبه ر (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم) به هه له تیگه یشتبوون، وایان زانیبوو هه رچی به دلتدا دی، له شتی خراپ، هه موو لیپرسینه وهی له سه ره، به لام دواتر

(۱) عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: لَمَّا نَزَلَتْ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِنْ تُبَدُّوا مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخَفُّوهُ يَحَاسِبْكُمْ بِهِ اللَّهُ فَيَغْفِرْ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) قَالَ فَاشْتَدَّ ذَلِكَ عَلَى أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَتَوْا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ثُمَّ بَرَكُوا عَلَى الرَّكْبِ، فَقَالُوا: أَيُّ رَسُولِ اللَّهِ، كُفَلْنَا مِنَ الْأَعْمَالِ مَا نَطِيقُ الصَّلَاةَ وَالصِّيَامَ وَالْجِهَادَ وَالصَّدَقَةَ، وَقَدْ أَنْزَلْتَ عَلَيْكَ هَذِهِ الْآيَةَ وَكَأَنَّا نَطِيقُهَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَرِيدُونَ أَنْ تَقُولُوا كَمَا قَالَ أَهْلُ الْكِتَابَيْنِ مِنْ قَبْلِكُمْ سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا بَلْ قُولُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ قَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ فَلَمَّا اقْتَرَأَهَا الْقَوْمُ ذَلَّتْ بِهَا أَلْسِنَتُهُمْ فَأَنْزَلَ اللَّهُ فِي إِثْرِهَا آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ فَلَمَّا فَعَلُوا ذَلِكَ نَسَخَهَا اللَّهُ تَعَالَى فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَا يَكْلَفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا قَالَ نَعَمْ رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إِصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا قَالَ نَعَمْ رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ قَالَ نَعَمْ وَاعْفُ عَنَّا وَاعْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلَانَا فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ قَالَ نَعَمْ { صحيح مسلم: (۱۲۵) .

خوای په‌روەردگار له‌و دوو ئایه‌ته‌دا پروونی کرده‌وه، که وانییه و تیشکی خسته سەر بابه‌ته‌که:

﴿لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا
اَكْتَسَبَتْ﴾ البقرة.

واته: [به‌ده‌ر له‌ توانا، خوا ته‌ کلیف ناخاته سەر هیچ که‌سیک، هەر که‌سیک کارێکی باشی ئه‌جامدا، پاداشت و خێره‌که‌ی بۆ خۆی ده‌بێ و هەر خراپه‌یه‌کیشی کرد، به‌زیانی خۆیه‌تی و یه‌خه‌ی خۆی ده‌گرێ و له‌سه‌ری سزا ده‌دری].

بۆ چاکه‌که‌ ده‌فه‌رمووی ﴿مَا كَسَبَتْ﴾ چونکه‌ چاکه‌ ئاسانتر وه‌ده‌ست دی، به‌لام بۆ خراپه‌که‌ فه‌رموویه‌تی: ﴿وَعَلَيْهَا مَا اَكْتَسَبَتْ﴾ چونکه‌ خۆزه‌حه‌مدانی ده‌وی، له‌به‌ر ئه‌وه‌ی چاکه‌ له‌گه‌ڵ زگماکی مرو‌ف‌دا گونجاوه‌، به‌لام گوناح و تاوان پیچه‌وانه‌ی فیت‌ه‌ت و زگماکی مرو‌فه‌، دوا‌یی ده‌فه‌رموویت:

﴿رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا﴾ البقرة.

واته: [په‌روەردگارمان! لی‌مان مه‌گره‌، ئه‌گه‌ر له‌بیرمان چوو، یان هه‌له‌مان کرد].

﴿رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إَصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا﴾

البقرة.

واته: [پهروورد گارمان! نهوه مان مه خه سهر شان که خستووته سهر شانی ئوممه تانی پیشت (بهووی لادان و تاوانیانه وه هندی ئهرکی زیاده ت خستوونه ته سهر، مهیخه سهر ئیمه)].

﴿...رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ...﴾ البقرة

پهروورد گارمان! شتی کمان مه خه ره سهر که له توانا ماندا نه بی، ئنجا هه موو جاریک ئه وان دهیانگوت و داویان ده کرد، خوی پهروورد گاریش دهیفرموو: به لی، [نعم]، یانی هه چهنده خوی پهرووردگار خوی ناردوویه ته خوار، به لام که ئه وان دهیانگوت: ﴿رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ﴾.

خوی به به زهی دهیفرموو: [نعم] به لی، ئینجا دوی ئه وه گوتیان: ﴿وَأَعْفُ عَنَّا وَاعْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلَانَا﴾.

واته: [چاویوشیمان لی بکه و لیمان ببوره و به زهیت پیماندا بی]، خوی میهره بان فه مووی: [نعم]، به لی.

﴿فَأَنْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ﴾ البقرة

واته: [به سهر كۆمه لى كافراندا سهرمانخه]، خوا فهرمووى: به لى.

كه واته: كورې خۆم! ههر وه سوه سبه كى خراب كه به دلّتا دى و پیت ناخوښه، له سهرت حساب نيه، بو؟ چونكه تو پیت ناخوښه، له هه ديسى راست (صحيح) پيغه مبهه (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) دا هاتوه:

{ إِذَا سَرَّتْكَ حَسَنَتُكَ ، وَسَاءَتْكَ سَيِّئَتُكَ ؛ فَأَنْتَ مُؤْمِنٌ }^(۱)

واته: [ته گهر به چا كهت دلخوښ بووى و به خراپهت دلگران بووى، ته وه تو ئيماندارى].

گوناهي ك ده كهى، كه ليمه كى هه لته به سهر زاردا دى، نه زهرى ك ده كهى، خراپه يه كه به دلّتا دى، پیت ناخوښه، پینا خوښ بوونى خراپه و پى خوښ بوونى تا عهت و چا كه، نيشانهى ئيمانه.

(۱) أخرجه أحمد برقم (۲۲۲۲۰)، وابن حبان برقم (۱۷۶)، والطبرانى برقم (۷۵۴۰)، قال الهيثمى (۸۶/۱): رواه الطبرانى فى الكبير، وفى الأوسط، ورجاله رجال الصحيح، إلا أن فيه يحيى بن أبى كثير، وهو مدلس، وإن كان من رجال الصحيح. والحاكم برقم (۳۳) وقال: صحيح متصل على شرط الشيخين. ووافقه الذهبي. والبيهقى فى شعب الإيمان برقم (۵۷۴۶). وأخرجه أيضاً: الطبرانى فى الشاميين برقم (۲۳۳)، قال المناوى (۳۷۴/۱) قال العراقى فى أماليه: حديث صحيح.

ئنجا له مهوسوعه‌ی: (ئیمان و ئیلحاد) دا، دهوری دوازده (۱۲) ریوایه‌تم هینان، سه‌بارته بهو که‌سانه‌ی که گوومان و دوودلییان بو دروست ده‌بی، له‌بارهی خوای بالاده‌سته‌وه، یان له‌بارهی پیغه‌مبه‌ر (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)، یان له‌بارهی هر شتی‌که‌وه.

له (صحيح البخاري) دا هاتوو: [رَوَّيْتُكَ هَندِيَّ لَه هَاوَه‌لَان چوونه خزمه‌ت پیغه‌مبه‌ر (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) گوتیان: ئە‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا! شتی وامان به دلدا دی پیمان خو‌شه له‌هوت ته‌به‌قه‌ی ئاسمان بکه‌وینه خواری، ئە‌وه‌مان به دلدا نه‌یه‌ت! پیغه‌مبه‌ر (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فهرمووی: سوپاس و ستایش بو ئە‌و خوایه‌ی که فی‌لی شه‌یتانی گیراوه‌ته‌وه بو وه‌سوده‌سه، ئە‌وه شه‌یتان ده‌یه‌وی دل‌تان ناخو‌ش بکات].

پیم خو‌شه له‌و مه‌وسوعه‌ی (ئیمان و ئیلحاد) دا ته‌مه‌شایان بکه‌ی، دوازده (۱۲) ریوایه‌تم هینان، قسه‌شم له‌سه‌ر کردوون. جا پیغه‌مبه‌رمان (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) چهند ته‌وجیه‌یکی دانی، یه‌کی‌کیان ئە‌گه‌ر شتی‌کی واتان به‌دلدا هات، بلین: (أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ)^(۱). له‌ریوایه‌تی‌کی دیکه‌دا هاتوو

(۱) گیرانه‌وه‌که به‌م شی‌وه‌یه هاتوو:

{ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ أَحَدَنَا يَجِدُ فِي نَفْسِهِ يَعْزُضُ بِالشَّيْءِ لِأَنَّهُ يَكُونُ حَمَمَةً أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ أَنْ

ده فەرموویت: بَلَّيْن: (لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ). له ریوایه تیکی دیکه دا هاتوو ده فەرمووی ته گهر شتیکی واتان به دلدا هات، وازی لی بیئن و به دواي مه کهون، چونکه ته وه وه سه سه یه، خه یالیکی خراپه که به دلت دادی، هیچ نییه بهس شهیتان دهیه وی دلت نارحهت بکات. هیچ مَرُوْفِيْكَ ناتواتی خوئی والیبکات که هیچ خه یال و فیکره یه کی خراپی به دلدا نه یهت، ته وه تا هاوه لان خوا لییان رازیبی لی خالی نه بوون، خواي پهره رد گاریش سووه رتی (الناس) و (الفلق) و (الأخلاق) ی بو ته وه دابه زاندوون، که ته و سی سووره ته پیغه مبه ر (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) به یانیان و ئیواران به تاییه تی و، کاتیك ده چوه سه ر جیگا ته و سی سووره ته ی خویندوون، له ناو هه ردوو دهستی موباره کیدا، دواي هه ردوو دهستی به خویدا هیان. (دایکه عائیشه) ده لی: پیغه مبه ری خوا له نه خوشی سه ره مه رگیشدا نه یه ده توانی دهست به خویدا بهینی، سووره ته کانی له نیو دهستی خوئی ده خویند و منیش دهستیم ده گرت و به له شیمدا ده هینا، چونکه دهستی خوئی به ره که تی زیاتره، مروف دواي ئیواران و له دواي نویژی به یانی، هه ریه که له سووره تی (الأخلاق) و (الفلق) و (الناس) هه روه ها که ده چیه سه ر جیگا، ته وه بوئی

يَتَكَلَّمُ بِهِ فَقَالَ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي رَدَّ كَيْدَهُ إِلَى الْوَسْوَةِ { أخرجه أحمد برقم (۲۰۹۷)، وأبو داود برقم (۵۱۱۲). وأخرجه

أيضاً: النسائي في الكبرى برقم (۱۰۵۰۳)، وابن حبان برقم (۱۴۷)

دهبېته قه لغان، دهپاريزيت و دهیخاته ژير قه لغان له بهرامبه ر
 وهسوهسه و خوتخوتهی شهیتان. ههروهها هه ر کاتیکیش
 خه یالیکي به دلدا هات، که پئی ناخوش بوو بلئی: (أعوذ بالله
 من الشيطان الرجيم) خواجه! په نات پیده گرم له شهیتان، یان بلیت
 (لا إله إلا الله)، یان وازی لیبینی و بیری لی نه کاته وه.

ننجا ته گهر هه ر پرسیاریکی دیکه شت، ههیه له و باره وه پیم
 بلئی، با بوئی روونکه مه وه.

شهریف: دهستت خوش بی یاخوا بابه گیان!

یه ک پرسیاری دیکه دهر باره ی وهسوهسه و گومان، زورجار
 شهیتان به وه یه کیك ته زیهت دهدات، که هه له کانی بیر
 دینیتته وه!

بابم:

ننجا گویت لیبی کوری من! پیغمبه ران (عليهم الصلاة
 والسلام) خوا پاراستوونی، ههروهها له پیش پیغمبه رایه تیش هه ر
 پاراستوونی، له شتیک که پئی ناشرین بن. وهک له سپره ی (ابن
 هیشام) دا هاتووه، پیغمبه ر (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فهرموویه تی:
 (له سه رده می پیش پیغمبه رایه تییدا هیچ کاتیک وهسوهسه و
 خوتخوتهی خراپم به دلدا نه هاتووه، دوو جار نه بی مه رم)

دهله و پراندا، شه ویک له پشته مه ککه به ره فیقیم گوت:
ئاگات له مه ره کانم بی، تا کو من ده چمه شایی فلان پیاو یان
فلان ئافره ته، چووم ته مه شام کرد و خهوم لیکهوت، به یانی به
تیشکی تاو خه بهرم بووه، یه کسه ره خهوم پیدا که وتبوو.

جاری دووه میش وامکرد دیسان خهوم پیدا که وته وه، هه ره تهو
دوو جارهش بوو که نییه تی خراپه مه به دلدا هاتوه). نییه تی
خراپه که ش ته وه بووه که ته مه شای شایی بکات^۱.

به لام هاوه لان پیش مسولمان بوون قه تلایان کردووه، زینایان
کردووه، دزیان کردووه، شه رایان خواردووه وته وه، جو ره ها تاوانیان
کردووه. هه تا (عه مری کوپی عاس) که ده چیت تا کو بیته
مسولمان پیغه مبه ره (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) دهستی بو دریش
ده کات، عه مر دهستی ده کیشتیه وه! پیغه مبه ره (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ): فه رموی چیه عه مر بو دهست ده کیشتیه وه؟ عه مر
ده لی تهی پیغه مبه ری خوا مه رجم هیه! پیغه مبه رمان
ده فه رمویت: مه رجت چیه؟ عه مر ده لی: تهی پیغه مبه ری
خوا! من زور درایه تی تو و ئسلامم کردووه، مه رجم ته وه یه خوا
له هه موو گونا حیکم خوشبی، پیغه مبه ریش (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)

(۱) بیگومان شایی و سه ماو هه لپه رینی تهوساکه "پوژگاری نه فامی"
ره شه به لک و تیکه ل پیکه لی ژن و پیاوان بووه، وه که هه موو سه رده مه
نه فامیه کانی دیکه!

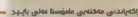
دهفهرمووئیت: دهستت یینه عهمر، ئه ی نازانی: (الإسلام یهدم ما كان قبله، والهجرة تجب ما كان قبلها)^(۱) واته: [ئیسلام پیش خوی دهسپیتته وه و کوچکردنیش پیش خوی دهسپیتته وه؟].

ئنجا که تهوبهت کرد و بهراستی بو لای خوی پهروهردگار گهپرایه وه، خوی میهره بان پاکت دهکاته وه و پیویست ناکات و ئه و خوتخوته و خهیا لانه به دلی خوتدا مه هینه، چونکه خوی پهروهردگار ئیمه ی وا خولقاندوه، که هم گوناح کردنمان له توانادا ههیه، هم چاکه کردنیش. ئیدی که مروف بریاریدا واز له گوناح و تاوان و ههله و کهمووکورتیی بهینی و بگهپیتته وه سهر رپنگای شه ریعت، تازه با یینه گهپری شهیتان میشکی بکوئی و دلی کرمی بکات و، گه رای وه سه وه سه له دلیدا دابنی!

ئه مه ش دهرسی ئه مشه ومان بوو.

والسلام علیکم ورحمة الله

(۱) أخرجه الطبراني كما في مجمع الزوائد (۳۵۱/۹). وأخرجه أيضاً: أحمد برقم (۱۷۸۴۶) قال الهيثمي (۳۵۱/۹): رجالهما ثقات. والبيهقي (۱۲۳/۹)، رقم (۱۸۰۶۹).

ئىرادە

شەرىف: باسى ھەقىقەتى ئەم ژيانەمان كرد، مەرۇف بوچى دەژى و بوچى بژى؟ دوايى دەربارەي گەپرانەوہ بو لای خوا و تەزكییە كردنى نەفس، ئەمجارە باس لە (ئىرادە) دەكەین، چونكە بەبى ئىرادە و جەلەوى خوكردن، مەرۇف ھیچی پیناكرى، ھەموو كارەكانى لە نیوہى رینگادا بەجیدیللى، يانی: مەرۇف زۆر جار شتىك دەزانى، بەلام نایتوانى، ئىرادە و توانای بەسەر خویدا ناشكى، نەفسى وەك درندەيەك وایە نایەتە ژیر رکیفیەوہ، وەك چۆن ئاشنابوون بەخۆت گرنگترین كارە بىكەى، جەلەوكردى نەفس و برپارەدەستبوون لەگەل خۆت و ئىرادەھەبوون سەرەتايیتىن كارە بىكەى، ئەگەر بتەھوى دارىك لەسەر بەرد دابىنى.

بابە گیان! چۆن كەسێك بتوانى جەلەوى نەفسى خۆى بكات و عەقل و دل و ھەستەكانى بەینىتە ژیر ئىرادەى خۆیەوہ؟

بابم:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

كاك شهرف گيان!

دياره خواى پهروهر دگار دوو هيڙى داوڼ به مروښ: هيڙيكيان
كه عه ځله دهر كى شتى پي ده كات، شتى پي كه شف ده كات و
پي ده زانې. هيڙه كهى ديكه ش هيڙى دلّه، كه بريارى پي
ده دات، جارى وايه ئينسان شتيك ده زانې، به لام نايوانې. جارى
وايه له شتيك حالې ده يټ، به لام تييدا نه بوته حال، بويه زور
جار ده ليم: ده بې ئينسان هه ولېدات حالې بونه كهى له خويدا بكاته
حال، زانينه كهى بگورې بو توانين، وهك چون شاه زايه،
كاراش يټ، ئنجا نه وانه ش رپرهيڼ، به لام دواى نه وهى كه
هيديايت باش له دلي ئينساندا ده چه سپي واي ليدي ههر چى
بيزانې، بيتوانې، واي ليدي هه موو نهو شتانهى ده زانې باشن،
نه نجاميان بدات و نهو شتانهى كه ده زانې خراپن، خويان لي
به دوور بگرې، ئا نه وشه پي ده گوتري: حاله تى گه يشتن به
يه قين، به دلنيايي، كه ئينسان عيلمه كهى يه كسهر ده بې به
عه مهل، زانينه كهى يه كسهر بگورې بو توانين، ئيستا تو

ته ماشا بکه! بابیه کی جگه ره کیش ده زانی جگه ره خراپه و زیانبه خشه و زهره ری مالی و جه سته یی و دهروونی و کومه لایه تی و ئابووری هه یه، به لام بوچی دهستی پی لیه لئا گیر؟ له راستیدا ئه وه زانیاریه که ی هه زانیاریه کی پرووته، هه له می شکیدایه، به لام ته حویل نه بووه بو دل و دهروونی. ههروه ها هی وا هه یه ده زانی فلان عیبادته، یاخود نوژی سونه ت، یان شه نوژی، یان نوژی دیکه، یان قورئان خویندن، یا زیکر کردن، یان په رستشی دیکه ده زانی خیری هه یه، به لام بوی ناکری! ئنجا ده بی ئینسان زیاتر مه شق به خوی بکات و، خوی راینی، ده بی خوی راینی که هه شتی بزانن بیتوانن و نه نجامی بدات، هیچ شتی به بی خوراهینان و مه شق به خو کردن و کار له سه رخو کردن، بو ئینسان دهسته بهر نابن.

پیغه مبه ر (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ده فهرمووی:

{إِنَّمَا الْعِلْمُ بِالتَّعَلُّمِ وَإِنَّمَا الْحِلْمُ بِالتَّحَلُّمِ}.^(۱)

واته: [زانیاری به فیروونه و، هییدی و مه ندی به خوراهینانه].

(۱) أخرجه الطبراني في الأوسط برقم (۲۶۶۳)، قال الهيثمي (۱/۲۸۹): فيه محمد بن الحسن بن أبي يزيد وهو كذاب. والخطيب (۵/۲۰۱)، وابن عساكر (۹۷/۱۸).

ههروهك پيغمبهر (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) له فهرمايشتيكدا
فهرموويه تي:

{وَمَنْ يَسْتَغْفِرْ لِعَفْوِ اللّٰهِ، وَمَنْ يَسْتَغْنِ يَغْنِهِ اللّٰهُ، وَمَنْ يَتَصَبَّرْ
يَصْبِرْهُ اللّٰهُ}. (۱)

واته: [ههركهسي خوی لهسهه عيفهت (واته پاکی یاخود
عيفهت پیچهوانه ی نهوسنی و پیچهوانه ی ئارهزوو بو شتی
گوناح و خراپ چونه) پاکی رایینی، خوا عيفهتی
پیده به خشی، و، ههركهسي خوی لهسهه بینایزی رایینی، خوا
بینایزی پیده به خشی، و، ههركهسي خوی لهسهه خوراگری
رایینی، خوا خوراگری پیده به خشی].

یانی دهبی کار لهسهه خوتبکه ی، بهبی کار لهسهه
خۆکردن، کهس له زگی دایکی خۆیدا چاک نهبووه، کهسیش
خراپ نهبووه، جاری دیکهش ههه باسکردووه، خوی
پهروهردگار دهههرووی:

﴿وَاللّٰهُ أَخْرَجَكُمْ مِنْ بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ لَا تَعْلَمُونَ شَيْئًا وَجَعَلَ لَكُمُ
السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْعِدَةَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ﴾ النحل.

واته: [خوا له زگی دایکتان دههیهناون هیچ شتیکتان نه
دهزانی؛ نه خیر نه شهه، بهلام بیستن و چاوهکان و عهقهکانی

(۱) أخرجه البخاري برقم (۱۴۰۰)، ومسلم برقم (۱۰۵۳).

پېدان، بەلكو سوپاسگوزارىن].

سوپاسگوزارىي بۆ خوا، ئەوھىيە كە تۆ ئەو نىعمەتانەي خوا
 پىت دەدات، لە رەزامەندىي خوادا بە كارىيانىيىنى. ئىنجا ئەوھش
 بزانه! وەك چۆن جەستە (بدن)ى ئىنسان بە مەشقکردن و
 راھىيان بەھىزدەبىت، ئەوانەي كاراتە دەكەن، ئەوانەي كۆنگفۆ
 دەكەن، ئەوانەي جومناستىك دەكەن، ئەوانەي تۆپىنە دەكەن يان
 جۆرە وەرزشى دىكە دەكەن، ئەوانەي كارو كاسىبىي دىكە
 دەكەن، جەستەيان رادى و بەھىزدەبى، بۆ ويىنە: بەبىرم دىت ئەو
 كاتەي لە تەمەنى تۆدا و گچكەترىش بووم، كىسە چىمەنتۆم
 ھەلدەھىنا و فرىم دەدا، تەنەكەي پر لە چىمەنتۆم دەدايە وەستا!
 يانى مەبەستم ئەوھىيە ئەو جەستەيە وەك چۆن ئىنسان لە پرووى
 جەستەيىيە، ئەگەر كار لەسەر خۆي بكات ماسوولكەكانى
 بەھىزدەبن و، جومگەكانى بەھىزدەبن و پىستى چىر و قايم
 دەبى، ھەروەھا چاوت كە زياتر كارى پى بكەي و تەماشاي
 شويىنى دوور بكەي، چاوت مەشق پى بكەي، چاوت بەھىز
 دەبى، گويت زياتر كارى پىبكەي و رايىھىيىنى، بەھىزتر دەبى،
 بەعزە كەسك گوئي بەھىزترە، ھەروەھا شت لەبەر كردن و شت لە
 مېشكى خۆداھىشتنەو بەھوى (حافظتە و ذاكرتە)و، ھەمووى
 راھىيانە، وەك چۆن ئەندامەكانمان وان، ئەندامە جەستەيىيەكان،
 بەھەمان شىو ھىزە پەنھانەكانىش وان، ئىرادەش بەمەشق و

پراهینان به هیژ دهیّت، یانی: ته گهر خۆت له سه‌ر تاعه‌ت پراهینا،
 فه‌رمانبه‌ری (مطیع) ده‌بی، که خۆت له سه‌ر چاکه پراهینا،
 چاکه کارده‌بی، خۆت له سه‌ر په‌وشت به‌رزیی پراینی، په‌وشت
 به‌رز ده‌بی. وه‌ک هه‌ دیسه‌ که ده‌فه‌رمووی: ته گهر خۆت له سه‌ر
 وازه‌ینان له گوناح و شتی سووکه‌له پراهینا، به‌و شیوه‌یه‌ت لی
 دی و ئیراده‌ت به‌هیژ ده‌بی، له‌ناخه‌وه‌ رووچه‌ که‌ت به‌قووه‌ت ده‌بی،
 له‌ ته‌نجامی ته‌و پراهینان و مه‌شق‌کردنانه‌دا، ته‌ گهرنا هیچ که‌س
 هه‌ر له‌په‌یوه‌ چاک نه‌بووه‌ و هیچ که‌سیش له‌په‌یوه‌ خراب نییه‌،
 هه‌لبه‌ته‌ ئینسان له‌ بنه‌په‌تدا، به‌باری خیر و چاکه‌دایه‌، وه‌ک
 پیغه‌مبه‌ر (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ده‌فه‌رمووی:

{كُلُّ مَوْلُودٍ يُوَلَّدُ عَلَى الْفِطْرَةِ، فَأَبَوَاهُ يَهُودَانِهِ، أَوْ يَنْصَرَانِهِ، أَوْ
 يَمَجَّسَانِهِ، كَمَثَلِ الْبَهِيمَةِ تُنْتَجِ الْبَهِيمَةُ بِبَهِيمَةٍ جَمْعَاءَ، هَلْ تَرَى فِيهَا
 جَدْعَاءَ؟} (۱).

واته: [(هه‌موو که‌سیک) هه‌موو مندالیک له سه‌ر زگماک (واته
 له سه‌ر زگماکی خواناسیی و خواپه‌رستی) له دایک ده‌بی،
 دوایی باب و دایکی ده‌یکه‌نه جووله‌که و ده‌یکه‌نه نه‌سپانیی و
 ده‌یکه‌نه مه‌جووسی].

وه‌ک چۆن به‌چکه‌ی ئاژه‌ل که له دایک ده‌بی تیژ و ته‌واوه‌،
 ئایا هیچ ده‌یینی لووتی برابی یان گوئی؟ واته: هیچ

(۱) أخرجه البخاري برقم: (۱۳۱۹).

نوقوستانىيە كى تېدا دەينى؟ نه خېر، به لّام دوايى مروّقه كان دهستكارىي ده كهن، كه واته: مروّف له ته سلّدا به بارى خېردايه به لّام ژينگه و دهوړو به رى تېكى ددهن، به لّام ته گهر ئينسان بيه وى ده بى مه شق به خوى بكات و، خوى رايىنى و، كار له سر خوى بكات، خوى بهو شيويه لى ده كات كه خواپه سنده، ته دى بوچى خواى په روږدگار دايانوه له روژيكد پينج جار نوژ بكهين؟!

جاريك كابرايه ك تازه فيرى نوژر ده بوو ده يگوت: "ماموستا! نوژر ه كانم هه موويان بو ناكړين له كاتى خويدا! گوتم: ته يى چى ده كهى؟ گوتى: كه ده چمه وه شه وى، ههر پينجيان به يه كه وه ده كه م! منيش گوتم: جا ثايا تو ده توانى خواردنى سى روژان به يه ك روژر بخوى؟ گوتى: نه وه لّلا. گوتم: خواى په روږدگار يش ته وهى كه داناه، دياره له روژيكد پينج جار رووح و جهسته و عه قل و هو شى تو، پيوستى به وه يه پينج جارن بچيه خزمهت خوا، نه ك يه ك جار بچى له جياتى ههر پينجان! هه روږد چوّن جهسته پيوستى به وه هيه شه و روژى دوو جارن خواردن بخوى يان هه موو روژى ژه ميكي بكهى، ناكړى بلى: هه فته يه ك جارى خواردن ده خوّم! به هه مان شيوه ته و تاعه تانه ي خوا دايانوه:

﴿إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَّوْقُوتًا﴾ ﴿۱۰۲﴾ النساء.

هه لېته ئيمه پيويستيمان پي ههيه، بو تهوهي ناخ و روو و
جهوهه رمان تير و سه لامهت بي، پيويستيمان بهوهيه روژي پينج
جار بچينه خزمهت خوا بهلايه ني كه موه ته گهر هه روژ
فه رزه كانيش بكهين، به لام دياره سالي مانگيك پيويستيمان به
روژوو ههيه، روژوو كهش پويسته به سه ريه كهوه (متواصل)
ييت. يه ك مانگ، هه لېته روژوو سونه ته كانيش هه ر هه ن".

ئنجاه كه گوتم: كوري خوم! تيراده به كاري چاك و
خوله سه راهينان به هيژ دهبي، به تايه تي روژوو گرتن، بو
زانيا ريت! روژوو تيرادهي ئينسان زور به هيژ دهكات، هه مو
تاعه ته كانيش ئينسان به هيژ دهكن، رووحي به قوهت دهكن و،
واي لي دهكن بتواني خاوهني برياري خوي ييت، هه روهها
ناشبي كه برياريك دهدي، دواي بوت جيبه جي ناكري له خوت
نه كهويه شك و گومان چونكه شهيتان هه ميشه له گهل ئينسان
خهريكه، نه كهوتن گرنگه به لام كهوتن و هه لسانه وه گرنگتره،
هيچ كه سيك نيه ره تل نه بات و نه كهوي به لام گرنگ تهويه
هه لسيته وه.

ته مهش قسهي ته مشه ومان بوو.

والسلام عليكم ورحمة الله

كات و تەمەن

شەرىف: گرفتیکى زۆر گەورەى ئەم سەردەمە دەست بەتالىي و قەدر نەزانىنى كات و دەرفەتى تەمەنە، ئەو دەست بەتالىيە، مەرۇف تووشى چەندان نەخۇشىي دەروونىي و جەستەيى دەكات. ئىمامى غەززالى (پەرحمەتى خاى لىبى) گوتوويەتى: "مرۇف ئەگەر دەستى بەتال بوو، وەك ئاشىكى بەتال وايە، كە هيچى تىدانه بوو خوى دەھارې و خوى دەشكىنى". زۆرىك لە دەرووناسە كانىش دەلین: ھەرچۆنىك بى خوت سەرقال بکە و، مەھىللە كاتت ھەبى بىرېكەيەو، دلت خۆشە يان نا؟ چونكە ئەو كاتە بەتالەيە دلت ناخوش دەكات، بەلام ئەوہى بو ئىمە گرنگە تەنیا پەردنەوہى كاتە كان نيە و، پاكردن نيە لە بەتالىي، بەلكو چۆنيەتى پەردنەوہى كاتە بە باشتىنى شتە كان.

بابه گیان! پیّم خوشه بۆم باس بکهی گرنگیی کات
چییه و، باشتین شت که سیّک له کاته کانیدا بیکات چییه؟

بایم:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله وصلى الله تعالى وسلم وبارك على رسول الله
محمد وآله وصحبه وسلم.

کاک شەریف گیان!

ئەمشەو بۆت باسی گرنگیی کات دەکەم لە ژيانى مروّفى
مسولماندا:

خوای پەروردگار سویند دەخوا بە پرۆژگار و زەمان و
دەفەر مووی:

﴿وَالْعَصْرِ ۝۱﴾ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ ﴿۲﴾ إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ وَتَوَّصُوا بِالحَقِّ وَتَوَّصُوا بِالصَّبْرِ ﴿۳﴾ العصر.

مانای سوورپه تی (العصر) ئاوايه: [به ناوی خواى به به زه یی به خشنده. سویند به عصر (زه مان و پوژگار) مروڤ له زیانباریدایه. بیجگه له وانه ی پروایان هیئاوه (به هموو ته وشتانه ی پیویسته پروایان پیبهنری) و کرده وه باشه کان ته نجام ددهن و، یه کدی راده سپړن به حق و، یه کدی راده سپړن به خوړاگریی].

که واته: زه مان و پوژگار نه و نه گرنه خوا به خشنده سویندی پی خواردوه، ههروه ها خوا له سوورپه تی (الحجر) دا سویند به ته مهنی پیغه مبه ر ده خوا (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ده فهرمووی:

﴿لَعَمْرُكَ إِنَّهُمْ لَفِي سَكْرَتِهِمْ يَعْمَهُونَ﴾ (الحجر).

واته: [سویند به ته مهنی تو، نه وان له بیهوښی خویندا سه راسیمه و سه رگه ردان بوون].

واته: گه لی لووت (عليه الصلاة والسلام)، ئینسانی ئیماندار ده بی ته ماشای ژیا نی خو ی بکات، نه و نه د سالا نه ی که بو ی دانراون، که نازان ی کو تاییه که ی که یه، ده سمایه و سه رمایه ی بوونی نه ون. وه چو ن که سیك که بازرگانی و سه ودا و مامه له یه که ده کات، نه و پاریه که به ده ستمیه وه یه تی ده ستمیه یه تی، به بی نه و ده ستمیه یه هیچی بو نا کری،

مروښ به بې ته مهن، هيچې بؤ ناکړې. ته مهن ده گونجې عومري پې بگوتري، نه گهر بؤ مروښ به کاربهنري، يان بؤشتيکي دياربيکراو، نه گهر به پرهایی به کاربهنري، وهقتي بؤ به کاردهيندري، يان کات (زمن) ياخود (عصري بؤ به کاربهنري، نه گهر به پرهایی بگوتري، به لام نه گهر بگوتري: بؤ نمونه: ته مهنی ټو چيايه، ته مهنی گهر دوون، يان ته مهنی مروښ، ته مهنی فلان نازده، ته مهنی ټو وندنه سالهيه، ټو و وشي ته مهن (عمر) به کاردهيندري، دنا له گهل (عمر) و (وقت) و (زمن) هريهک واتايان هديه.

ننجا فهرمايشتيکي پيغمبر هديه (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) له وباروه، دده فهرموئ: { لَا تَزُولُ قَدَمًا عَبْدٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يُسْأَلَ عَنْ عَمَلِهِ فِيمَا أَفْنَاهُ }^(۱) واته: [دو پي هيچ به نديهک له پوړي دواييدا به ملاولادا ناچن، تاكو پرسياړي ليده کړي: ته مهنی له چيدا به پيکر دووه؟].

ټينساني مسولمان د بې زور به خه می ته مهنی خوښه و بې، چونکه ده زانې به بې ټو کات و وهخته، هيچ شتيکي بؤ ناکړي و له سهرمایه و دهستمايه بوونيه تي. بويه خوا (سبحانه وتعالی) له سوورپه تي (المؤمنون) دا دووه مين سيفه ت که

(۱) أخرجه الترمذي برقم (۲۴۱۷) وقال: حسن صحيح، وأبو يعلى برقم (۷۴۳۴)، وأبو نعيم في الحلية (۲۳۲/۱۰).

ئيماندارانى پىي پىناسە دەكات، ئەوھىيە كە كاتيان بە شتى
پوچ بەرپى ناكەن، دەفەر مووى:

﴿قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ ۝ ۱﴾ الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ ﴿۲﴾ وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ ﴿۳﴾ الْمُؤْمِنُونَ.

واتە: [بەراستىي بىر واداران سەرفرازن، ئەوانەي كە لە
نوێژەكانياندا بو خوا ملكەچن و ئەوانەي كە پشت لە قسە و
رەفتارى پوچ دەكەن (لغو: ھەر شتێكە كە سوودیكى نەبى
بو ئىنسان چ قسە بى چ كەردەوھ بى)].

لە سوورەتى (الفاطر)دا رستەيەكى موبارەك ھەيە لە قورئان
زۆر جىي سەرنجە كە خوى پەروردگار لەوھلامى ئەوانەدا كە
تووشى دۆزەخ بوون دەفەر مووى:

﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ نَارُ جَهَنَّمَ لَا يُقْضَىٰ عَلَيْهِمْ فِيمَوتُوا وَلَا يُخَفَّفُ
عَنْهُمْ مِنْ عَذَابِهَا كَذَلِكَ نَجْزِي كُلَّ كَافِرٍ ﴿۳۱﴾﴾ فاطر.

يانى: [ئەوانەي بىپروان لە ئاگرى دۆزەخدان كۆتاييان پىي
ناھىترى بمرن و سزا لە سەريان سووك ناكري، ھەر ئاواش سزاي
ھەر سپلەيەك دەدەين].

﴿وَهُمْ يَصْطَرِحُونَ فِيهَا رَبَّنَا أَخْرِجْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ﴾ فاطر: ۳۷.

واته: [ئهوان له ویدا هاوارو پۆرپۆ ده کهن: په روهرد گارمان! دهرمان بینه کردهوی چاک بکهین، جیا له وهی که کاتی خوی کردهومانه له دونیادا].

خواش ئاوا وهلامیان ده داته وهو ده فهرمووی:

﴿أَوَلَمْ نَعْمَرْكُمْ مَّا تَذَكَّرُ فِيهِ مَن تَذَكَّرُ وَجَاءَكُمُ النَّذِيرُ فَذُوقُوا فَمَا لِلظَّالِمِينَ مِن نَّصِيرٍ﴾ فاطر.

واته: [ئایا بایی ئه وهنده ته مه نمان، پینه دان که ئه گهر که سی وستی بای بیری بکه ویته وه و په ندی وهر گرتبایه، په ندی وهرده گرت و بیری ده که وته وه، ده بچیژن، سته مکاران هیچ یارمه تییدهر و هاوکاریکیان نییه].

ئینسان ده بی زۆر به خه م کاتی خویه وه بی، که نه ک ههر له گوناح و تاواندا سه رپی نه کات، به لکو له شتی بیهووده شدا که به عه ره بیی (اللغوی پیده گوتری، ته مه نی له پووج و بیهووده و بیسووددا به کار نه هیئی. زۆربه ی سه رگه رمیی خه لکی ئه م پۆژگاره، به ته کنۆلۆجیا و به ئینته رنیته وه، جا به هه موو شیوازه کانی، کو مپیوته ر و موبایل و فه یسبووک و ئه وانه، که

زۆربەى ھەرەزۋرى دەچىتە قالىپى لەغووۋە، ئەگەر نەچىتە قالىپى گوناھىشەۋە، دەچىتە قالىپى شتى پوۋچەۋە.

بۆيە ئىنسان دەبى زۆر وربابى لە بەكارھىنانى تەمەنى خۇيداۋ چرووك بى و سەخىي نەبى، قسەيەك كە بە دەدەقە دەكرى، نيو سەعاتى پىۋە سەرف نەكات، مەبەستىك كە بەسى خولەك دەگوترى، وەختى پترى پىۋە نەگرى، چونكە ھەموو شتىك قەرەبوو دەكرىتەۋە، بەس تەمەن قەرەبوو ناكرىتەۋە.

ئىستا بۇ نمونە ئەمشەۋ، سەرى سالى زايىنيە: ۲۰۲۰/۱/۱ بەرامبەر ۱۴۴۱/۵/۷ كۆچىي. ئەمشەۋ شەۋەكەيەتى دەيىتە يەك لەسەر دوو، ھەرۋەك بۇ مانگى كۆچىيش دەيىتە ھەۋت لەسەر ھەشتى مانگى پىنج، واتە ھەۋت لەسەر ھەشتى مانگى (جماد الاولى). ئىمە ئەمشەۋ لە تەمەنمان، يەكدانە شەۋە، دووبارە نابىتەۋە، ھەرۋەھا سەعاتەكانى ئەمشەۋە و سەعاتەكانى رۆژەكەش.

كەۋاتە: ھەر تاۋىك، چركەيەك، لە تەمەنى مروۇف كە دەروا، ھىچ يەكىك لەكات و سات و چركەكان بە يەكىكى دىكە قەرەبوو نابىتەۋە، يەكى لە فەيلەسوفەكان قسەيەكى جوان دەكات، دەلى "زەمەن ۋەك رووبارىك وايە، ھىچ كاتىك

مرؤف ناتوانی دوو جار دهستی تیښخات، ټه و ټاوهی ئیستا دهستی تیدهخت دپروات و ټاویکی دیکه ی تازه دیته جیگای."

ئنجنا ټاموژگارییت ده که م کوری خوّم! ده لیم: ټه وهی که توانیومه له تهمه نی خوّمدا پی هه لسم، یه کی له هوکاره کانی ټه وه بووه که خوی پهره ردگار یارمه تی داوم، ټاگام له تهمه نی خوّم بی و له شتی بی هووده دا، له شتی پوچدا به ری نه که م. ئیستاش له یادمه هه ر له قوناغی ناوه ندییوه، له قوناغی سه ره تاییشدا، شتم ده خوینده وه، به لام شتیکی ساده، ئنجا ټه کاته زور به تنگ کاتی خوّمه وه بووم، ټه وهی که ره فیه کانم کاتی خویان پیوه به سه رده برد، ده چونه بازار و پیاسه یان ده کرد، گه ران و سووران، یان داده نیشنن حیکایه تیان ده کرد، من هه ر پیم سه یروو، ده مگوت: بوچی ده بی ئینسان تهمه نی خوی وا لی به لا بی، ټه و کاته ی خوی به شتی پوچه وه سه رف بکات؟ هه لبه ته ټه وه به زه یی خوی به خشه ر بوو، ده نا ټه وهی ئیستا ده یزانم، ټه و کاته نه مزانیوه. ده بی ئینسان ټاگاداری تهمه نی خوی بی.

تهمه نی ئینسان له چه ند سالیك پیکدیت نازانی چه ندن، سالی له دوازه مانگ، مانگ له چوار حه فته، حه فته له حه وت رۆژ، رۆژ له بیست و چوار (۲۴) سه عات، سه عات له شه ست (۶۰) خوله ک، خوله کیش له شه ست (۶۰) چرکه

پىكىدېت. كەواتە: چركەكانى تەمەنى ئىنسان ئەگەر مەرۇف
ئاگاي لە چركەكانى نەبى، خولەكەكان دەپۇن، ئەگەر ئاگاي
لە دەقەكان نەبى، پۇژەكان دەپۇن، ئەگەر ئاگاي لە پۇژەكان
نەبى، خەفتە دەپوا، مانگ دەپوا، سال دەپوا.

خو يارمەتى تۇش و رەفيقەكانىشت بدات و، ھەركەسى
كە قسەكانمان دەبيستى، كە تەمەنى خۇمان نەك ھەر لە
گوناح و تاوان، بەلكو لە شتى پوچىشدا سەپ نەكەين،
ئىنسانى ئىماندار دەتوانى: ھەركاتىك بىرىكاتەو، زىكر بكات،
يان موتالەعە بكات، يان قورئان بخوئىنى، يان قسەى خىر
بكات، يان قسەى خىر ببيستى، يان كاروكەسابەت بكات،
رەزقى ھەلال پەيداكات، ياخود خەرىكى سەردانى دۇست و
خزمان بىت و سىلەى رەحم و رەفاقت و دۇستايەتتى جىبەجى
بكات، ئىنسانى ئىماندار دەتوانى ھىچ كاتى بى ئىش نەبى،
دەتوانى لە بۇشايدا نەبى. لە راستيدا كاتى ئىنسان لە
بۇشايدا دەرييەت، ئەو كاتە شەيتان زياتر زەفەرى پى دەبات،
شەيتان زەفەر بە كەسى دەبات كە لە بۇشايدا دەريەت، لە
پىكارىيدا دەرييەت، بەلام ئەگەر ئىنسان كاتەكانى خۇى
پى كەردنەو لە كارى بەسود، شەيتان ناتوانى خوتخوتە و خەيالى
نابەجى بكاتە دل و دەروونىو، گەورەترىن ھۆكارى خوتخوتە و
خەيالاتى نابەجى، بۇشايى و سەرگەرم نەبوونى ئىنسانە بە

هه ڇهه، يه ڪي له زانايان جوان دهلي "نه فس ته گهر به هه ڇهه
مه شغوولي نه هه، تهو به ناحه ڇهه مه شغوولت ده ڪات".

ته مه ش قسه ي ته مشه ومان بو، هي وادارم به هره ي
ليوه ريگري.

The banner is divided into several sections with a central portrait of a man in a turban. Above the portrait, it says "ته موره ڪونه ڪونه به ڪن ته ڪن ڪن" and "هن موهو موهو موهو موهو موهو". Below the portrait, it says "AliBapir" and "AliBapir". To the left of the portrait, there is a Facebook icon and the text "AliBapir" and "archive.org/details/@alibapir". To the right of the portrait, there is a Facebook icon and the text "AliBapir" and "AliBapir". Below the portrait, there are two QR codes and the text "AliBapir" and "AliBapir".

ئامۇڭگارىيەكى بابم

شەرىف: بابە گيان! ئەمە تەۋەرى پېش كۆتايىيە، پېم خۇشە ئەم
تەۋەرە تەنھا بۇچوونى جەنابت بى، ئامۇڭگارىيەك جەنابت
بە گرنىكى بزانى بۆم.

بابم:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

كۆپى خۆم!

ئەمشەۋىش ھەر لە بارى قورئانەۋە ھەندى شت بۆ باس

دەكەم.

(۱۱) یه کهم شت که به دلّما دی بۆت باس بکه‌م، ئه‌وه‌یه که خوی پهروردگار له سوورپه‌تی (الزمر) دا ده‌فه‌رمووی:

﴿اللَّهُ نَزَلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابًا مُّتَشَبِّهًا مَّتَانِي نَقْشِعُرُّ مِنْهُ جُلُودُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ تَلِينُ جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ ذَلِكَ هُدَى اللَّهِ يَهْدِي بِهِ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ﴾ (۲۲)

الزمر.

ئهم ئایه‌ته موباره‌که خوی پهروردگار تییدا ده (۱۰) سیفه‌تی قورئان ده‌خاته‌پروو، ده‌فه‌رمووی:

[خوا باشترین فه‌رمایشتی ناردۆته خواری، کتیبیکه که ئایه‌ته‌کانی پیکده‌چن (یان بابه‌ته‌کانی ویکده‌چن بابه‌ته‌کان تییدا دووپات کراوه‌ن) ئه‌و که‌سانه‌ی سام له پهروردگاریان ده‌که‌ن، به‌هۆیه‌وه پیستیان ته‌زووی پيدا دی (به بیستنی قورئان) پاشان پیستیان و دلّیان نه‌رم ده‌بی بۆ لای یادی خوا (سه‌ره‌تا پیستیان ته‌زووی پیدادی، به‌لام دواپی ورده دلّیان نه‌رم ده‌بی، دواپی ئه‌وه‌ی زیاتر کارلێکی له‌گه‌لدا ده‌که‌ن) ئه‌وه‌ رینمایی خوایه، هه‌ر که‌سه‌ی که بیه‌وی پپی رینمای ده‌کات (یان پپی راسته‌ رپی ده‌کات) هه‌ر که‌سی‌کیش خوا گومرای بکات (له‌به‌ر ئه‌وه‌ی شایسته‌ی گومرابوونه چونکه هیدایه‌تی خوا قبول ناکات) ئه‌وه‌ هیچ که‌س ناتوانی رینمایی بکا].

ننجا کورې خوم! بېگومان قورځان نور و بهر که ټيکي رها و بېسنوره. يانی: تو هر شتيکي دیکه بگری، له (ماددیی و مه‌عنه‌ویی) سنوړيکي هه‌یه، به‌لام نور و بهر که ت و پېزی قورځان، سنوړی نیه و رها‌یه، له‌بهر چی؟ له‌بهر ئه‌وه‌ی قورځان فرمايشتی خوايه، خواش (سبحانه و تعالی) هه‌موو سيفه‌ته‌کانی بېسنوړن و رها‌ن، هيچ سنوړ و نيوانیک نيه لی تهاو بن، له‌وئ کوټايان بئ، هر بویه ته‌ماشا ده‌که‌ی قورځان به دريژای میژووی ئیسلام، له‌و کاته‌وه‌ی که پیغه‌مبه‌ر (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قورځان بو سهر دلّی موباره‌کی دابه‌زیوه، هاوه‌لانی به‌رېزی وهریانگرتووه، له‌و کاته‌وه‌ زانایان به‌ سهدان جوړه لیكدانه‌وه و ته‌فسیریان بو‌کردووه، دیاره ئه‌و لیكدانه‌وه و ته‌فسیرانه‌ش وه‌بئ که له هه‌موو شتي لیك جیابن، به‌لام مه‌به‌ست ئه‌وه‌یه که زانایان هر له سهرده‌می هاوه‌لانه‌وه (خوا لیان رازی بیت) خه‌ریکی لیكدانه‌وه و پروونکردنه‌وه‌ی مانا و مه‌به‌سته‌کانی قورځانن، هيچ کامیان نه‌یگوتووه ئه‌وه‌ی پیشی هه‌رچی له قورځاندا هه‌یه، دهریپناوه و من پیوست ناکات خه‌ریکی لیكدانه‌وه‌ی قورځان بم! ئه‌گر تا دنیا کوټایی دیت مسولمانان خه‌ریکی ته‌فسیرکردنی قورځان بن، زانایان خه‌ریکی لیکو‌لینه‌وه بن، له هه‌موو بواره‌کانی زانستییدا، ناگه‌نه کوټایی

به لام ئینسان سنوورداره، بیگومان هر که سه به ئەندازی خۆی
له قورئان بههره‌مند ده‌ییت.

به‌لێ، خوای مه‌زن بی‌سنووره، به‌لام ئیمه‌ سنووردارین،
فه‌رمایشتی خوا به‌ره‌که‌ته‌که‌ی بی‌سنووره، به‌لام ئیمه‌ توانای
وه‌رگرتن و هه‌زمکردنمان سنوورداره، بۆیه‌ خوا له‌ سووره‌تی
(رعد) دا ده‌فه‌رمووی:

﴿أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَالَتْ أَوْدِيَةٌ بِقَدَرِهَا﴾ الرعد: ١٧

واته: [ئه‌و خوایه‌ی که له‌ ئاسمانه‌وه‌ بارانی بو‌ دابه‌زاندووه‌،
ئنجای دۆله‌ کان به‌ئەندازی خۆیان ئه‌و ئاوه‌ وه‌رده‌گرن].

مروّقه‌ کانی‌ش هه‌ر که‌سه‌ به‌ئەندازی خۆی له‌ هیدایه‌تی
قورئان و ئیمان و ئیسلام به‌هره‌مند ده‌بی، هه‌روه‌ها له‌
پێغه‌مبه‌ری خواوه‌ (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)، به‌هره‌ وه‌رده‌گری، جا
نه‌ک هه‌ر ئیستاش، هه‌ر له‌ رپوژگاری خوشیدا ئه‌و به‌هره‌ و
سووده‌ی که‌ (أبو بکر و عمر) (خوا لیان رازی ییت)
وه‌ریانگرتووه‌ له‌ پێغه‌مبه‌ر (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) هه‌روه‌ها (عثمان
و علي) هاوه‌لانی دیکه‌ی، که‌ زۆر لێی نزیک بوون، زۆر زیاتر
بووه‌ له‌و به‌هره‌و سووده‌ی که‌ هاوه‌لانی دیکه‌ وه‌ریانگرتووه‌،
چونکه‌ ئه‌وانه‌ی زۆر لێی نزیکبوون توانا (ظرفیه‌)ی وه‌رگرتن و
ئیستیحابیان زیاتر بووه‌، ساغتر و دڵسۆزانتر و لیبراوانه‌تر
له‌ خزمه‌ت خوا و، له‌ خزمه‌ت پێغه‌مبه‌ر (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) و،
له‌ خزمه‌ت قورئان و ئیسلامدا بوون، ئیمه‌ش ئیستا له‌م

پوژگاره‌ی خو‌ماندا هەر که‌سه به ئەندازه‌ی ئەوه‌ی خۆی یه‌کلایي ده‌کاته‌وه و خۆی ته‌رخان ده‌کات، دلی خۆی ساغ ده‌کاته‌وه، به ئەندازه‌ی ئەوه له‌ قورئان به‌هره‌مه‌ند ده‌ییت. هه‌روه‌ها له‌ رېبازی پێغه‌مبه‌ر (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) که‌ رېبازی پێغه‌مبه‌ریش هەر بریتییه له‌ به‌رجه‌سته‌کردنی قورئان له‌سه‌ر ئەرزى واقیع و له‌ واقیعدا.

(۲) ئامۆژگاریت ده‌که‌م: تا‌کو بۆت ده‌کړئ له‌ ږوى دلی خو‌ساغ‌کردنه‌وه‌وه، له‌و ږوه‌وه‌ که‌ هانده‌رت چیه‌ و پالنه‌رت؟ هانده‌ر و پالنه‌رت ده‌بێ ته‌نیا ئەوه‌ بێ که‌ زیاتر له‌ خوا نزیك بى و، زیاتر خوا له‌ خو‌ت رازی بکه‌ی، ته‌نانه‌ت هه‌ندیک له‌ زانایانی ئەه‌لى عی‌رفان و ته‌زکیه‌ ده‌لێن: "ئه‌گه‌ر ئینسان نییه‌ ته‌که‌ی وا بێ که‌ به‌هه‌شتیش وه‌ده‌ست به‌ینى، یان له‌ دۆزه‌خیش پارێزراو بێ، ئەوه‌ش زۆر به‌هێز نییه‌". به‌لێ تۆ ده‌بێ داوا له‌ خوا بکه‌ی: خوا بتخاته به‌هه‌شه‌وه‌ و له‌ دۆزه‌خ چه‌پاله‌ت بدات، به‌لام تۆ ده‌بێ مه‌به‌ستت و هانده‌رت ئەوه‌بێ له‌ خوا نزیك بى، خوا لیت رازیییت، جا ئەوه‌ی خواش لێی رازی بوو، ده‌یخاته به‌هه‌شته‌وه‌. مه‌به‌ستم ئەوه‌یه‌ ئەو پالنه‌ر و هانده‌ره‌ زۆر گرنگه‌، جا چ بۆ عیباده‌تیکی دیاریکراو که‌ ئەنجامی ده‌ده‌ی، یاخود که‌ ده‌ته‌وی له‌ قورئان زیاتر تی‌بگه‌ی، یان ده‌ته‌وی زیاتر

به پیغمبر خا (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ئاشنا بیت، ئه و دلی
خو ساغکردنه وه له خلتی سهرنج راکیشانی خه لک، له خلتی
دوینا پی مه به ست بوون، یه کجار گرنگه چونکه جاری وا هیه
که نیه ته که ت ته و او نییه، مهرج نییه له بهر ئه وه بی که
مه به ست بهر ژه و هندییه کی ماددییه، به لکو جاری وا هیه ئه و
که سه ئامانجی بهر ژه و هندییه کی مه عنه وییه، بو وینه: دهیه وی
له نیو خه لکدا حورمه ت و ریزی هیه، قه ره بالغی به ده و ره وه
بی، خه لک به ئینسانی باشی بزانه، ده بی ئینسان ئاگای له
خوی بی، هیچ هانده ریکی ماددی و مه عنه ویی نه بی، جگه
له خوا نزیك بوونه وه و له لای خوا خوشه ویست بوون و وه ده ست
هینانی ره زامه ندیی خوا، ئنجا به ئه ندازه ی ئه وه که ئینسان
نییه ته که ی ئاوا ده بی، بو ی ده یته داینه مویه که هه میشه
خوای په روه ردگار زیاتر هیدایه تی بدات، دهستی بگری چونکه
خوا ده فه رمووی:

﴿وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ﴾

العنکبوت.

واته: [کهسانی که له پیناو ره زامه ندیی ئیمه دا تیکۆشانیان
کردوه، به راستیی رینموونیان ده کهین، بو رپبازه کانی خومان
و، بیگومان خوا له گه ل چاکه کاران دایه].
باشترین چاکه ش که بیکهیت ئه وهیه که به ئیخلاص و به
ساغیی، خوای په روه ردگار په رستی.

ٿيو ته ٿاموڙگاري منهن، تان بڻ ڏه ڪري ڪار لهن سر ڏل و
 ڏهرووني خوت بڪه، لهن سر نييهت و هاندهر و پالنه رت بو ههر
 ڪاريڪ ڪه ڏيڪهي، وهڪ خواپهرستي، بهلڪو با عاده ته ڪانيش
 نييه تي له خوا نزيڪ بوونه ويان له پشته وه بي، ٿنجا ٿه وانش
 ڏهنه عيبادت. بو وينه: ٿينسان ته وقه له گهل ڪه سيڪدا ده ڪا،
 له گهل ڪه سيڪدا روو خوش ده بي و قسه ي خوش ده بي، پريزي
 ده گري، هاوڪاري ڪه سيڪ ده ڪات، مادام هاندهر و پالنه ره ڪهي
 ٿه وهيه ڪه له خوا نزيڪ بيته وه، ٿه ويش ده بيته عيبادت، ٿه گهرنا
 زانايان ده لين "عيبادت ڪانيش ٿه گهر نييه تيان له گهلدا نه بيٺ،
 ٿه و پالنه ر و هاندهر بهو شيويه نه بيٺ ڪه پيان له خوا نزيڪ
 بيه وه، عيبادت ڪانيش ڏهنه وه عادت، به لام عاده ته ڪاني ٿه گهر
 ٿه نييهت و روو حيان تيڏايت، ٿه و جهوههر و ڪاڪلهيان
 تيڏايت، ٿه وانش ڏهنه عيبادت".

(۳) سييهم شت ڪه بڻ باس بڪهم، ٿه وهيه ڪه ٿه م
 گهر ڏونه هه مووي به سر و خواريه وه، وات به ٿاسمانه ڪان و
 زهوييه وه، به وه ي ده ڪه ويته نيوانيه وه، هه مووي بو حيكه تيڪ
 ره خسيندراون، به پي زانباري ٿيمه، هه لبه ته ٿه وه ي بو زانباري
 ٿيمه دياره ٿه وهيه، ٿه گهرنا خوي پهروهر دگار له لاي خوي
 له وانهيه چهندان حيكه تي ديڪهي له وهدا هه بي، به لام ٿه وه ي

که بۆ ئیمه دیاره، ئەو حیکمەتەیه که هەموو گەردوون بەسەر و خوار، بە پیکهاته کانیهوه، بۆ تاقیکردنەوهی مەرۆف دروستکراوه، ئەویش لەو ئایەتە موبارەکەدا که لە سوورەتی (الجاثیة) دایه، خراوتەرۆو، خۆی زاناو توانا دەفەرمووی:

﴿وَخَلَقَ اللَّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَلِتُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ﴾ (۲۳) الجاثیة.

واته: [خوای ئاسمانەکان و زەوی بە حق هیناونەتەدی و، بۆ ئەوهی هەر کەسه بە پێی ئەوهی که کردوویهتی، سزایان پاداشتی بداته و بەبێ ئەوهی ستهمیان لێبکری].

ئەم گەردوونە بەسەر و خواریهوه، تاقیکەیه که بۆ مەرۆف، زانینی ئەم راستییە مەزنەش وا لە ئینسان دەکا، که زۆر بەهەستیارییهوه بژی و مامەڵە بکات، بە زۆر وریایی تەمەنی خۆی بەرپیکات، ئەک هەر خۆی لە گوناح و تاوان بپاریزێت، بەلکو خۆی لە قسەیی پووچ و کردار و ئاکاری پووچیش بپاریزێت. هەر بۆیه خۆی بەرزو مەزن لە سوورەتی (المؤمنون) دا دەفەرموویت:

﴿قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ﴾ (۱) الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ (۲) وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ﴾ (۳) المؤمنون.

واته: [بەرەستیی سەرفرازان و بەختەوەرن، ئەو برپادارانەیی که لە نوێژەکانیاندا ملکهچن و پشتیان کردۆته (لغو) قسەو

رهفتاری پوچ].

ئهوه زۆر زۆر گرنگه ئینسان بهو ههستهوه، بهو ئامانجهوه
 بژیته، که ئهوه حیکمهتهی خوا ئیمه ی بۆ دروست کردووه،
 بیهینینه دی، که بریتیه لهوهی که سه ره به رزانه لهو
 تاقیکردنه وهیه ده رچین، سه ر بازانه لیی ده رچین، به وهش
 سه ره رزانه لیی ده رده چین، که ئیمه له وهنده ژیانده که ده رین،
 بیسه لمینین: که خوی په روه ردگارمان له هه موو کهس و شتیک
 له لا خۆشه و یستربووه، له لا بهرز و بهر پزتر بووه، له لا گه و ره تر بووه،
 بو ی ملکه چتر بووین، له هه موو کهس و له هه موو شتیک، پتر
 پشتمان پیه ستووه و، روومان تیکردووه و، به پاکمانگرتووه، که
 ئه وهش بریتیه له به ندایه تی کردن بۆ خوی په روه ردگار:

وهك ده فهرمووی: ﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾

الذاریات.

یانی: [من جند و مروم ته نها بۆ ئه وه دروست کردوون که
 بمپه رستن].

چونکه بهو په رستن و به ندایه تی کردنه ی جند و ئینسان بۆ
 خوا، له تاقیکردنه وهی خوا ده رده چن، به مهش ئه وه حیکمه ته ی
 که ئه وان ی بۆ هی نانه دی، دیته دی.

(۴) چوارم شت که به دلندا دی بۆت باس بکه، ئه وهیه که ئینسان به بی دوودلیی ئه بهرنامه ی خوا بۆی داناوه و ناردووه، ده بی به بی دوودلیی وهی بگری، دل له دل نه دا، وهک راستیی ره ها ته ماشای بکه، پیغه مبه ران (عليهم الصلاة وسلام) که بانگی خه لکه که ی خویانیان کردووه، گوتوویانه: ﴿قَالَ يٰقَوْمِ اَرَأَيْتُمْ اِنْ كُنْتُمْ عَلٰى بَيِّنَةٍ مِّنْ رَبِّيْ﴾ هود: ۲۸.

خوای په ره ورد گاریش به پیغه مبه ر ده فره مووی: ﴿قُلْ هٰذِهِ سَبِيْلِيْ اَدْعُوْا اِلٰى اللّٰهِ عَلٰى بَصِيْرَةٍ اَنَا وَمَنْ اَتَّبَعَنِيْ﴾ يوسف: ۱۰۸.

ئه وه زۆر گرنگه که ئینسان له سه ره به لگه و بهر چارپوونی و به دلنیا بی ئه ژیا نه دونیا بی به گوزه ری نی، نهک دلی قه له ق بی، ئه وهش کاتی که ده بی، که ئینسان به و شیوه ته ماشای بوون و گه ردوون و ده ور وه ری بکات، که وه حی خوا فره مووی ته، بوونناسی (Ontology) یه کی هه بی که له وه حی سه ره چا وهی گرت بی، ئنجا لی ره وه ئه گه ر ئینسان شته کانی چاک کرده، تیروانی نه کانی پاک بوون، تیروانی نی راست بوو، شته کانی دی چاک ده بن، زۆر گرنگه ئینسان له سه ره بناغیه کی روون و بی چهن د و چوون هه لسو که وت بکات و، به دلنیا بی وه ری بکات، نهک هه ره له ئه گه ر و نه گه ر دا بی، بۆیه خوای بی وینه هه می شه که باسی مه دحی به نده کانی ده کات،

به ئەهلی دُنْیایی (یقین) باسیان ده کا، به لَام ئەوانی دیکه، به گومان (ظن)، وهك ده فەرمووی:

﴿إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَمَا تَهْوَى الْأَنْفُسُ﴾ النجم: ۲۳.

واته: [ئەوانه بهس شوین گومان ده که ون و ئەوهی نه فسیان ئاره زووی ده کات].

به لَام بو ئیمانداران هه می شه خوای تاک و پاک که باسی ئیمان ده کا، باسی یه قین و دُنْیایی ده کا:

﴿أَلَا يَذْكُرُ اللَّهُ تَطْمِئِنُّ الْقُلُوبُ﴾ الرعد.

زۆریش گرنگه ئینسان به ئیمان و تاعه تی چاک، بگاته حاله تی ئۆقرهیی و ئارامیی و ئۆخژن و بهرچا وروونی.

قسهی کۆتایشم ئەوهیه: ئیمه تاکه شتیک که له بهردهستماندا هه بی و لای دُنْیابین، که ئەوه فەرمايشتی خوايه له ئیستای ژيانی به شهردا، بریتیه له قورئان، وهك جاری دیکهش باسمان کردووه. بۆیه ده بی ئینسان توانای زیاتری خووی، ته مه نی زیاتری خووی، کاتی زیاتری خووی له گه ل قورئاندا به کاری نی، که ئەوهش مانای دووری نییه له پێ باز و شوینی پیغمه مبه ر (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) چونکه ئینسان کاتی که ده توانیت باش له قورئان به هه رمه ند بی، که به شوین پی پیغه مبه ردا هه نگاو بنی و باش هه وبلدات له سپره و ژیان و

هه‌ل‌سوکه‌وتی پی‌غه‌مبه‌ر (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ورد یی‌ته‌وه، چونکه هه‌موو هه‌نگاو و هه‌لو‌یست و هه‌نگاوه‌کانی پی‌غه‌مبه‌ر (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بریتی بوون له‌قورئان، یانی: ئه‌گه‌ر بمانه‌وئ قورئان به‌به‌رجه‌سته‌کراویی، به‌ته‌بئی‌قراویی ببینین، ده‌بی ته‌ماشای پی‌غه‌مبه‌ر (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بکه‌ین، هه‌روه‌ها ئه‌گه‌ر بمانه‌وئت ئی‌سلام وه‌ک تی‌و‌ری و (النظری) و فیک‌ر ببینین، ده‌بی ته‌ماشای قورئان بکه‌ین، به‌لئ، ئه‌گه‌ر به‌وئت ئه‌م قورئانه به‌به‌رجه‌سته‌کراویی ببینی ده‌بی ته‌ماشای پی‌غه‌مبه‌ری خوا بکه‌ی، وه‌ک خوی په‌روه‌ردگار ده‌فه‌رموئ:

﴿وَاِنَّكَ لَعَلٰی خُلِقْتَ عَظِيْمًا﴾ القلم.

هه‌روه‌ها خوی په‌روه‌ردگار ده‌فه‌رموئ:

﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ﴾ الأحزاب: ۲۱.

دایکمان عایشه‌ش (خوا‌لئ پازی بی) گو‌توویه‌تی "کان خُلِقَ الْقُرْآن" (خُلِق) یانی ئاکار و په‌وشت. واته: [شی‌وه‌هه‌ل‌سوکه‌وتی پی‌غه‌مبه‌ر له‌ژیانی تاکی و خیزانی و کۆمه‌لایه‌تییدا) بریتی بوو له‌قورئان].

خوا به‌لوتف و کهره‌می خوی یارمه‌تی زیاتری توش و هر که‌سیکی دیکه‌ش بدات، پیش هر هه‌مووشتان خوم، که هرچی زیاتره له قورئان تی‌بگه‌ین و به پیغه‌مبه‌ری خوا (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ئاشنابین و شوین رِبازه‌که‌ی و رِپوشوینه‌که‌ی بکه‌وین به چاکیی، که شوینکه‌وتنی رِبازه‌که‌ی، بریتیه له ته‌تبیق کردنی ئه‌وه‌ی له قورئان و سونه‌تدا هاتووه.

وصلی الله علی محمد
وعلی اله وصحبه اجمعین والحمد لله رب العالمین.

مردن و كۆتايى ژيان

شەرىف:

ژيانى راستەقىنە لە دوای مردنەو دەستپېدەكات. ئەم ژيانى دۇنيايە تەنھا سەرخەويكى كورته و، مردن راچلەكەين و وەئاگاھاتنە، دوای مردن شتەكان دەبن بە راستىي: مردن بۆ كەسيكى باش دەستپېكى ژيانىكى خۆشتر و باشترە، دەربازبونيەتى لە تاقىکردنەوێ ژيانى دۇنيا و چاوەرپى وەرگرتنەوێ پاداشتەكانى دەبى. بۆ كەسى خراپيش، مردن كۆتايى بە ھەموو خۆشپەكانى دۇنيای دىنى و كۆمەلە سزايەكى گورچەك چاوەرپى دەكەن و، خۆزگە بە مردن دەخوازى، بەلام لە دوای مردنى ژيانى دۇنيا، مردنەكى دىكە نامىنى. زۆر گەرنە مەرووف بەردەوام يادى مردن بکاتەو و خۆى بۆ قوناغى دوای مردن ئامادە بکات، مەگەر كەس بەبى خۆئامادەکردن گەشت و سەفەرى بۆ دەكرى؟

بابه گيان! پيم خوښه ته گهر زه حمت نه بې، وډك چوڼ له
ته وهری یه که مډا باسی حه قيقه تی ژيان و ټامانجی بوونی
مروقت بو کردووم له ژياندا، لیږدا - که ته وهری کوټاییه - باسی
ته و بکه ی بوچوونی جه نابت چیه سه باره ت به مردن و، ته و
ټاماده کاریانه چین که ده بی بو مردن بیانکه یین؟

بابم:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

کاک شه ریف گيان!

ته مشه و که ۲۱ ی مانگی ۱۲ ی سالی ۲۰۲۰ ی زاینیه،
به رامبه ر ۶ ی جه مادی یه که می سالی ۱۴۴۲ ی کوچیی، من له
هه ولیږه وه جه ناییشته له (نیوکاسل) له به ریتانیا، ته و بابته ی
که پیشنیارت کردووه، باسی مردن و کوټایی هاتنی ژيانی
مروقت، له سی ته وهردا بوټ باس ده که م، به لام زور به کورتیی:

ته وهری یه که م: پيم خوښه پیناسه یه کی مردنت بو بکه م،
ټایا مردن بریتیه له چی؟ زوربه ی خه لک مردن وا پیناسه ده که ن

و وای تېده گهن، که بریتیه له له بهین چوونی ئینسان و کۆتایی
پېهاتنی ژيانی مروځ! به لام له راستیدا مردن بریتی نییه له
له بهین چوونی ئینسان و کۆتایی پی هاتنی ژيانی مروځ،
به لکو مردن بریتیه له گواستنه وه: گواستنه وه مروځ له
ژيانی دونیاوه بو ژيانی بهرزه خ، دوايش له ویشه وه بو قیامت،
مردن بریتی نییه له کۆتایی پی هاتنی ژيانی مروځ به لکو
مردن قوناغیکه له قوناغه کانی ژيانی مروځ، زانایان زور جوان
پیناسه یان کردووه: (الموت آخر منزل من منازل الحياة الدنيا وأول
منزل من منازل الآخرة) واته: (مردن کوتا مهزلگایه له
مهزلگا و قوناغه کانی ژيانی دونیا و یه که مین مهزلگاشه له
مهزلگا کانی پوژی دوايی).

زانایان له باره ی مردنه وه گوتوویانه: (من مات فقد قامت
قیامته) واته: (هر که سیك مرد، نه وه قیامته تی نه وه هاتووه).
چونکه ئینسان کاتیک که دهری، له هه موو شتیکی خو ی
حالیی ده بیټ به گشتی و تی کرایي. یه کیك بو ی هیه بل ی
ته دی له قیامته تی نه وه حساب و کیتاب و لیپرسینه وه چونه؟
وه لامه که ی هر نه وه یه: کات ی ئینسان دهری یانی کورته یه ک
له خو ی حالیی ده بی، چی کردووه و، چونی کردووه و،
سهره نجامی چونه و، خوی پهره دگار له گه لی چونه و، شوین
و مهزلگای چونه؟ نه وه وه شتیکی کورت و پوخت، له قه دهر

قوناغی بهرزخ، بهلام دواپی که قیامت دادی، به تفسیل
لهو شتانه حالیی دهبی و بهرچای پروون دهبیتهوه و، چاکه و
خرابهی خوی دیتهوه بهرچاو، کهواته: مردن، وهک پیناسه که
دهلیین: مردن بریتیه له جیابونهوهی پرووح له جهسته و بریتی
نیه له لهبهین چوون و، بریتی نییه له کوّتایی پی هاتنی
مروّف، بهلکو تهواو کردنی قوناغیکه له قوناغهکانی بوونی
مروّف، که ژیانی دنیا به دهست پیکردنی قوناغیکه که
قوناغی بهرزخه، خوی پهروهردگار لهو بارهوه دهفهرمووی:

﴿وَمِنْ وَرَائِهِمْ بَرْزَخٌ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ﴾ المؤمنون.

واته: (له پشتیانوه پهردیهک هیه، تا کو ئه وړژهی تییدا
زیندوو دهکړنهوه).

خوی بالادهست ژیانی بهرزخه ناو ناوه (برزخ)، یانی:
(حجاب، حاجز) پهردو نیوان، که دریژ دهبیتهوه تا ئه وړژهی
تییدا زیندوو دهکړنهوه، کهواته: قوناغی بهرزخ، لهو کاتهوه
دهسپیدهکات که مروّف دهری و پرووحی له جهستهی جیا
دهبیتهوه، دریژ هه دهکیشی تا کو وړژهی قیامت، بویه دهوانین
بلیین، بهرزخ قوناغیکه راگوزره (مرحلة إنتقالیة) و
پهردیه که دهکویتته نیوان ژیانی دنیا و قیامتهوه.

خوای په‌روەردگار له سووږه‌تی (المؤمنون) دا ده‌فه‌رموویت:

﴿حَقَّقْ إِذَا جَاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِ ۝۱۱ لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ كَلَّا إِنَّهَا كَلِمَةٌ هُوَ قَائِلُهَا وَمِنْ وَرَائِهِمْ بَرْزَخٌ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ۝۱۰۰﴾ المؤمنون.

باسی ئەوه دە‌کات، ده‌فه‌رمووی: [هه‌تا یه‌کیان مردنی ده‌گاته
سه‌ر (له‌ بی‌بروایان) ده‌لی: په‌روەردگار! بمگیر نه‌وه‌ کرده‌وی باش
بکه‌م له‌و کرده‌وه‌ دونیایانه‌ی جیمه‌یشتون، یاخود له‌و کرده‌وی
چاکانه‌ی که‌ وازملیه‌یناون بابچم بیانکه‌م، جارێکیه‌
تا‌قیمبکه‌نه‌وه‌ و بمب‌نه‌وه‌ بۆ ژیا‌نی دنیا، خوای په‌روەردگاریش
ده‌فه‌رمووی: نه‌خیر، ئەوه‌ قسه‌یه‌ که‌ به‌س خو‌ی ده‌یکات (واته‌:
که‌س لێی نابیستی و لێی وه‌رنا‌گری‌ت، چونکه‌ خوا هه‌موو
شتێکی به‌ سیستم داناوه‌) قو‌نا‌غی ژیا‌نی دنیا له‌ کاتی خو‌یدا‌یه‌
و، دوا‌ی ته‌واو‌کردنی قو‌نا‌غی ژیا‌نی دنیا بۆ هه‌موو تاکێک، که‌
مردنی به‌ دوا‌دا بی، قو‌نا‌غی به‌رزخ ده‌ست پێده‌کات، له‌ دوا‌ی
به‌رزخ‌ه‌ش ئە‌وجار قو‌نا‌غی قیا‌مه‌تیش ده‌ست پێ ده‌کات].

پيم خوشه هم مهسه له يش توژيک تيشکي بخهينه سهر، له راستييدا مردن ته وه گوماني تيدا نيه که حاله تيکه و به سهر هه موو که سد ديت، وه خوا ده فهرمووت: ﴿كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ

www.alibapir.com

بۆيە عەلى كوپى ئەبى تالېب (خو لىي رازى يىت) لە يە كىك
 لە قسە نەستەقە كانيدا دەلېت "ما رأيت يقينا أشبه بالظن من
 الموت" دەلې: (هيچ يەقينيكم نەبينو لە مردن زياتر بە گومان
 بچى). يانى: مردن يەقينيە، كەچى وەك گومان خەلك
 مامەلەي لە گەلدا دەكات! كەواتە: بناغەي مامەلەمان لە گەل
 مردندا، ئەوئەيە كە ئەوئە حەقىقەتەيەكە و قۇناغەيەكە، خوای
 پەرورەدگار لەسەر ھەموو مەرفەكان و لەسەر جندەكانىشى
 نووسىو، كە دەبى مردن بچىژن و دەبى كاتىك بى كە كۆتايى
 بە قۇناغەي ژيانى دونيان يىت كە قۇناغەي تىدا تاقىكرانەوئەيە.
 ناكىت تاكو قىامەتەي ھەر تاقى بكرىنەو، ھەر بۆيەش خوا
 (سبحانە وتعالى) ژيانەكەي وادانائە بە شەست سال، حەفتا،
 ھەشتا، نەوئە سال، كەم وائە بچىتە سەرتر، ئەو دەورەبەرەدا
 ھەموو كەسك كۆتايى بە ژيانى دى.

**تەوئەرى سىيەم: ئىمە چۆن خۆمان بۆ مردن ئامادە
 بكەين؟**

لە راستىيدا خۆئامادەكردن بۆ مردن، ئىمە نازانين كەي
 دەمرين، بەلام خۆئامادەكردن بۆ مردن ئەوئەيە، بزانين چۆن
 دەژين، بەلام لە كوئ دەمرى و چۆن دەمرى و بەچى دەمرى؟
 ئەوئە بەس خوا دەيزانى، بەلام ئينسان دەتوانى ديارىيبكا چۆن

دهڙي، چوڻيهه تي ڙيانه ڪهت به دهست ٿويه، به لام ڪهي ده مري
و له ڪوي ده مري و چوڻ ده مري؟ ٿوه به دهستي خوي
پهروهر دگار، وهك خوي به رزي مه زن ده فهرمووي:

﴿وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَّاذَا تَكْسِبُ غَدًا وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ﴾
إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ ﴿٣٤﴾ لقمان.

واته: [هيچ ڪس نازاني به ياني چي ده ڪا و، هيچ ڪه سيش
نازاني له چ سهر زه مينيك ده مري، بيگومان خوا زاناي
شاره زايه].

ٿوه به گشتي وايه، ٿنجا خو ٿاماده ڪردن بو مردن، ٿوهيه
ئينسان ٿاگاي له ڙيانه ڪهي بيت، فهرمايشتيكي پيغه مبر هيه
(صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) به چهند ريوايه تيك هاتوه يه ڪيڪيان له
ريوايه ته ڪاني ٿوهيه ده فهرمووي:

(لَا تَزُولُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ قَدَمًا عَبْدٌ حَتَّى يُسْأَلَ عَنْ عُمْرِهِ فِيمَ أَفْنَاهُ
وَعَنْ جَسَمِهِ فِيمَ أَبْلَاهُ وَعَنْ عِلْمِهِ فِيمَ عَمَلَ فِيهِ وَعَنْ مَالِهِ مِنْ أَيْنَ
أَكْتَسَبَهُ وَفِيمَ أَنْفَقَهُ)^١

واته: [هيچ ڪه سيڪ دوو پيئي به ملاولادا ناچن له پوڙي
دواييدا، ههتا پرسيا ري لي نه ڪريٽ لهو پيڻج شتانه: (١) ته مهني
له چيدا به ري ڪردوهه؟ (٢) جهسته له چيدا پيري ڪردوهه

(١) أخرجه الترمذي ٢٤١٧ وصححه الألباني.

به کاری هیئاوه؟ (۳) زانسته که ی چهنده ی کار پیکردووه؟
(۴) مال و سامانه که ی دوو پرسپاری لی ده کری: یه کهم، چونی
پهیدا کردووه؟ (۵) هم یاخود دووهم، مال که ی چوَن سهرف
کردووه؟].

ئنجاقا عاقل ئه و که سه یه که وه لام بو هه موو ئه و پرسپارانه
ئاماده بکات: ته منه که ت له چیدا به پیکردووه؟ جهسته که ت له
چیدا به کارهیناوه؟ ئه وه ی که دهیزانی ئه و زانیاری و تیگه یشتن
و شاره زاییه ی که خوا فیتری کردووی، چهنده ت کار پیکردووه؟
هم له زاتی خو تدا هم له دهرووبه رتدا. پاشان مال و سامانیک
که هاتوته دهست چونت پهیدا کردووه و دوایش چونت خهرج و
سهرپ کردووه؟ ئاخو ئینسان ته گهر مال به حال لایی پهیدا
بکات، به حال لایش جی به جیی ده کا، له کاری باشیشدا
به کاری دینی.

شیخ عبدالقادر گهیلانی (پهحه مته ی خوی لی بی) له
کتیبی: (الفتح الربانی والفیض الرحمانی) دا که له چهنده
مه جلیسیک پیکدی، خه لکی به غدا دهویتی کاتی خوی، پیان
ده لی: "ئه ی ئه هلی به غدا! وامه زانن عبدالقادر نازانی
ماله که تان چوَن پهیدا ده کهن، دوا یی ده لی من ئیددیعی ئه وه
ناکه م عیلمی غه ییم هه یه و زانیاری په نهانم هه یه، به لام ده زانم
چونی پهیدا ده کهن ده زانم ئاوی سهرپ ده کهن، ته ماشا ده کهم

چۆنى خەرج دەكەن، دەزانم ئاواستان پەيدا كىردووه، ئەگەر لە
 ھەللاڧدا خەرجى بكەن، ديارە بەھەللايش پەيداتان كىردووه".

ھەرواشە: ئەوانەى پارە بە گەندەللى و پۇخەللى پەيدا دەكەن،
 ۋەك ئەو ھوكمرانە مىلياردلىزانە و ئەو دەۋلەمەندانەى شەرىكە
 دزانە لەگەللىان شەرىكەن، پارەى ئەم ۋلاتە بە گەندەللى دەخۆن،
 موقەددەراتى ئەو خەلگەيان خستۆتە دەستى خۆيان، نەۋتە
 دەيفرۆشن، غازە دەيفرۆشن، باج و خەراج و گومرگ و ئەۋەى
 نىوخۆيە كۆى دەكەنەۋە و ئامادە نىن بىكەنە موۋچە بۆ ئەو
 خەلگە!

بەھەرھال عاقل ئەو كەسەيە كە ۋەلامى ئەو پرسىيارانە
 ھەمويان ئامادە بكات، ئىنجا ئا ئەۋە چۆنيەتتى خۆئامادە كىردنى
 عاقلانەيە بۆ مردن، كە ئىنسان بزانى چۆن دەژى؟ ۋەك گوتەم،
 ئەركەكانى خۋاى پەرۋەردگار كە لەسەر شانەيتى چۆنيان
 جىبەجى دەكا؟ ئەركى خەلگە كە لە سەريەتتى، ئەگەر پەيۋەندىي
 خزمەتيە، ئەگەر ھەقى دۆستايەتيە، ئەگەر ھەقى
 ھاۋسەردارىيە، ئەگەر لەگەل باب و دايكە، لەگەل دۆست و
 خزمە، لەگەل دراوسىيە، چۆن ھەقيان بۆ جىبەجى دەكا؟
 بەنسبەت باب و دايكەۋە لەگەل مندالى خۆيان، يانى ھەقى
 خاۋەن ھەقەكان چۆن جىبەجى دەكا و چۆن دەژيەت و
 تەمەنەكەى لە چىدا بەرى دەكا؟ چۆنيەتتى خۆئامادە كىردن بۆ

مردن ٿو هويه، ڪه وهڪ گوتم: به شيويهڪ بڙي ڙيانئڪي پاڪ و چاڪ و راست، وابڪهي ڪه عهبيداري لاي خه لڪ و گوناجباري لاي خوا نه بي، وه ٿه رڪه ڪاني سه رشاني خوت به رامبه ر به خوا (سبحانه وتعالی)، ٿه وچار به رامبه ر به خه لڪ جي به بڪهي، ٿه وڪاته هه رڪاتي مردن بگاته سه رت، مادام ده ست پري و تويشوي چاڪت پي بي و خوتت بو ٿاماده كردي و به ڙيانئڪي پاڪ و چاڪ و راست و ريڪه وه ڙيبي، وبي عهبيداري لاي خه لڪ و گوناجباري لاي خوا پهروهر دگار نه بي، بهو حال وه هه رڪاتي مردن بگاته سه رت، مه رحه باي لي ده ڪهي و پيشوازي لي ده ڪهي و ناخه جلي و ناشله ڙي، چونڪه وهڪ هه ديسي پيغه مبه ره (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ده فرمويٽ: {مَنْ مَاتَ عَلَى شَيْءٍ بَعَثَهُ اللّٰهُ عَلَيْهِ} ^(۱) واته: [هه رڪه سه له سه ر چي بڙي له سه ر ٿه وه ده مري و، له سه ر چيش بمري، له سه ر ٿه وه زيندو ده بيته وه].

ٿنجا ٿه گهر ته مه نمان به ڙيانئڪي مسولمانانه به ريڪهين، دياره مردنيڪي ٿيماندارانه ده مري، ٿه وڪاتيش دياره له ڙي به دياغ و عه له مي پيغه مبه ردا (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) زيندو ده ڪرينه و به سه ر به رزي ده چينه وه خزمه ت خوي پهروهر دگار و، به ديداري

(۱) أخرجه أحمد برقم (۱۴۴۱۳)، وأبو يعلى برقم (۲۲۶۹)، والحاكم برقم (۷۸۷۲) وقال: صحيح الإسناد على شرط مسلم.

پيغمبري پيشه و امان شاد دهينه وه، خوا پشتيوان بي له خزمهت پيغمبري خوادا (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) دهچينه باخه کاني بهه شت، باخه پر ناز و نيعمه ته کاني خواي پوره دگار و، به ديداري خواو به رهامه نديي خواي پوره دگار شاد دهين. خوا له و که سانه مان بگيرئ که ده زانن چوڼ بڙين و، ده زانن ته مه نه که يان و ژيانه که يان چوڼ بهرئ ده که و، سه ره نجام مردنيکي ئيماندارانه و سه ره رزانه دهرن. محمد ئيقبال شاعير و فيله سوو فني ناوداري مسولمانی پاکستانی دهلي: "نشانه مرد مؤمن با تو گويم، که چوڼ مرگش رسيد خندان بميرد" ياني: (با نشانهای پياوي موسولمانت پي بلیم، ته و هيه که به زهرده خه نه وه بمرئ). ئينساني ئيماندار له مردني ناترسی و خوی بو ناماده کردووه و، ده زانن مردن بریتيه له به جي هشتني ژياني دنيا و روښتن به ره و قوناغي به رزه و، ميوان بووني خواي پوره دگار، بويه به دليکي ناسووده و مورپا حه وه ته و سه فهری ده کات. خوا له و که سانه مان بگيرئ.

ته مه ش ناموژ گاريي ته مشه وم بوو کاکه شه ريف گيان! له هي شه وانی دیکه دريژتر بوو، خوا پشتيوان بي به هره لي وه بگري، خو و ته وانه ي گوښيستي ده بن، يا خود وه کو خوښنده وه ده خوښنده وه.

والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته

نیوہ پوک

- ۵ ئەم کتیبہ و چەند قسە یە کی کورت
- ۷ پیښه کیی
- ۱۱ سوپاس و پیزانین
- تەوہری یە کەم:
- ۱۳ حەقیقەتی ئەم ژیانە چییە؟
- تەوہری دووہم:
- ۲۳ لە چیدا خۆم شارەزا بکەم؟
- تەوہری سییەم:
- ۳۱ بۆچی خواپەرستی گرنگە؟
- تەوہری چوارەم:
- ۳۹ زیکر و یادی خوا
- تەوہری پینجەم:
- ۴۷ تیڭە یشتن و کارپێکردنی قورئان
- تەوہری شەشەم:
- ۵۷ گرنگترین ئامانج
- تەوہری حەوتەم:

- ۶۵..... ھەزو ئارەزووھەکان و مامەلەھەکی دروست تەوھری ھەشتەم:
- ۷۵..... ھاوسەنگیی نیوان پرووھ و جەستە تەوھری نۆیەم:
- ۸۱..... ئافرەت و پیاو، ھاوڕێھەتی و ھاوسەرگیزی تەوھری دەھەم:
- ۹۵..... خۆشەویستی نیوان ئافرەت و پیاو تەوھری یازدەھەم:
- ۱۰۳..... ھیکمەتی ئارەھەتی و ناخۆشیەکان و مامەلەھەکی دروست تەوھری دوازدەھەم:
- ۱۱۷..... خۆراگری لە تاقیکردنەوھەکاندا تەوھری سێزدەھەم:
- ۱۲۵..... گرنگی دووھە و چۆنیەتی کردنی تەوھری چواردەھەم:
- عاقیەتی مەرووف لە نیوان چاکە و خراپە، خواپەرستی و ھەزپەرستییدا
- ۱۳۷..... تەوھری پازدەھەم:
- ۱۴۹..... کاریگەری تۆرە کۆمەلایەتیەکان تەوھری شازدەھەم:
- ۱۵۵..... کاردانەوھە لە کاتی خۆشی و ناخۆشییدا تەوھری ھەقەدەھەم:
- ۱۵۹..... تەوھە و گەرانەوھە بۆ لای خوا

- تەوهرى ھەژدەيەم:
- تەزگىيەى نەفس ۱۶۹
- تەوهرى نۆزدەيەم:
- ئيمان، چۆن كەم دەيى و بەجى زياد دەكات؟ ۱۷۷
- تەوهرى بىستەم:
- خوئندەو ۱۸۹
- تەوهرى بىست و يەك:
- وھسەوھسە و گومان ۱۹۵
- تەوهرى بىست و دوو:
- ئىرادە ۲۰۹
- تەوهرى بىست و سى:
- كات و تەمەن ۲۱۷
- تەوهرى بىست و چوار:
- ئامۇژگارىيەكى بابم ۲۲۷
- تەوهرى بىست و پىنج و كۆتايى:
- مردن و كۆتايى ژيان ۲۴۱
- نيوھەرك ۲۵۳

AliBapir

archive.org/details/@alibapir

AliBapir

www.alibapir.net

English - عربي - گۆزى

AliBapir

www.alibapir.net

English - عربي - گۆزى

گفتار گزیده ک لر گل با بزم دا

خوینهری سه‌نگین!

ئهم کتیبه‌ی به‌رده‌ستت کۆکراوه‌ی (۲۵) باسو خواسو
گفتووگۆی جیاوازن، له‌سه‌ر ههر بابەتی‌ک به‌پوختی بۆچوونی
خۆم نووسیه. هه‌روه‌ها بۆ ده‌وله‌مه‌ندکردنی باسه‌کان پرسیارم
له‌ جه‌نابی باهم کردوه، کۆی باسه‌کان بابەتی رووحیه‌ی و
فیکریین ده‌رباره‌ی ژیان، بۆ وینه‌ی باسی: خویندنه‌وه، په‌یه‌ه‌ندی
نیوان ئافره‌ت و پیاو، خۆشه‌ویستی و هاوسه‌رگیری، زیکرو یادی
خوا، کاریگه‌ریی تۆره‌ کۆمه‌لایه‌تییه‌کان، مردن و کۆتایی ژیان..هتد.
ریزه‌ندیی بابەته‌کان وادانراوه له‌ سه‌ره‌تای ژیان ده‌ست
پێده‌کاتو به‌ مردن کۆتایی پێدیت.

6000 IQD

COVER
DESIGN

www.alibapir.com

مەدەسەت
بەدەرە و باش تەرتیبەتە
پەنەتە